COMMENTARII DE REBVS IN SCIENTIA NATVRALI ET MEDICINA GESTIS.

VOLVMINIS XIX. PARS II.

LIPSIAE MDCCLXXIII.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amstelodami apud J. Schreuder, Londini apud Io. Nourse, Parisiis apud Briasson, Venetiis apud I. B. Pascali, Pataui apud Io. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

I.

Medical Tranſactions publiſhed by the college of phyſicians in London. Volume the ſecond. London: printed for S. Baker and I. Dodsley. MDCCLXXII. 8. alph. 1. pl. 11½ *).

i. e.

Tractationes medicae, a Collegio medicorum Londinenſi editae. Vol. II.

I.

De febre hectica. Auctore GVILIELMO HEBERDEN, med. doct. et Reg. ſociet. ſoc. **). Agit Cl. Auctor de ſignis potiſſimum, quibus febris hectica ab aliis diſtinguatur, atque tum quaedam de eius cura ex ſua ipſius experientia addit. Eſt febris p. 1.

N 2 haec

*) Volumen primum harum tractationum indicatum eſt in comm. noſtr. Vol. XVII. p. 195. Verſio huius etiam Voluminis iam edita eſt a Cl. CAROLO CHISTIANO KRAVSIO, atque praefatio addita, in qua iniuſtam ſui reprehenſionem a ſe remouet, atque quaedam ad nonnullas tractationes commentatur.

**) lecta d. 2. iul. 1768.

haec generatim et diiudicatu et curatu difficillima. Varias enim induit formas, quoad paroxysmorum vim, tempus, exitum, atque alias mutationes. Signum tamen certum huius febris perhibet Noster, si, sudore finito, febreque continuante, ipsa in febre redeat frigus. Rheumatici dolores aegros, hac febre laborantes, excruciant, praesertim tum, cum ab vlcere, aeri exposito, orta fuerit febris; aliis subito artus ipsumque corpus intumescunt.

Praeterea hac febre interdum homines, sani visi, subito inuaduntur, ita, vt acutae similis videatur: quae quidem paullo post vehementia sua remittat; deinde tamen ostendat, ab interna caussa eam sustineri, cum nunquam fere curari possit. Pulsus celeris signum eius est, et semper quidem periculosum: non tamen, pulsu tardo praesente, periculo vacat. Sequitur plerumque glandularum obstructionem, indeque mulieres quinquaginta circiter annorum frequenter ea occupantur.

p. 12. Cura, pro varietate caussae, diuersa est. In febre, a paruo vulnere, asam foetidam atque opium laudat. Plerumque symptomatis tantum occurrendum; non tamen prorsus desperandum, cum naturae viae sint abditae. Ita hecticos a labe visceris abdominalis refert, omnibus remediis frustra tentatis, tumere incepisse, atque, tumore hoc abscedente, conualuisse: quam naturae viam Auctor imitari tentauit; non tamen eodem cum successu. Cortici Peruuiano in hac febre vix quidquam tribuit, neque noxium iudicat; sed balnea adhibere vetat, cum iis febris augeatur, ac mors acceleretur.

p. 18. 2) *Ad pulsus differentias annotationes*, factae ab EODEM *). Frequentiam pulsus, quam in theoria pulsus

*) lectae eodem die.

pulſus et praxi ſolam ſufficere iudicat, Cl. Auctor quibusdam obſeruationibus illuſtrat; ac primo quidem diuerſam eam pro varia aetate determinat, deinde ſigna, quae ea praebeat, affert. Pulſat infantis neonati arteria tempore vnius minuti primi centies trigeſies vel quadragies, ſenſimque imminuitur eius celeritas, donec duodecimo anno numerus pulſuum eodem tempore ſit ſeptuageſimus, atque ita fere conueniat cum numero adulti hominis, quem ad octuageſimum accedere cognitum ſit.

Si iam pulſus infantis ſit pulſibus viginti tardior, quam numerus naturalis primus (130), cerebrum affectum indicatur. In febre inflammatoria ſi pulſus adultorum vno minuto primo centeſimum numerum ſuperat, periclitantur aegri; niſi abſceſſu morbus mutetur, vel adſint rheumatismi acuti. Celeritate cito imminuta, reliquis ſignis malis, morbum cerebrum petiiſſe apparet. Itaque, quamuis in morbis plerisque celeritas eſt ſignum certum periculi: non tamen medicis licet ſecuris eſſe in pulſu vel naturali ſimili, vel tardiore, praeſentibus aliis grauibus ſymptomatis. Si pulſuum numerus quadrageſimo ſit minor vnius minuti primi tempore; non omnes eius ictus ſentiri coniicit Noſter, cum debilitas pulſus ſemper ſit adiuncta. Pulſum intermittentem, ſine aliis grauibus ſymptomatis, immerito malum ſignum haberi iudicat, idque exemplis confirmat, et mulieris, quae pulſu intermittente per vitam praedita, cancroque vteri tandem mortua, nulla laeſionis internae ſigna obtulit; et aliorum, quibus regularis pulſus fuerit ſignum morbi, reconualeſcentiae contra rediens pulſus irregularis. Dolore pulſum accelerari dubitat, exemplis nephriticorum, contrarium oſtendentibus.

p. 23.

p. 34. 3) *Relatio de ptyalismo insolito et eius cura*, communicata GEORGIO BAKERO M. D. et soc. colleg. med. et Reg. soc. a IOANNE POWERO chirurgo Polesworthensi in Warwickshire *). Puella, sedecim annorum, teneri habitus, de reliquo sana, mense aprilis 1751 continuo saliuae fluxu afficiebatur. Quantitas saliuae, per diem excreta, erat varia, ad duas mensuras accedens; qualitate vero, saliuae sanae erat similis. Omnibus fere et medicamentis, et regiminis regulis frustra adhibitis, morbus per duo annos eadem vehementia continuabat. Quare Cl. POWERVS suspicatus externum corpus huius profluuii caussam esse, meatum auditorium externum disquisiuit, inuenitque magnam lanae, ibi repositae, quantitatem: qua educta, saliuae profluuium sensim quidem imminuebatur; quod tamen, cum, propter consuetum saliuae affluxum, aliquamdiu continuaret, Noster ita remouit, vt iuberet aegram panis frustula interdum manducare, ac saliuam deglutire.

p. 39. 4) *Historia de ore clauso*, communicata IACOBO HARVEY M. D. S. C. M. et R. S. a D. GVILIELMO CARTER. **) Vocatus Cl. CARTERVS ad aegrum, 27 annorum, sanae constitutionis, cui, postquam vulnere in interno pedis dextri malleolo laesus esset, os clausum ita erat, vt, praeter fluidissima, nihil deglutire posset: inuenit eum adeo spasmis contractum, vt, praeter dicta, etiam crura, et spina dorsi essent immobilia; caput antrorsum ductum, et frequenter conuulsum: sensibus sanis, appetituque integro praeditum, pulsu naturali paullo tardiore ac pleniore. Adhibitis iam, sine effectu, extracto Thebaico ac magna moschi quantitate: Noster vesicatorium intra humeros applicuit, inunxitque

os et

*) lecta eodem die. **) lecta eodem die.

os et ſpinam dorſi oleo lateritio, ac purgantem tincturam ſacram ialappae cum ſyrupo rhamni catarthici exhibuit, quolibet tertio die repetendam. Diebus interpoſitis ſpatio nycthemeri dedit olei ſuccini guttas triginta, aſae foetidae grana viginti, et olei amygdalini vncias quatuor. His medicamentis, per quatuordeciem dies exhibitis, aeger ita ſanatus eſt, vt egredi poſſet, ore primum libero, dein ſpina mobili, tandem cruribus flexibilibus factis.

5) *Hydrophobiae exemplum*, auctore b. NICOLAO MVNKLEY. M. D. et Reg. ſociet. ſoc. *) p. 46.
Vir, 36 annorum, die 11 iulii, anni 1760. mordebatur a cane rabido. Medicus praeſens venae ſectione vncias decem ſanguinis emitti curabat, ſuadebatque, vt ad balneandum mare proficiſceretur aeger. Qui, eo profectus, et ibi per decem dies commoratus, balneo ſolo vſus eſt. Poſt menſem triſtior factus, die 19 aug. difficile deglutiebat. Hoc in ſtatu Noſter aduocatus, inuenit aegrum triſtem, cute non adeo calente, pulſu debili, oculis turgidis, lingua arida. Aeger morſum canis celabat, ac, cum ei potus praeberetur, vehementer perterritus, confuſe exclamauit, id fieri non poſſe. Atque haec quidem ſymptomata intra horae ſpatium exorta ſunt. Sequenti die facies magis erat horrida, aegerque continuo tenaciſſimam exſpuebat pituitam, vt exſpuendo ſonus ederetur. Senſibus tamen omnibus fruebatur, neque falſa in eo obſeruabatur imaginandi vis, praeter, quod mentione aquae facta vehementer moueretur atque exclamaret; nunquam tamen, inſtar canis, mordebat. Ita ad ſecundam huius diei poſtmeridianam horam miſere viuebat, qua moriebatur.

 6) *Rela-*

*) lecta die eodem.

p. 59. 6) *Relatio de morbo pectoris*, Auctore GVILIELMO HEBERDEN *). Notatu dignum, quod tamen Cl. Auctor nullibi se descriptum legere meminit, hic describit morbi genus, illudque propter sedem sensumque suffocationis *anginam pectoris* nominat. Qui eo laborare incipiunt non mali quidquam sentiunt, praeter dolorem in pectore tum, cum obambulant; qui, iis quietis, evanescit. Morbo per quosdam menses continuato, dolor hic non protinus desinit; sed cubantibus etiam exoritur, vel interdum etiam stantibus. Plerumque viros, quinquagesimo anno maiores, occupat; exempla tamen et duorum iuuenum, et feminae paralyticae Cl. Auctori obuenerunt. Plerique subito moriuntur; alii ab eo per viginti annos cruciantur. Locus mali est sternum, in quo quidem variat, plerumque ad sinistrum latus vergens, atque interdum cum dolore sinistri brachii coniunctum. Caussa eius incerta vel vlcus, vel spasmus videtur: hoc docent et symptomata, et leuamen a vino et cardiacis; illud vero aegri confirmant, qui sanguinem exspuunt purulentum, sentiuntque illum e loco effluere affecto. Pulsus morbo durante non turbatur. Opiata, continuo adhibita, maximum lenimen afferunt. Mortuos aperire Cl. Auctor non potuit.

p. 68. 7) *De colica Pictonum*, Auctore R. WARREN, M. D. Reg. societ. et coll medic. soc. et archiatro **). Egregia sane hac tractatione, ac digna, quae ipsa legatur, a Cl. Auctore enarrantur omnia huius morbi symptomata, pro diuersitate caussarum, internarum et externarum varia; signa diagnostica,

*) lecta d. 21 iul. 1768.

**) lecta d. 4 aug. 1768.

ſtica, et prognoſtica, adduntur que optima remedia: nos quaedam breuiter ſeligamus. In initio morbi aegri ſentiunt dolores circa ſcrobiculum cordis, atque appetitus iis perit, obſtructiones aliaque accedunt. His poſtea auctis, ſequuntur vomitus pituitae et bilioſae materiae, dolores rheumatici ita omne corpus peruagantur, vt, externis partibus affectis, internae liberae videantur, donec paullo poſt dolores reuertantur ad priorem et veram eorum ſedem. Cum dolores, qui continuo per quasdam horas ſaeuiunt, poſteaque vel exacerbantur, vel paullo remittunt, adſunt, musculi abdominales vel ſunt nodoſi, vel verſus ſpinam dorſi contrahuntur: praeter ea ſphincteres et ani, et veſicae contracti excretiones has impediunt. Morbum non antecedit frigus, pulſusque eſt quietus, ad quartum vel quintum diem, quo acceleratur; quod tamen Cl. Auctor magis vi medicamentorum, quam morbo tribuit. Verſus morbi finem pedum articuli et digiti tument, inſtar podagricorum: accedunt ſudores ſalutares, coniuncti nonnunquam cum exanthematibus; ſentiunt aegri tormina, diſtincta a doloribus colicae: quae ſequitur excretio aluina varia: et ita aeger eſt ſanatus. Raro ante ſextum diem tollitur morbus; malignus per menſem durat, finiturque vel paralyſi extremitatum, vel, aliis grauibus ſymptomatis praegreſſis, morte. Differt colica pictonum a dyſenteria, quod diutius, ſine intermiſſu, continuet, ac teneſmus, qui hanc ſequitur, cum illa incipiat.

Primum bibant aegri decoctum calidum chamomillarum, vt vomitus ſequatur, quod ter repetatur: deinde dentur tincturae Thebaicae guttae viginti, vncia vna aquae dilutae, vel opii gr. 1. idque qualibet ſecunda vel tertia hora reiteretur. His per p. 74.

 24 horas

24 horas continuatis, remiſſione ſequente, aegro conueniens nutrimentum praebeatur. Regrediente morbo, priora remedia ſunt continuanda, donec tenſio abdominis remittat, accedantque ſigna finis morbi: tum dentur purgantia lenia, quae, ſi dolor redit, ſeponenda ſunt, opioque continuandum: hinc non cito danda purgantia. Si opiata, per os ſumta non iuuant, clysmata lenientia, addita tinctura Thebacia, ſunt iniicienda, addendaque fomenta et alia externa lenientia. Poſt morbum cauendum frigus. Si obſtructio remanet, morbus, ne recidat, metuendum eſt: hinc remedia, quibus inteſtina molliantur et laxentur, ad quae pertinent aquae Bathenſes, dentur. Venae ſectio non inſtituenda eſt, neque nimii vomitus excitandi.

His quasdam 32 hominum, ſimul hoc morbo affectorum, hiſtorias ſubiungit: vnus eorum, initio epileptico inſultu afficiebatur, atque, doloribus colicis remittentibus, capite rurſus tacto, ac ſi chorea S. Viti correptus eſſet, poſt 14 dies moriebatur: quibusdam os et fauces a materia acri, per vomitum reiecta, erodebantur: alii delirabant: omnes, cum poſt 4 dies curati viderentur, morbo iterum occupabantur.

p. 90. 8) *Hiſtoria et cura difficilis deglutitionis, ortae a ſpasmo oeſophagi*, communicata a THOMA PERCIVAL. M. D. et R. S. S. *) Puella tredecim annorum, tenerae et irritabilis naturae, per quosdam annos difficili laborabat deglutitione: quae, ſi per quosdam menſes ceſſaret, denuo ſine cauſſa euidenti reuertebatur, vt aegra ita plane exſiccaretur. Solida deglutienda ad cardiam vsque facile deſcendebant, quorſum ſi venerint, protinus conuulſiue reiiciebantur; neque fluida retinebantur, niſi

*) lecta d. 9 auguſt 1769.

nisi calida, vel lente et parua in copia deglutita. Conquerebatur aegra de quodam vehementi pruritu ventriculi. Caussa huius morbi latebat. Cum Cl. Auctor morbum spasmodicum esse cum tumore oesophagi coniiceret, praecepit interne assumi antispasmodica et resoluentia, quibus mercurium dulcem addebat; extus vero imponi emollientia atque antispasmodica linimentis atque emplastris. Praeter ea disposuit, vt pedes fouerentur, diaeta mollis et nutriens aegrae exhiberetur, corpus leniter moueretur et clysmata nutrientia immitterentur. Cum medicamentum resoluens mercuriale et deiectionem, et erosionem gingiuarum saliuationemque excitaret, post trium septimanarum vsum non vlterius adhibebatur. Reliquis autem per duo circiter menses continuatis, aegra solida deglutire poterat, sicque plane conualuit.

Subiungit quasdam annotationes, quarum prima ostendit, in cura huius morbi diligenter esse inquirendum, an a spasmo, an vero a scirrho glandularum morbus pendeat: deinde vesicatoria et antispasmodica volatilia hoc in morbo commendat, putatque, electricitatis vim in spasmis chronicis oesophagi cerni; tum vapores stimulantes, e. g. asae foetidae, in fauces admissos, vtiles existimat: ac denique clysteres nutrientes, balnea, emollientibus et nutrientibus repleta, in iis adhibenda suadet, de quorum sanitate pene confectum sit. p. 96.

9) *De calculis corporis humani tractatio, qua ostenditur esse eosdem diuersi generis.* Auctore AMBROSIO DAWSON M. D. et coll. medic. soc. *) Quam ipse iam intuitus docet diuersitatem calculorum, eam chemica disquisitione certius cognosci ostendit Cl. Auctor. Vsus est ad calculorum p. 105.

*) lecta d. 15 aug. 1769.

lorum naturam determinandam et lixiuio cauſtico, facto e ſalis tartari vncia vna, calcis viuae vnciis duabus et dimidia, vel tribus, et aquae fluuiatilis vnciis viginti quatuor; et ſpiritu ſalis marini acido. Cum his ſeparatim inſtituit experimenta, quae enarrat, et vidit calculos varios, varia ratione ad menſtruum ſolui; alios calculos menſtruo alcalino
p. 119. ſolui et acidum reſpuere; alios ab acido tangi, in alcalino contra irreſolutos manere; quosdam alternantem acidi et alcalini menſtrui requirere vim; nonnullos in neutro horum menſtruorum ſolui; eſſe denique in vno homine calculos oppoſiti ge-
p. 110. neris. Generatim notat mutationes, in ſuperficie calculorum, qui lixiuio cauſtico ſoluuntur, conſpiciendas, vt nimirum remaneant in eadem veſiculae paruae, eaque fiat coloris obſcurioris, ſecedantque brunae laminae: tum calculi fiant albidiores, menſtruumque colore virideſcente deſidat. A calculis, acido ſolutis, minus ſedimenti deiiciebatur, quam ipſe calculus fuerat: hinc ſuſpicari quis poſſet, aerem fixum conſtituiſſe calculum atque auolaſſe; ſed euaporatione edoctus vidit Cl. Auctor, haerere illud ſolutum in menſtruo. Quum igitur tam varia requirantur menſtrua, quibus calculi ſoluantur, diligenter disquirendum eſt in curatione calculoſorum, quaenam ſit eorum natura; atque ſuadet Cl. Auctor, vt plura menſtrua quaerantur, quibus calculi ſolui poſſint: quibus inuentis, facile etiam inuenire putat rationem, ea corpori humano applicandi.

p. 123. 10) *De morbis hepatis tractatus.* Auctore GVILIELMO HEBERDEN *). Non morbos hepatis ſolum, verum inprimis mala ex bile deprauata laeſioneque in ductibus eiusdem orta, hic experientia

*) lecta d. eodem.

rientia ſua cognita et definita, ample ſatis pertractat Cl. Auctor. Obſtructionem ductuum biliferorum frequentem, vix vero ſemper periculoſam iudicat. Deinde agit de origine calculorum, eosque in cyſtide fellea naſci, vel ſaltim ibi creſcere putat: Tum ſymptomata obſtructorum ductuum refert, pulſuque tardo ab inflammatione diſtinguit; hocque praeſente et dolore ad ſcrobiculum cordis percepto, icterum ſecuturum praeuideri poſſe affirmat. Dolor vehementiſſimus tum ſentitur, cum ad inteſtinum duodenum venerit lapis: qui non, niſi opio dato, mitigatur. Non concedit Cl. Auctor icterum naſci ab infarcto duodeno, vel, quod SYDENHAMVS vult, in hyſterico morbo; neque, quod ictericis obiecta lurida videantur. Magnos calculos nonnunquam ſine multis incommodis adeſſe poſſe putat; naturamque moliminibus mala magna auertere probat exemplo, quo mulier calculum oliuae magnitudine excreuit, poſteaque ſana facta eſt.

Iam quaedam icteri ſymptomata, eorumque p. 137. cauſſas refert; pruritus oritur ab acrimonia bilis commixtae ſanguini: interdum icterici ad diarrhoeam ſunt diſpoſiti, per quam ab ileo morbo icterus diſtinguitur: horror cum ictero coniunctus, et bis vel ter per diem rediens, oritur a calculo, in inteſtinum labente: interdum alimenta amara ictericis videntur. Icterus ſaepe in iisdem hominibus redit, praeſertim ſi a calculis oritur; raro tamen a calculis ortus icterus periculoſus eſt, ſed alii morbi accedunt, qui vitam finiunt.

Inter morbos ipſius hepatis Cl. Auctor inflam- p. 143. mationem et obſtructionem lentam conſiderat: illa, iuncta cum febre, vel morte ſubita, vel lentiori per ſuppurationem finitur; haec, orta a ſcirrho, frequentior eſt, etiam cum febricula iuncta, et plerumque, accedente hydrope, aegro mortem inducit.

inducit. In obſtructione vix dolor ſentitur, niſi diaphragma vel aliae vicinae partes etiam affecta ſint; aegri vero in humero dextro de ſenſu doloris conqueruntur. Peſſimum ſignum eſt in hoc morbo icteri abſentia. Morbos hepatis non, niſi in initio, curari poſſe affirmat. Inflammatione per abſceſſum finita, neque abſceſſu in ductum hepaticum vel ad exteras abdominis partes rupto, cum vomitu et odore foedo aegri ſubito moriuntur. Frequentiſſima obſtructionis cauſſa eſt abuſus ſpirituoſorum: inde tamen aquae Bathenſes, quae in aliis ex ebrietate ortis morbis conducunt, in hoc morbo non adhibendae, cum ſymptomata augeant. Generatim id curandum medico, vt ſymptomata huius morbi moderentur, debilitetur febris hectica, ac ventriculus roboretur.

p. 153. His ſubiungit morbos, qui vel a corruptione, vel a nimia bilis copia naſci dicuntur. Non adeo periculoſam habet abundantiam bilis, neque metuit, ſi in febribus lotium vel oculi bile tingantur. In febribus putridis cauſſam a bile deriuandam eſſe negat, cum bilis nec quantitate, nec qualitate adeo ſit deprauata. Plura tamen de his morbis non affert Cl. Auctor, cum ipſi in praxi non obuenerint.

p. 158. Iam ad curam horum morborum accedit. In obſtructione ductuum biliariorum dolor leniendus eſt opiatis ſolis, frequenter datis: vomitus, ſi adeſt, cum dolorem plerumque tollat, iuuandus; ſi abeſt ab initio, ſtatim excitandus eſt: eo autem diutius protracto, opium exhibendum: purgantia vtilia cenſet, eaque reliquis praefert, quae blande vim ſuam exſerant. In ictero, cum aluo libera coniuncto, id videndum, ne nimia fiat, atque vt ventriculus amaris roboretur; pruritus vehemens opium requirit. In calculis curandis lithontriptica parum vtilia certaque iudicat. Fortiſſima enim eorum in

calculis,

calculis, praeter quandam paucarum particularum ſolutionem, vix quidquam mutare, neque in vias calculorum venire poſſe. Eo tamen haec remedia iuuare concedit, vt, loco bilis, alimenta ſoluant. Reiicit omnia ſpecifica. Denique addit, biliarias concretiones plerumque cauſſam eſſe doloris in ventriculo, et chronicae nauſeae, ſenſusque plenitudinis: quam cauſſam diligenter attendi iubet, iudicatque purgantia et vomitoria lenia optimi vſus eſſe. p. 170.

11) EIVSDEM *de febre vrticata* tractatus. *) Morbum hunc interdum eſſe periculi plenum iudicat, atque dein ſymptomata eius, cauſſas, ac morbi hiſtoriam recenſet. Cauſſas disquirens, ample ſatis cauſſas externas, quae ſimilem effectum producant, enumerat: oriri interdum hunc morbum aſſerit ab externo cantharidum, internoque radicis valerianae vſu. Quamquam vero nonnunquam a cauſſa interna naſcitur; vix tamen remedia alternantia in cura eiusdem eſſe neceſſaria ſtatuit. p. 173.

Morbi hiſtoria, communicata a Cl. MONSEY, haec eſt: vir, triginta annorum, macro corporis habitu, in aere libero ſolique expoſito ambulans, pruritum ſenſit, qui eo augebatur, vt ardor dolorque accederent: aere libero relicto, morbus ceſſabat. A ſolis calore morbus non pendere videbatur: hyeme enim eundem dolorem percipiebat. Balneis ſalinis fruſtra vſus eſt. Cum aliquando ipſo medio calidoque die balneum tentare vellet, exutusque ad mare tenderet, ita quidem morbo ſuo afficiebatur, vt cogeretur in terram ſe deiicere; inde tamen lenimen quoddam ſentiebat. Tandem ad Cl. MONSEY accedens, variis reſoluentibus, fruſtra tentatis, mercurio dulci exhibito, cum eo, ad initia ſaliuationis, vſus eſſet, curatus eſt. p. 185.

12) *Rabies*

*) lect. d. 15. auguſt. 1770.

p. 192. 12) *Rabies canina, feliciter tractata*, communicata a W. WRIGHTSON, chirurgo *). Cum puer, quindecim annorum, a cane rabido laesus esset, Noster, quinto post morsum die aduocatus, ligatum illum inuenit. Tertio a morsu die puer vomitu affectus erat, sequenti nocte quietus dormiit, comeditque quarto die cum appetitu; postea vero somnolentia captus, postquam per horam dormiit, subito surrexit, rabidusque factus, ignem ipsum arripuit, seque aliosque mordere cupiit, ac latrauisse instar canis dicebatur. Noster igitur, post quatuordecim horas primi morbi impetus accedens, in eo inuenit languidam anxietatem, oppressionemque, atque in faucibus pectoreque sensum suffocationis, ita, vt paroxysmus redire videretur. Sensibus pollebat aeger, pulsu debili, at regulari praeditus, absentibus signis vel inflammationis, vel febris, vel sitis. Aquae, ei propinatae, paruam copiam bibit; paullo post vero eam deglutire non potuit. Crura eius obducta fuerunt crusta tenui, sicca, striis rubris interspersis.

p. 195. Primo venae sectio ad duodecim vncias sanguinis instituebatur, ac, cum inde spasmi minuerentur, tincturae Thebaicae guttae viginti aegro exhibebantur. Postea qualibet tertia hora pilulam ei dedit Noster, in qua opii granum vnum et dimidium continebatur, bolumque, qui confectus esset ex moschi granis quindecim, cinnabaris natiui granis decem, totidemque factitii, qualibet sexta hora assumendum. Extus collo imponebatur camphora, tinctura Thebaica soluta. His per duo dies adhibitis, die tertio spasmi cessarunt, praeter, quod difficilis deglutitio remaneret. Aluo obstructa, clysma oleosum iniiciebatur: cumque ventriculus bolum non amplius ferret, ille omittebatur, et opiata

*) lecta d. 15 august. 1770.

opiata pilula mane et vesperi continuabatur. Sequebantur sudores critici. Vrina per omnem morbum turbida et pauca erat. Sanus videbatur aeger, appetitu tantum carebat: quare medicamenta seponebantur, sicque aeger tandem conualuit.

13) Epistola ad D. ADEE, Auctore DANIELE LYSONS *). Agit Cl. Auctor de vi corticis interni *Vlmi campestris* LINN., eamque in morbis cutaneis cerni, quinque exemplis confirmat. Primum est scabiei chronicae in muliere, quae autumno oriebatur, et, per hiemem durans, vere iterum euanescebat. Corticis huius decocto, data bis die mensura vna, intra mensis spatium curata est. Neque quidquam adhibitum fuit, nisi semel bolus mercurialis, emmenagoga quaedam, extusve ceratum commune. Alius etiam, totus crusta alba leprosa obductus, cui extremitates tumidae dolebant, atque in quibusdam corporis locis pustulae erumpebant, cum huius decocti dimidiam mensurae partem bis per diem cum nitro sumsisset, ac semel aluum purgante mercuriali euacuasset, cadente post sex dies omni leprosa crusta, septimanis quibusdam praeterlapsis sanus est factus. p. 203.

Praeterea probat Cl. Auctor, huius remedii vsum, si diu satis continuetur, esse satis certum exemplis, e quibus illud feminae cuiusdam afferamus, quae exanthematis, vere et autumno renascentibus, erosionibusque manuum ichorosis laborans, decocto hoc, aliquamdiu adhibito, curata videbatur; autumno vero malum reuertebatur. Hinc mulier remedio diffisa ad tabacum confugit. Cum autem vere sequenti morbus iterum rediret, decocto

*) lecta d. 31 octobr. 1770.

cocto hoc rurſus vſa eſt eo, vt exanthemata euaneſcerent; autumnoque decocti vſum prius repetebat, quam exanthemata erumperent. Atque ita perfecte eſt ſanata. Decocti proportio haec eſt, vt corticis interni vlmi vnciae quatuor aquae ſimplicis menſura vna coquantur. Saporis eſt leniter adſtringentis; vere praeparatum, colorem offert purpureum: alio autem anni tempore magis eſt brunum. Auctor corticem ſumſit tenerorum ramorum vel radicum; purgantem vim ei non tribuit. Curatione, ex voto ſuccedente, prius puſtulae augeri videntur.

p. 216. 14) *De quorundam fungorum noxiis effectis*, Cl. Auctore W. HEBERDEN *). Fungi, qui habebantur campeſtres, eſi a viro mediae aetatis, muliereque eius, et eorum nato, ſymptomata haec produxerunt. Vir poſt 5 minuta rigidus totus, ne oculos quidem mouere poterat; obiecta ei colorem variare videbantur, ſentiebatque palpitationem ventriculi, atque totum eius corpus intumuit. Inſcius actorum, loqui non poterat. Poſt 4 horas parum ſenſit incommodi: ſumto, cum iterum aegre ſe ſentiret, vitrioli albi ſcrupulo vno, ter repetito, vomituque ſubſequente, in priſtinam rediit valetudinem. Mulieri eadem enaſcebantur mala; diuturniora tamen et per menſem durantia. Laborabat enim ſenſu caloris grauitatisque in pectore, ventriculo et inteſtinis, cum ſimul flatibus et hyſtericis paſſionibus ſubdita eſſet. Puer, cum parum comediſſet, aliquos tantum ſenſit ſpaſmodicos affectus. Nulla generatim aderant ſigna acris veneni. Fungi dicuntur fuiſſe ad RAII ſynopſin duo, 1) Fungus paruus pediculo oblongo, pileolo hemiſphaerico, ex albido ſubluteus; 2) Fungus minimus,

*) lecta d. 31 octobr. 1770.

mus, e cinereo albicans, tenui, at praelongo pediculo, paucis ſubtus ſtriis.

15) *Hiſtoria hydrophobiae*, Auctore Cl. FALKENERO, chirurgo Southwellenſi in Nothinghamshire *). Morſa a cane mulier, poſtera die, omnibus rabiei caninae ſymptomatis affecta, curata eſt ſolo fere mercurii vſu. Praemiſit Cl. Auctor venaeſectionem, fricuitque partem laeſam vnguento mercuriali. Interne dedit bolum, factum ex turbethi mineralis granis tribus, tantundem camphorae, cum conſerua cynosbatorum. Bolo per quatuor dies mane ſumto, morbus continuo augeri viſus eſt; quinto vero die ſenſus redierunt, nec paroxysmi adeo ſaeuierunt. Cum ei aqua porrigeretur, reſpuit eam abhorrens: reiterata autem, etiam in ſpina dorſi, frictione, bolique vſu continuato ſaliuatio excitata eſt. Atque tum mulier reualuit. p. 221.

16) *Relatio methodi correctae, magneſiam albam parandi*, Auctore THOMA HENRY Pharmacopoeo Mancheſtrenſi, communicata a RICHARDO WARREN M. D. etc. **). Magneſiam, quae vulgo adhibeatur, aut male eſſe paratam, aut, quod etiam peius eſt, creta vel calce remixtam putat Cl. HENRY. Hinc methodum offert, quae puram, albam, inſipidam atque fere impalpabilem praebeat magneſiam.

Eſt vero ea haec: ſal catharticum amarum Epſomenſe ſoluatur in aequali aquae pondere; filtretur et ſenſim addatur ſolutio cinerum perlarum, quae leniter agitentur, donec inter ſe coagulauerint. Deinde protinus fundatur mixtura in vas, aqua

*) lecta d. 31 octobr. 1770.
**) lecta d. 2 ſeptembr. 1770.

aqua bulliente plenum, coquatur per quartam horae partem, ac tum refundatur in vas fictile, vitrea crusta obductum. Tum, puluere subsidente, aqua decoletur, eaque rursus feruida infundatur: quibus eo vsque repetitis, donec liquor careat sapore salino, agitetur puluis, vt subtiliores supernatent particulae; sicque decantetur in aliud vas, separataque aqua e magnesia, haec super cretam ponatur, vt aqua insugatur; post magnesia chartae includatur atque ad ignem siccetur. Ita etiam reliqua pars magnesiae tractetur, obtinebiturque aeque subtilis puluis. Quo maior aquae copia, eo succedit celerius paratio: multumque interest, vt aqua sit pura, celeriterque siccetur puluis.

p. 235. 17) *Quaedam insolita exempla de curatione hydropis*, collecta et communicata a GEORGIO BAKER, M. D. etc. Eo exempla, hic collecta, redeunt, vt doceant, copiosum potum, qui a multis noxius in hydrope habeatur, si aegri eum appetant, saepe hunc morbum tollere. Primum, a Cl. RHODIO communicatum, est viri ascitici, septuaginta annorum, qui morbo ita affectus erat, vt morti proximus videretur: hinc, vt vitam miseram leniret, quotidie bibit aquae frigidae mensuram vnam et dimidiam. Atque hac quidem, per quatuordecim dies pota, symptomata vsque aggrauabantur; tum vero, cum aqua et per aluum, et per vrinam excerneretur, aeger sanabatur. Aegra, cuius historiam Cl. HVNNIVS tradit, idem fere confirmat. Erat ea annos nata viginti, cum hydrope infestaretur: in quo morbo, multis incassum adhibitis, siti admodum cruciata aegra bibit tenuem ex arbitrio cereuisiam. Inde cutis findebatur, atque, magna aquae quantitate effluxa, sanitati aegra

*) lecta d. 9 septembr. 1771.

aegra quidem reſtituebatur; tandem tamen iterum incidebat in hydropem, quo etiam moriebatur. Reliqui duo aegri, vino pomato, largiter epoto, curati ſunt; prior erat mulier, a partu praeternaturali, nimiaque lochiorum effuſione hydropica facta; poſterior, vir mediae aetatis, qui ex intemperantia ſibi hunc induxerat morbum.

Alia hydropis curati hiſtoria a Cl. MVDGE communicata, ſubiungitur. Mulier quaedam ſenſim increſcente hydrope affecta erat, qui, cum Cl. MVDGE aegram videret, iam per ſeptemdecim annos eam occupauerat. Abdomen ita expanſum erat, vt aſcitico ſimillimum videretur; durities tamen eiusdem metum Noſtro, vt et aliis medicis, iniecit, eſſe viſcus quoddam ſcirrhoſum. Quare nihil in ea curanda auſus eſt. Poſt duo annos, cum aegra rheumaticis doloribus in regione lumborum occuparetur, dabatur ei puluis DOVERI, compoſitus maximam partem ex ipecacuanha et opio, eum quidem in finem, vt diaphoreſis promoueretur. Sumto vero hoc puluere altera vice, aegra non ſolum dolorum lenimen ſenſit; ſed etiam per lotium magnam aquae quantitatem eiecit, quod etiam ſecutum eſt, cum tertia vice puluerem ſumeret. Atque ſic hydrops, qui viginti propemodum annos durauerat, intra quadraginta et octo horas caſu plane eſt curatus. p. 250.

18) *Morbus* Thomae Wood, molitoris Billericagenſis, *communicatus* ab EODEM *). Diaetam recte ordinatam, iuſtamque abſtinentiam in morbis maximi eſſe pendendam, putat Cl. BAKER hoc exemplo probari. *Wood* enim ille dictus, a virili aetate gulae indulgens, quadrageſimo aetatis anno admodum obeſus redditus, quadrageſimo ſecundo multis morbis, p. 259.

*) lect. d. eod.

morbis, rheumatismis, inſultibus arthriticis, epilepticisque, praeſertim terribili ſuffocationis ſenſu laborabat. Quibus omnibus, diaeta ſenſim correcta, paullatim quoque liberatus eſt. Qua adeo parca tandum vſus eſt, vt cibo tantum veſceretur, qui ex pane bis cocto, et lacte pararetur, omnique potu, etiam aqua abſtineret, motum corporis frequenter exerceret, ſomnoque vltra 6 horas non indulgeret. Inſigni hinc animi hilaritate corporisque viribus fuit praeditus; perſpirationem non percepit; pulſus eius tardus fuit, quadragies per minutum primum pulſans; vrinae menſuram vnam et dimidiam, ambrae inſtar coloratae, per diem excreuit: aluum ſemel duobus diebus euacuauit, ac frigoris tempeſtatumque vim non ſenſit.

p. 275. 19) *Obſeruationes ad methodum hodiernam inſitionis variolarum*, Auctore EODEM *). Obſeruationibus et experientia ſua continuata ſupplet hic Cl. Auctor, quae in prima tractatione deerant, vt ea, quae incerta et obiectioni ſubdita ſunt, ex methodo inſitionis expungantur; ea contra, quae inſitionem corrigant, dignaque ſint, quae aſſumantur, magis appareant. Quare primo disquirit, quatenus praeparatio generalis, neglecta aetatis, corporis habitus, et anni tempeſtatis ratione, ante inſitionem per experientiam excuſari queat. Atque hanc quidem generatim reprobandam eſſe et ratio, et experientia ſatis docent. Mercurium, quem tamquam praeparans, vi ſpecifica praeditum, multi laudant, Ipſe etiam Cl. Auctor in iis, vbi non aderat quoddam contraindicans, vt vtile purgans dedit; non tamen ei, qua mercurio, vim quandam tribuit, ſed potius in euacuatione ponit vſum. Cum

*) lect. d. 19 Sept. 1771.

Cum vero Cl. GATTI *) omnem praeparationem reiiciat; Noſter mediam viam eligit, atque ad aegros attendi iubet, a quorum natura appareat, ſintne euacuationes neceſſariae, an vero noceant. Deinde modum variolas inſerendi diiudicat, eumque optimum cenſet, qui ſit ſimpliciſſimus, et ſola acu fiat, omiſſis omnibus emplaſtris. Ita enim non mala ſolum externa, a perſpiratione ſuppreſſa oriunda, eſſe abfutura; ſed etiam certius praedici poſſe, ſitne aeger a metu infectionis liber, nec ne, omnesque morbi mutationes quotidie ita attendi. Etſi non multum interſit, an pus crudum vel maturum adhibeatur; fluidum tamen et recens praefert.

Tum ipſam aegros in variolorum morbo tractandi rationem definit. Ab initio purgantia, et fortiora, et ſaepius repetita, prout res requirunt, omninoque antiphlogiſtica medicamenta danda eſſe, frigidumque regimen tenendum. Diaphoretica et calida medicamenta igitur reiicit cuncta, neque illa indicari recte cenſet per lenem perſpirationem, quae ſit ſignum variolarum benignarum: eam enim prius vix ſentiri nouimus, quam febre quodam modo remittente. Eruptione facta, praeſertim ſi puſtulae ſunt copioſae, anodyna vtiliter dari dicit; SYDENHAMO tamen hic non credendum, qui liquido laudano nimis tribuit: opio enim raro, et non, niſi in ſummis doloribus, vtendum exiſtimat Cl. Auctor. Iterum purgantium cautum vſum laudat; monet tamen etiam de cauendo eorum abuſu, vnde plurima, praeſertim tabis mala ſequantur. Poſtea etiam liberi aeris acceſſum, de quo in priori tractatione amplius egit, vtilem praedicat: interim nimio eius vſu contagium diffundi notat. p. 292.

*) vid. EIVSD. réflexions ſur la prâtique de l'inoculation.

notat. Praeterea probat, variolos insertos prius finiri, quam naturales, confirmatque idem exemplis matrum lactantium, variolis infectarum; quarum infantibus quarto post eruptionem die varioli inserebantur, iique solito tempore morbo sanati sunt: matres vero postea variolis mortuae.

p. 311. De grauidarum mulierum, lactentiumque infantum insitione dubium euentum esse docet. Interdum quidem rem fauste successisse; nihilo tamen secius, cum plures etiam moriantur, tentamen videri periculi plenum. Quod illustrat casus, qui Ipsi obuenit. Mulier sana, per sex menses grauida, cum ei varioli insererentur, symptomatis sat leuibus, pustulisque non adeo multis occupabatur, vsque ad diei quarti ab eruptione vesperam: qua abortus symptomata oriebantur, eique per subitam violentamque haemorrhagiam vitam eripuerunt. Non consentit cum Cl. MEAD, qui infantes liberos a variolis censet, si matres grauidae iis laborant, neque, quod infantes in vtero variolis ipsi infestentur.

p. 320. His subiungit quasdam quaestiones, aliis soluendas. 1) cur, si nostri varioli conueniant cum Arabum variolis, RHAZES et alii nihil dixerint de contagio, et de eo, quod semel tantum homines occupent? 2) Vnde pendeat diuersus effectus vnius variolorum miasmatis, naturalis vel per insitionem, vtrum a miasmatis ipsius natura, an a parte prius infecta? 3) cum quaedam sit similitudo inter virus variolosum et venenum animalium rabidorum, atque in vtrisque inflammatio antecedat communicationem cum reliquo corpore; vtile iudicat, partem affectam excidere ante communicationem.

18) *Re-*

18) *Relatio quorundam insolitorum morborum*, p. 325.
Auctore DONALDO MONRO M. D. etc. *)

1) *Insolitus scorbutus.* Vir, nouemdecim annorum, satis apta, animali tamen vsus diaeta, postquam patriam mutasset, vtereturque parco corporis exercitio: post dimidium fere annum occupabatur lassitudine ex minimo motu, faucium tumore, haemoptysi, rubrisque maculis intus in labiis, et genis; vuula, velum palati, lingua, et superficies interna buccarum erant nigra: quod ex nigro, congrumatoque sanguine proficiscebatur. Pulsus satis plenus et fortis; omneque corpus nigris maculis repletum. Noster statim venae sectionem instituere iussit, atque bibere mixturam salinam nitrosam, sequentique die aluum purgare. Atque, cum animaduerteret esse verum scorbutum, morbumque celerrime increscere, diaetam omnino vegetabilem praescripsit, aliaque iunxit remedia salina, quibus addidit corticem Peruuianum. Morbus tamen semper increuerat, per mensem vsque: quo symptomata omnia celeriter cessarunt, aegerque non diu post sanatus euadebat.

2 et 3) *Venereorum vlcerum*, et *cariei in vertebris colli historiae.* Prima concernit virum, cui, gonorrhoea male curata, glans omnis exedebatur, totusque penis ad insignem intumuerat crassitiem, vlceribusque erat obsessus. Is, cum mercurii, corticis Peruuiani, qui insigne alui profluuium excitauerant, aliorumque remediorum balsamicorum et cicutae, atque diaetae lacteae, inprimis factitiae vsus esset irritus, vlceribus semper increscentibus adeo, vt tandem musculos exederent, haemorrhagia, quae ex arteria epigastrica, a cancro erosa, sequebatur, mortuus est. p. 337.

 Altera

*) lecta d. 4. decembr. 1771.

p. 345. Altera continet viri quadragenarii morbum: qui, cum ante quosdam annos venereo morbo laboraſſet, poſtea febre hectica affectus eſt, doloreque vehementi in collo. Mortuus offerebat praeter pulmonum vlcera, abſceſſumque in cerebro, cariem primae vertebrae et ex ſecunda proceſſus odontoidei.

p. 348. 4. *Febris intermittens pertinax.* Febris haec, quae militem per duo annos vexauit, omnibus remediis, amaris, etiam cortici Peruuiano reſiſtebat, donec, mercurio dato, ſaliuatio excitaretur: qua finita, et cortice nutrienteque victu, dato aeger ſanatus eſt.

p. 353. 5. *Tumor cerebri, per os frontis protruſus.* Supra ſupercilia viri cuiusdam tumor, duos pollices latus, dimidiumque eleuatus, oriebatur a cauſa ignota: pulſabat, atque preſſus dolores ſtuporemque excitabat; perforabat os frontis, cuius latera carioſa inde erant reddita. Nihil, quod ad eius curam ſpectaret, tentari poterat; ſed aeger paullo poſt, aucto tumore, mortuus eſt: atque inuentum cerebrum e ſitu ſuo locatum, quod hunc tumorem effecerat.

p. 358. 6. *Hydrocephalus.* Infantem, decem annorum, hydrocephalo enormi affectum refert, cuius ambitus ſit duorum pedum atque quatuor pollicum, et longitudo octo pollicum. Interim infans ſenſu memoriaque pollet, ambulareque poteſt. Febris vero vel minima illum laedit.

p. 361. 7. *Oſſificatio in meſenterio.* Mulier ſana, menſe ante mortem, horroribus infeſtabatur, qui, dato cortice, euanuerunt: ſanguinem poſtea exſpuit, ſudoresque experiebatur colliquatiuos, diarrhoeamque, qua moriebatur. Poſt mortem aperta oſtendebat pleuram pulmonibus concretam, pureque repletam cauitatem. Glandulae meſeraicae omnes

omnes erant induratae et plurimae etiam offificatae, conftantes e pluribus lapillis, membrana inuolutis. Ileum atque coli initium intumuit, intimaque eius tunica fphacelo tacta reperiebatur.

19) *Relatio feliciter fuccedentis infitionis variolorum in* Iamaica, *fcripta a* IOANNE QVIER medic. practico ibidem, ad D. DONALD MONRO*). Methodum inferendi exercuit Cl. Auctor, quae nouiter recepta eft, vt regimen frigidum fimul obferuetur; praeparatio tamen retineatur: atque ita quidem plurimos aethiopes curauit. Generatim adultos aeque feliciter, atque infantes, atque grauidas primis menfibus profpere inoculationem fubire monet. Sicque eodem fucceffu eam adminiftrari refert in venereis, elephantiafi, morbis cutaneis, vlceribusque inueteratis affectis. Infuper affirmat morboforum horum variolos fuiffe mitiores iis, qui in fanis exorti funt. Vfum vero mercurialium et purgantium in illis neceffarium effe. Victu vtebantur aegri vegetabili, fique mercurio faliuatio excitari videbatur, fimila vel oryza iis praebebatur. Ex medicamentis, quae ad praeparationem adhibentur, mercurio dulci et tartaro emetico plurimum tribuit. Frequentes purgationes aethiopes ad hydropem ducere refert. p. 366.

Nihil intereffe putat, fitne pus ex bonis, an ex confluentibus puftulis defumtum, quin imo in pofteriori cafu fuiffe pauciores variolas. Repetendamque iudicat infitionem, fi poft feptem dies nulla indicia fuerint inflammationis. Si inferuntur varioli in hominibus, qui eos iam contagio acceperunt; nulla inde fequuntur damna. Emplaftris tum demum vtitur Cl. Auctor, cum vlcera oriuntur. Quo citius et vehementius oritur inflammatio, p. 393.

*) lecta d. 14 decembr. 1771.

tio, eo facilius ſuccedit morbus. Interdum facies, pectus, imo totum corpus et extremitates ante eruptionem variolorum obſeſſa ſunt exanthematis, quae ab vſu mercurii proficiſcuntur. Tum igitur hunc ſeponendum eſſe patet; adhibenda contra antiphlogiſtica, liberoque aeri corpus exponendum. Diſputat deinde de infectione, atque ſignum eiusdem dicit ſenſum prurientem axillarium glandularum: illosque, qui ſemel variolis laborarunt, liberos ab iis dicit.

p. 414. His ſubiungit alios quosdam cum variolis coniunctos morbos, vt opthalmiam ſiccam, impetiginem et eryſipelas, quorum curam ſimul addit.

p. 420. 20) *Obſeruationes de veneno plumbi continuatae**), Auctore GEORGIO BAKER. M. D. etc. **) Confirmantur hoc tractatu noxae, quae ex vſu plumbi oriantur. Potiſſimum et Cl. Auctor, et alii, qui obſeruationes cum Eo communicarunt, viderunt poſt vſum vini pomati, quod in vaſis plumbeis repoſitum fuiſſet, vehementiſſimam colicam ſecutam eſſe, manusque pedesque non moueri potuiſſe. Idem comprobat vſus ſaturninorum, quae intus ſumta dolores in inteſtinis, colicam, atque alia plurima mala excitauerunt, quod Cl. Auctor et aliorum probat teſtimonio, et ſui ipſius experientia confirmat. Morbus Indorum ab eadem pendet cauſſa, cum potum acidum vaſis plumbeis ſeruent, atque etiam ſaccharum his in vaſis paretur. Quare omnino plumbi vſum et medicum externum Cl. Auctor reiicit. Effluuia plumbi eſſe venenata typographorum exemplo illuſtrat, qui, cum plumbeos calidosque typos imprudenter attingunt, paralyſi contra-

*) vid. medical Transact. Vol. I. p. 175. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 203 ſeqq.

**) lecta die 11 Decembr. 1771.

contractioneque digitorum afficiuntur; hoc tamen in nostris terris, vbi frigefacti adhibentur typi, non valere cum Cl. KRAVSIO translatore monemus. Eadem iis oboriuntur mala, qui specula parant.

Cura prophylactica consistit in vsu nutrimenti vnctuosi lubricantisque; curatoria vero requirit euacuantia lenia, satis tamen agentia: plurima diaetae regimen, praecipue lactis sobrius vsus, praestat; in ipso paroxysmo opio vtendum. Aperti post mortem, qui colica laborauit, refert historiam; cui omnia viscera infimi ventris, praeter paruas concretiones in vesicula fellea, sana fuerant. Cerebri substantia reperiebatur solito mollior, et sanguinis dimidia vncia extra vasa missa erat. Musculi fere plane destructi. p. 456.

21) *Relatio duorum exemplorum veri scorbuti, qui ortus erat ex defectu conuenientis alimenti*, Auctore FRANCISCO BILMAN M. D. et Cl. RADELIFFE communicata per Cl. BAKER *). Mulier quadragenaria lassitudine insigni vagisque per totum corpus doloribus occupabatur: dyspnoea praeterea laborabat, pulsu debili celerique, lingua bruna, faucibus spongiosis, sanguinem mox fundentibus, halitu foetido, omnique corpore emaciato, ita, vt pedum cutis, maxime rigida, attactu creparet. Pedes vlceribus pleni, atque, vti et antibrachium, crusta obducti. Post quemlibet motum tota fere obrigescebat. Iisdem symptomatis morbi scorbutici affecta erat eiusdem soror; non tamen eodem in gradu. Ortus erat hic morbus a misera viuendi ratione, cum his mulieribus praeter theae potum, panisque vsum nihil datum esset. Curatae sunt aegrae, cum serum, ex herbis antiscorbuticis paratum, biberent, ac diaeta lactea cum malis p. 471.

*) lecta eod. die.

malis aurantiis vterentur, et corticis Peruuiani tres drachmas per diem ſumerent.

p. 486. 22) *Exemplum hydatidum, quae tuſſi eiiciebantur, relatum a* IOANNE COLLET. M. D. communicatum et annotationibus auctum a D. BAKER *). Mulier, 33 anorum, tuſſi afficiebatur, qua, cum per quatuor annos grauibus ſat ſymptomatis ſtipata duraſſet, tandem ſpatio quatuor menſium, 135 hydatides, variae magnitudinis eiiciebantur. Hydatides eiectae ruptae erant, nulla tamen, praeter tenacem pituitam, eas vel anteceſſerat, vel ſequebatur aqua. Tumor quosdam ante morbum menſes in inferiori regionis epigaſtricae parte oriebatur, extenſus ad dextrum hypogaſtrium: omneque praeterea abdomen diſtenſum, ac ſaccis refertum erat. Vſa eſt mulier pilulis reſoluentibus ex gumi ſaponaceis et ſquilla compoſitis, atque mercurii dulcis paruam doſin aſſumſit; quibus remediis ita reſtituta eſt, vt lectum relinquere poſſet, omnemque praeberet ſpem melioris valetudinis.

p. 492. Annotationes Cl. BAKERI hydatides in duas diuidunt ſpecies, alias regulariter quaſi organiſatas, et cum vaſis per pedunculos nexas; alias cyſtidi communi incluſas, atque plerumque hepati vicinas. Poſterioris ſpeciei hydatites, prius deſcriptas, fuiſſe affirmat, ac coniicit viam ex cyſtide per morbum effectam fuiſſe ad tracheae ramum.

p. 499. 23) *Quaeſtiones* Auctore GVILIELMO HEBERDEN **). 1. Cum cruſta inflammatoria et in multis morbis inflammatoriis abſit, et ex aliis cauſſis oriatur, Auctor ad quaeſtionem, an eius praeſentia methodum curandi dirigat, ita reſpondet,

*) lect. d. 14. decembr. 1771.
**) lect. d. 21 iul. 1768.

det, vt huic ſigno parum vel prorſus nihil tribuendum; ſed ad alia ſymptomata reſpiciendum cenſeat.

2. Deinde negat ſymptomata periculoſa her- p. 506.
niae incarceratae naſci a praeternaturali ſtrictura aperturae tendineae in muſculo obliquo ſuperiori. Nam et dolores alio in loco ſentiuntur, et probabilius eſt, ſequi ſymptomata ab inteſtinorum, peruerſe poſitorum ſpasmo, quod comprobant auxilia a balneis calidis, vſusque remediorum purgantium per clyſteres ſalutaris. Generatim in hoc morbo vtilem inuenit Cl. Auctor copioſam et repetitam venaeſectionem, vſum balneorum calidorum reiteratum, veſicans abdomini applicatum, per clyſterem iniectum tabaci fumum, pilulas ex extracto catarthico, iuncto opio, factas, atque ſolutionem ſalis catarthici.

3. *) *Dubitat de noxis camerarum, veſtimentorum* p. 521.
ac lectorum humidorum, atque eas impuritati vaporum tantum tribuit, multisque exemplis probare annititur tantum abeſſe, vt aer humidus noceat, vt etiam ſaepius ſit ſalutaris. 4. *Aperiendae venae* p. 529.
in haemorrhagiis **) vſum in dubium vocat, cum arteriae magnae per eam non contrahantur, paruae vero per ſe concidant: aliaque laudat, frigidum aerem, quietem, nutrimentum parcum, potum acidulum opiata atque purgantia. Hinc tamen nondum ſequi cum Cl. KRAVSIO putamus, venaeſectionem in haemorrhagiis omnino eſſe negligendam.

*) lect. d. 15 auguſt. 1770.
**) lect. d. 11. decembr. 1771.

II.

Vermehrtes und verbesſertes Blackwelliſches Kräuterbuch etc. Fünftes hundert, mit einer Vorrede Herrn D. C. I. TREWS; *verlegt, gemahlt und in Kupfer geſtochen von* Nic. Fridr. Eiſenberger. *Nürnberg.* 1765. fol. Text. plag. 20. *Sechſtes hundert, oder Beytrag zum blackwelliſchen Kräuterbuch; eine Sammlung der Gewächſe, welche zum Arzneygebrauch in den Apothecken aufbehalten werden, deren Beſchreibung und Kräfte angegeben, die Abbildungen gröſstentheils nach der Natur gemacht, und alle Arten mit bewährten Nahmen der Kräuterlehrer erläutert ſind: mit einer Vorrede Herrn* D. CHRIST. GOTTL. LVDWIG *herausgegeben, gemahlt, und in Kupfer geſtochen, von* Nic. Fridr. Eiſenberger. *Nürnberg* 1773. fol. Text. plag. 20½. praefat. plag. 1.

h. e.

Herbarium Blackwellianum emendatum et auctum etc. *Centuria Vta:* cum praefat. D. C. I. TREW; excudit figuras pinxit, atque in aes incidit Nic. Frid. Eiſenbergerus. Nürnberg 1765. *Centuria VIta:* ſiue Herbarii Blackwelliani Auctuarium; cum Praefat. D. CHRIST. GOTTL. LVDWIG ibid. 1773.

Etſi aliquoties nouae huius Herbarii editionis mentionem fecimus *); denuo tamen quaedam de eadem referre debemus, inprimis, cum opus nunc

*) vid. commentar. noſtr. vol. II. p. 73. vol. VI. p. 146 et vol. IX. p. 103 ſqq.

nunc ſit plane confectum atque abſolutum. Blackwellianum textum ex Anglica in Latinam linguam translatum, nomina plantarum ſynonymica copioſe appoſita, plantas deſcriptione accurata illuſtratas, ipſasque delineationes fere omnes emendatas, et iconibus, quae floris fructusque ſpeciales partes repraeſentent, auctas fuiſſe: ideoque nouam hanc editionem priori multis modis praeferendam eſſe, inter omnes facile conſtat; multum autem augebitur operis praeſtantia, ſi ad auctarium reſpicimus, quo centum nouae plantae, a BLACKWELLIA omiſſae, medicatae et venenatae, alioque modo conſideratione dignae, et viuis coloribus pictae et deſcriptae fuerunt. Et de hoc praecipue nunc dicendum erit, prius tamen nonnulla, quae hiſtoriam operis concernunt, praemittere debemus.

Ante triginta fere annos Illuſtris TREWIVS de edendo hoc, aſt et emendando atque amplificando herbario cogitabat, ſociumque eligebat EISENBERGERVM, virum, ob peritiam pingendi celeberrimum. Aliis vero negotiis obrutus non, niſi primam centuriam, commentario nouo illuſtrare potuit TREWIVS: hinc in elaborandis annotationibus noſtri, eheu deſideratiſſimi! LVDWIGII auxilium ideo praecipue implorauit, quia et apparatum librorum botanicorum copioſiſſimum, et hortum, rariſſimarum plantarum copia inſtructiſſimum, poſſideret.

Ad officia quaecunque paratiſſimus Noſter, lubentiſſime otium, ſi modo aliquod habuiſſet, in eodem perficiendo conſumſiſſet; cum autem Ipſemet operi manum admouere non potuerit, amicis ſuis, Cll. BOSIO, et BOEHMERO ſpartam ſuam tribuit, vſumque bibliothecae et horti conceſſit; qui etiam centuriae II. III et IVtae textum elaborarunt, et dum poſtea publico munere, aliisque

negotiis impediti, elaborationem continuare haud potuerint; eandem tamen, ab aliis amicis, botanicesque peritis factam, examinarunt, ita, vt ab hac parte, collaboratorum scilicet, operis absoluti editio nullo modo retardata fuerit. TREWIVS autem cum et alios libros, ac praecipue EHRETI *plantas selectas*, annotationibus illustrandas, suscepisset, et nouas, Blackwellianis tabulis addendas, icones pene multas, secundum naturae typum delineandas, pictori tradere voluisset, omnino fieri debuit, vt euulgatio operis retardaretur, et non exiguum damnum pateretur EISENBERGERVS.

Centuriis demum quinis absolutis, de auctario cogitabat TREWIVS, indicemque, cum centuria quinta exhibuit illarum plantarum, quae illud constituere deberent. Ast et illustris hic medicus anno sexagesimo nono diem obiit supremum, et egregius pictor, variis morbis vexatus, labores continuare non potuit, imo d. 5 aug. anno septuagesimo primo mortuus est. Auctarium itaque, modo inchoatum, perfici haud potuisset, nisi LVDWIGIVS omnem operam adhibuisset, aliorumque auxilia inuenisset. IOH. IAC. OTTO, celebris mercator Noribergensis, consanguineus TREWII ac EISENBERGERI, sumtus ad finiendam huius herbarii editionem concessit, et cum plantarum, centuriae sextae destinatarum, icones, viuente TREWIO, omnes nondum sculptae essent, deficientes suppleuerunt, aliasque substituerunt, ac omnibus annotationes addiderunt, Duumuiri celeberrimi, SCHREBERVS et VOGELIVS, botanices Professores clarissimi. Nonnulla quoque ad conficiendum opus contulisse KNOLLIVM Med. Doctorem, indicemque generalem totius operis, quo variarum linguarum nomina exhibentur,

D. ZWIN-

D. ZWINGERVM, Medicum apud Noribergenſes celebratiſſimum, concinnaſſe, ex praefatione, quam centuriae ſextae praemiſit, et paucis ante obitum menſibus conſcripſit LVDWIGIVS, cognouimus.

His in genere praemonitis, ad centuriam quintam reſpicere, et quaedam partim de iconibus, partim de addito textu referre deberemus; cum vero omnia prioribus centuriis ſimillima inueniantur, nolumus ea, quae in commendationem huius editionis alio tempore dicta fuerunt, repetere, potius ſtatim ad auctarium nos conuertamus, et primo indicem delineatarum plantarum exhibeamus. Plantae itaque, quae centuria ſexta accurate delineantur, et viuis coloribus belle pictae, continentur, ſunt:

Aconitum Napellus.
— — lycoctonum.
— — Anthora.
Actaea ſpicata.
Adonis vernalis.
Aethuſa Cynapium.
Allium Victorialis.
Amomi Cardamomi variae ſpecies.
Anethum graueolens.
Anthemis nobilis.
Arbutus Vua vrſi.
Arnica ſcorpioides.
— — montana.
Artemiſia Pontica.
— — Abrotanum.
Aſclepias Syriaca.
Athamanta Meum.
Atriplex hortenſis.
Atropa belladonna.
Bellis perennis variet: fl. multiplici rubro.
Bidens tripartita.
Bromelia Ananas, fr. rotundo et pyramidato.
Bryonia baccis nigris.
Carlina acaulis.
Carum Carui.
Chenopodium album.
Cicer arietinum.
Cicuta viroſa.
Colchicum autumnale.
Conium maculatum.
Conuoluulus Mechoacanna.
Croton Caſcarilla.
Cucumis prophetarum.
Cucurbita lagenaria.

Cuſcuta Europaea.
Daphne Meſereum.
Daucus Carota.
Dorſteniae ſpecies quaedam, inter quas etiam Contraierua.
Dracocephalum Moldauica.
Epidendrum Vanilla.
Fumaria bulboſa.
Gnaphalium arenarium.
Helleborus niger, eiusque varietates.
— — viridis cum duplici varietate.
— — hyemalis.
Heracleum Sphondylium.
Hieracium murorum.
Humulus Lupulus.
Hyoſcyamus niger.
Impatiens noli tangere.
Indigofera tinctoria.
Leontodon Taraxacum.
Lichen Islandicus.
Linnaea borealis.
Lycopodium clauatum.
Lyſimachia nummularia.
Lythrum Salicaria.
Momordica Balſamina.
Nerium Oleander.
Nigella aruenſis.
— — Damaſcena.
Oenanthe crocata.
Orchis bifolia.
Panax quinquefolium.
Papauer Rhoeas.
Phellandrium aquaticum.
Phytolacca decandra.
Plantago Pſyllium.
Populus alba.
Prunus Lauroceraſus.
Pyrola rotundifolia.
Rhamnus Zizyphus.
Rheum palmatum.
Rhodiola roſea.
Rhus Coriaria.
Salicornia herbacea.
Scilla maritima.
Scutellaria galericulata.
Selinum ſylueſtre.
Sium Ninſi.
Solanum Melongena.
— — tuberoſum.
Taxus baccata.
Teucrium Chamaepitys.
Triticum repens.
Vaccinium oxycoccos.
Verbaſcum Thapſus.
Verbeſina acmella.
Zea Mays.

Praeterea Hippomane Mancinella, cum *Viſco purpureo*, quod priorem arborem frequenter inhabitare ſolet, ex CATESBYO mutuata, eademque auctarii titulus ornatus fuit.

Inſumt

Inſunt ergo plantae eximiae, multaeque rariores, quorſum ſpectat praecipue radicum *Ginſeng* et *Ninſi* hiſtoria et *Panacis quinquefolii* icon, a Cel. EHRETO data; *Acmella Zeylanica*, *Dorſteniae* quatuor nondum definitae ſpecies, *Cardamomi* varii fructus, in officinis conſeruati, et icon ex horto Malabarico deſumpta, quae ſemina *Cardamomi minoris* exhibet. et ſ. p. Inter varias *Hellebori* icones occurrit vna, nondum determinata, *orientalis flore roſeo* inſcripta, quae vero multum conuenit cum *nigro*, huiusque duae aliae apponuntur varietates, quarum prior ſolo corollae colore differt, tum lutris, tum rubicundis venis variegato; altera copioſiores radicis fibras habet, et corollam virideſcentibus et roſeis venis pictam.

Aliae duae varietates cum *Helleboro viridi* proxime conueniunt, et modo radice, habituque minori differunt. Nonnullarum quoque plantarum, in prioribus centuriis minus accurate delineatarum, nouae additae fuerunt icones; vt ſunt: *Taraxacum Leontodon*, *Verbaſcum Thapſus*, *Atriplex hortenſis*, *Rhus Coriaria*; *Conii maculati* etiam repetita et emendata figura cernitur. *Solanum tuberoſum*, iam Tab. 34. delineatum, variis radicum figuris illuſtratur, varietasque peculiaris additur floribus purpuris, tuberibusque nigricantibus conſpicua. Plura in commendationem operis huius addere, ſuperfluum eſſe exiſtimamus, facileque ſperamus, fore, vt rei herbariae cultores, qui illud incompletum, vel prorſus non poſſident, eo nunc finito, vel partes ſuppleant, vel integrum ſibi comparent. Integrum opus continet ſex centurias plantarum, totidem, imo, cum nonnullae duplici tabula expreſſae ſint, pluribus tabulis delineatarum, viuisque coloribus pictarum. Textus vero cum praefationi-

tionibus, indicibus, et variis auctorum, in opere citatorum, catalogis implet. 6 alph. 171. plag.

Iungamus hinc aliud, quod eadem ac Blackwellianum fata habuit, opus, et ante plures annos inchoatum, nunc demum absolutum fuit. Est illud:

III.

Allgemeines Blumen - Kräuter - Frucht und Gartenbuch, in welchem ganz neue, und nach der Natur abgemahlte Figuren von Blumen, Kräuter, Bäumen, Stauden, Früchte und anderen Gewächse vorgestellet werden. Nebst einer lateinischen und deutschen Beschreibung ihrer Theile etc. Ganz neu gezeichnet und mit Farben herausgegeben, in Nürnberg bey GEORG. WOLFGANG KNORR. *Gedruckt bey* Ioh. Ios. Fleischmann. 1750. fol. mai. Textus alph. 5. plag. 19. Indic. plag. 8. praefat. pl. 1.

h. e.

Thesaurus rei herbariae hortensisque vniuersalis, exhibens figuras florum, herbarum, arborum, fruticum, aliarumque plantarum prorsus nouas, natiuis coloribus depictas, atque idiomate tam Latino, quam Germanico describens eorundem partes, formam et habitum, nec non vsum in officinis pharmaceuticis, vita communi et medicina. apud GEORG. WOLFG. KNORRIVM.

Trecentas et vnam continet tabulas, eaedemque exhibent plantas, viuis coloribus, et vtplurimum nitide depictas, tercentum et triginta, quarum

quarum nonnullae quidem indigenae ſunt et vulgares, aliae vero, et multae, exoticae ac rariores; et inter has ſucculentae variae, praecipue Aloes, Meſembryanthema, Cacti, Cotyledones etc. magnam operi aeſtimationem conciliabunt: hortenſium etiam varietates, quae quandoque additae fuerunt, eius pretium potius augebunt, quam imminuent, cum fere omnes multiplici florum colore ſeſe commendent.

Quaelibet autem icon plantam in naturali magnitudine, eiusque non modo totum habitum, ſed et floris fructusque faciem optime repraeſentat: minores quoque, et ſeparatim appoſitae figurae floris fructusque partes, variis modis, naturali et aucta magnitudine, depictas exhibent, ita, vt omnibus, ad naturam accurate expreſſis, perfectisque iconibus non minorem gratiam reportauerit KNORRIVS, qui ab anno quinquageſimo ad ſexageſimum primum, quo e viuis ſeceſſit, tabulas omnes perfecit, delineauit, in aes incidit, elegantique penicillo pinxit, ac propriis ſumptibus edidit.

Praeterea etiam de explicatione tabularum, iisdemque addendis annotationibus ſollicitus fuit: quem laborem in ſe quidem ſuſcepit Tubingenſium Profeſſor PHIL. FRIDR. GMELINVS; aſt aliis laboribus impeditus, KNORRIVM ſequi, et tabulis explicationem ſtatim addere nec potuit, nec voluit. Tabulae enim nullo ſeruato ordine, partitis vicibus, editae, et littera quadam adſcripta notatae fuerunt, ita, vt, finito tandem opere, omnes ſecundum alphabeti ordinem collocari poſſint. Cum itaque ad vnam litteram pertinentes, ſiue vnam quaſi claſſem conſtituentes plantae, non ſimul et vna vice, ſed longiori ſaepius interpoſito tempore, in publicum prodirent, Commentator quoque non vna ſerie textum elaborare potuit. Hinc etiam

factum, vt maxima commentariorum pars, mortuo demum pictore, typis exarata fuerit, imo imperfectum mansisset opus, nisi beati viri haeredes et de hoc, et aliis, a KNORRIO inceptis, nondum vero absolutis, operibus seuere cogitassent, nouamque curam adhibuissent.

Rogarunt itaque Cl. GMELINVM, vt laborem continuaret, qui etiam magnam commentationum partem successiue elaborauit; ast, praematura morte defunctus, vix dimidiam partem absoluere potuit. Licet vero Huius obitus nouam absoluendo operi moram fecerit; omnem tamen curam adhibuerunt haeredes, vt per alium, rei herbariae peritum, textus continuaretur; inuenerunt quoque eundem in BOSIO, Wittebergensium Professore; antequam vero Ille manum operi admoueret, ardenti febre an. 1770 obiit.

Huius autem vices, rogantibus haeredibus, in se suscepit alter Wittebergensis Professor, Cl. BOEHMERVS, et, quae deficiebant, suppleuit, absolutumque opus exhibuit. Licet vero textus a duobus Auctoribus conscriptus fuerit; satis tamen sibi similis existit. A constituto enim tramite non recessit BOEHMERVS, descriptiones modo plantarum, et characteres praecipue genericos magis contrahere, integra auctorum loca rarius adducere, repetitiones omnes sedulo euitare, et vtique breuitati studere voluit; cum e contrario GMELINVS variorum auctorum definitiones addiderit, quaeque de plantis singulis auctoris, veteres praecipue, tradiderunt, eorundem verbis repetierit, et hinc nimis copiosam, Lectoribus saepe molestam, commentationem exhibuerit. Praeter textum alia quoque BOEHMERVS praestitit, quae maiorem operi perfectionem conciliare deberent.

Non-

Nonnullis enim tabulis, siue plantis falsa adscripta fuerant nomina, speciesque non semper accurate determinatae; eiusmodi errores sollicite correxit, et quaenam, in icone repraesentata, fuerit planta, aperte docuit. Indices quoque generales nominum, ex variis linguis adductorum, composuit, et praefationem, mense ianuario 1771. signatam, historiam operis recensentem, praemisit.

Botanicis igitur, aliisque, qui consideratione plantarum delectantur, gratum fore hoc opus, certissime speramus, illudque omnibus commendamus, licet alphabeticus tabularum ordo, in vtraque parte repetitus, et prioris partis explicatio, plagularum custode et paginis non cohaerens, aliquam difficultatem parere videatur; quae tamen nulla erit, cum absoluto nunc opere et textus, et tabulae facile in ordinem redigi, et compingi possint.

IV.

D. IOH. CHRISTLIEB KEMME *ordentlichen Professor zu Halle, und Mitglieds der Röm. Kays. Acad. der Naturf. Einleitung in die Medicin überhaupt. Halle im Magdeb. verlegts Carl Hermann Hemmerde* 1771. 8. 7 *Bog.*

i. e.

D. IO. CHRISTLIEB KEMME introductio in medicinam vniuersam.

Variis dissertationibus iam clarus KEMMIVS in succincta praefatione de fine, quem sibi praefixit, loquitur, in vsum scilicet academicum huncce conscripsit libellum, quo eo explicando studium medi-

cinae redderet facilius. Viam, quam alii ſunt ante ipſum ingreſſi, magis reliquit, quam perrexit. Praemiſſis tum definitione, diuiſione vsuque, diuidit tractationem ipſam in tres partes.

p. 6. Prima itaque pars de natura medicinae agens in quinque iterum diſtribuitur capita, quorum, cum ſingularia etiam a Cl. Auctore, praecipue in quarto fuerint praeſtita, dabimus nunc delineationem.

Primum caput tractat naturam, vſum, et neceſſitatem medicinae in genere. Natura vero determinatur ex obiecto docendique methodo: ſub eo ſanitatem et morbum a ſtatu ſano et morboſo diſtinguit; in hac ſcientiam medicinam eſſe oſtendit. Quo melius pateat vſus, praemittit definitionem noſtrae ſcientiae: ille vero conſiſtit in eo, vt ſanitatem praeſentem conſeruet, amiſſam reſtituat, deinde accuratiorem corporis humani exhibeat cognitionem, tum iudicium a iudice ferendum interdum determinet et tandem applicetur nonnunquam ad alia corpora animalia. Neceſſaria ideo inuenitur, quia naturae vires plerumque corruptae, vel iuſto debiliores, mortales in proſpiciendo ſuae ſanitati imperiti, reperiuntur: quod denique et ex hiſtoria, et catalogis demortuorum conferendis conſtat luculentiſſime.

p. 10. In ſecundo capite theoreticas partes phyſiologiam primum, cuius obiecta ſunt ſanitas perfectisſima, limitata, vita corporis humani, ſigna ſanitatis, vitae et mortis; deinde pathologiam, huiusque partes recenſet. In notula priori ſubiecta bene diſcernit actiones et functiones, in poſteriore definit et diuidit cauſſas, ſymptomata et ſigna, additque denique rationem, cur ſemiologia, et pathologia chirurgica ſeorſim proponantur. Progreditur nunc ad practicas, primo ad diaeteticam, cuius ſubſidium eſt

eſt materia alimentaria: deinde ad therapiam, et, diſtinctione inter remedia medica et medicamenta facta, ad partes ab ea, ob nimium ambitum, disiunctas, ad materiam medicam puto, pharmacologiam, materiam chirurgicam progreditur. Hic ſimul definit venena, et refert ea iure ad pathologiam et therapiam generalem. Diuiſa therapia in generalem, vbi LVDWIGII therapiam laudat inprimis, et ſpecialem, hanc diſpeſcit in chirurgicam et in ſtricte ſic dictam. Chirurgia conſtat ex materia, et pathologia chirurgica, et therapia, practica eius, ad partum ſpectans, pars, dicitur ars obſtetricia. Medicina clinica eſt theoriae et praxeos medicae partium applicatio ad ſtatum morboſum, ideoque non ſingularis pars eſt: huc etiam pertinet conſultatoria. Tandem tertia praxeos pars medicina forenſis ſequitur.

Tertium caput de medicinae fontibus generalibus, experientia, ratione, vſu loquendi atque auctoritate agit: et deinde de ſpecialibus tractat, nimirum de c. h. natura, animae corporisque nexu, et indole agendique modo aliorum extra nos poſitorum. Ex quibus egregias valdeque vtiles concluſiones in fine deriuat. p. 37.

Quartum caput de medicinae certitudine, quam nemo tam acute, quam Cl. Auctor elaborauit, agens, docet, medicum ciuium ſuorum ſalutem non in incerto ponere, modos concludendi, fontes incertitudinis et limites noſtrae ſcientiae detegere. Itaque nunc ſe conuertit ad inueſtigandam certitudinem ſenſuum internorum et externorum, fidei, ratiociniorum, tandemque fontium medicinae ſpecialium. Ob occaſionem, ipſi datam, fert ſuum de medicorum erroribus iudicium. Ex his praemiſſis colligit, medicinam iure nomen ſcientiae, eius vero partes practicas tam artis, quam ſcientiae nomen promereri, p. 46.

reri, inque ſyſtema poſſe redigi. Hoc quidem adhuc eſt imperfectum; attamen non deridenda ſunt omnia ideo facta tentamina: auctor enim ſyſtematis, non prorſus ingenio deſtitutus, magis magisque ad perfectionem illud perducet. Denique diiudicat hyphotheſes in medicina.

p. 73. Quintum caput ſuccinctam hiſtoriam ortus fatorumque medicinae tradit.

p. 81. Secunda pars de medicina addiſcenda exponit, requirit Cl. Auctor primum notitiam Graecae, Latinae, Anglicae, Gallicae et Italicae linguae, deinde philoſophiam, matheſin, phyſicam. Haec vltima diuiditur ab eo in hiſtoriam et ſcientiam naturalem, illa continet zoologiam, quae ſupponit anatomiam: phytologiam, quae iterum in duas abit partes, in philoſophiam botanicam, quam Auct. theoreticam, et botanicam, quam practicam nominat, poſtea etiam continet mineralogiam. Nunc de harum ſcientiarum vſu, hiſtoriae medicinae diuiſione, auxiliatricum ſcientiarum abuſu, ordineque, quem tiro medicus in audiendis praelectionibus ſequi debet, loquitur: denique monita ſedecim valde vtilia illi tradit.

p. 95. Tertia pars de medicina facienda agens, praemiſſis huc pertinentibus definitionibus, diſtribuitur in quatuor capita.

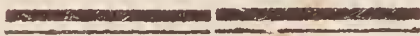
p. 96. Primum conuenientiſſime incipit ab vſu experientiae et rationis in medicina, indeque docet, quomodo obſeruationes de corpore humano aut ſano, aut aegro, aut mortuo, porro de animalibus, medicamentis et venenis ſint inſtituendae et ratio vſurpanda.

Secundo

Secundo in capite de medici practici officiis disserit, generalibus et specialibus, quae vltima reipublicae, aegris, suis collegis, pharmacopolis, chirurgis, obstetricibus sibique ipsi debet praestare. Addit hic quaedam de experientia practici vsuque theoriae in praxi, et quaestionem illam mouet, an theoriae peritus sit felix practicus? potest quidem talis euadere, sed ideo nondum est; etenim qualitates ad exercendam medicinam requiruntur, quas docet solus vsus, vtpote magister optimus. Contra practicus, theoria non instructus, est medicaster. p. 102.

Ad tertium caput nunc deuenimus, quod de medico docente seu professore simulque de lingua, in qua docendum sit, agit: probare annititur hic Cl. Auctor, Latinam non Germanicae esse praeferendam. p. 108.

Vltimum denique caput quam breuissime tradit scriptorum medicorum diuisionem, regularum fontem et linguam, quibus in conscribendis libris sit vtendum. p. 111.

V. Mé-

V.

Mémoires et obſervations anatomiques, phyſiologiques et phyſiques ſur l'oeil, et ſur les maladies qui affectent cet organe; avec un précis des opérations et des remédes qu'on doit prâtiquer pour les guerir. Par Mr. JEAN JANIN, Maitre en chirurgie, oculiſte de la ville de Lyon cet. à Lyon chez les freres *Periſſe* à Paris chez *P. F. Didot* le jeune 1772. 8. pagg. 474. praeter dedicationem et prooemium.

i. e.

Commentarii et obſervationes anatomico phyſiologico phyſicae ſuper oculo ejusque morbis; cum ſynopſi operationum remediorumque, iis medentium, Auctore JO. JANIN.

Si ſcripta medica, quae iudicio ac ratione conſignantur, grata nobis ſunt, ea certe non minora videntur, quae, cum ad praxin ducant, rationem bonam, ab ipſa experientia, obſeruationibus ſuperſtructa, confirmatam, produnt. Communicamus hic eiusmodi commentarium, qui, nouarum veritatum dives, concinnitate ſua atque ſubtilitate bonisque et fidis obſeruationibus plurima harum rerum ſcripta longe poſt ſe relinquit. Tractationibus ipſe, quae omnes, etſi non iuſto ordine ſequantur, oculum ſpectant, compoſitus eſt. Praemittitur tractatio anatomico phyſiologica oculi, vbi breuiter Cl. Auctor, quae a Cel. ZINNIO *) fuſius expoſita ſunt, congeſſit; nec quidquam ibi inveni-

*) Deſcript. anatom. oculi humani cet. Gottingae 755. 4. It. Comm. noſtr. Vol. V. p. 342.

invenimus, quod notatu admodum dignum ſit, niſi, quod capſulam lentis in *cryſtallo - anteriorem*, denſiorem, et *poſteriorem* teneriorem diuidat, quae in maxima ſua diametro conniveant: quodque cum aliis, qui ſedem viſus in retina ponant, conveniat.

Sermonem deinde adiecit, de neceſſitate ob- p. 31. ſeruationum, vbi, quae per ſeculum circa oculum detecta ſint, exponit, opinionesque varias phyſicorum de mechanismo viſus addit. Duo, cum p. 38. nondum de eo plane perſuaſus ſit, inſtituit experimenta: Vitrum rubrum alteri, alteri caeruleum praefixit oculo, candelamque flammantem decem pedes a ſe remouit: illo clauſo, caerulea, hoc vero clauſo, rubra apparuit flamma; duobus apertis, violaceus erat color. Vitrum deinde caeruleum alteri oculorum praepoſuit, et vtroque aperto, in caeruleſcentem flamma vergebat colorem; nudo clauſo caerulea, clauſo armato, naturalis flammae color videbatur. Cum itaque imagines non, pro vti immediato viſus organo inprimuntur, appareant; ſed diverſae confluant, putat Noſter, confluxum hunc variorum radiorum extra oculum fieri debere: retinam inſtar ſpeculi concavi eſſe, quo radii refringantur, et vterque oculus ex axi ſua paralleli focum formet, per quem imago obiecti, obiectum ipſum inter et organon formata, tranſeat. Iam tria commentaria, quae cum duodecim ſectionibus et appendice formularum totum opus abſoluunt, ſequuntur.

Agitur in primo commentario de viis lacryma- p. 57. libus, ſecretione lacrymarum earumque reſorptione. Non omnes, quod plurimi anatomicorum defendunt, ex glandula lacrymali proueniunt lacrymae: maxima potius earum pars ex ductibus excre-

excretoriis, quos dicit, corneae exſudat; nec minorem earum copiam canales excretorii carunculae, coniunctiuae, glandularumque Meibomianarum profundunt. Hinc quoque in morbis viarum lacrymalium nihil hactenus dictum eſt de atonia vel dilatatione praeternaturali ductuum excretoriorum corneae coniunctiuaeque; nec ad glandulas Meibomianas obſtructas, cauſſam ſaepius viarum lacrymalium morboſarum, attenderunt auctores: veram denique hydrophthalmiae cauſſam, ex obſtructis canaliculis excretoriis corneae oriundae, plurimi neglexerunt. Singula iam haec perſequitur. Cel. ZINN *), partem lacrymarum ex finibus arteriarum coniunctiuae exſudare defendenti, aſſentitur quidem; ita tamen, vt affirmet, veras ibi, in ſtatu morboſo admodum conſpicuas, inueniri glandulas, vnde lacrymae quoque proueniant, id quod
p. 61. tribus obſervationibus declarat. Palpebra enim inferiore depreſſa, axique bulbi verſus ſuperiora directa; nec non linteo carpto palpebram inter et globum immiſſo, omnibusque rite abſterſis, guttarum naſcentium, ſi experimentum iuſte inſtituitur, in omni coniunctiuae ambitu magna obſervatur copia. Pori quoque coniunctivae dilatati preſentiam glandularum haud dubie teſtari Noſter putat.

p. 66. Secretionem fluidi aquei per poros corneae, a Cell. ST. YVES, PALFIN, WINSLOW cet. iam declaratam, maximam partem lacrymarum conficere, Noſter, in naturam eius, quantitatem, receptaculum eius fonteſque, vnde redundet, inquirens probat. Deriuatur humor aqueus ex corpore vitreo, duplici lamina cellulari et capſulari compoſito: haec denſior multis poris perforatur, per quos humor exſudat et in cameras deponitur; illa

*) l. c. cap. XIII. §. 1. p. 44.

illa multo rarior plurimis cellulis, ſibi invicem incumbentibus, quae lympham, a vaſis lymphaticis, ex choroidea et retina huc delatis, acceptam, verſus capſulae poros urgent, conſtat. Experimenta Cl. Auctoris, hac de re inſtituta, vlterius confirmant, quid de tunica corporis vitrei duplici, de cellulis ſibi communicantibus, de humore per poros exſudante, aqueum augente et lacrymas inde conficiente probatum velit.

Deriuatur porro ex lente cryſtallina, et quidem humore iſto viſcido limpido, qui capſulam inter et lentem ipſam colligitur: deponitur iſte continuo in cameram poſteriorem: vt inde ſponte ſequi putet, humorem hunc per omnem bulbi ambitum copioſius exſudare, eumque maximam partem lacrymarum conſtituere, id quod exemplis quibusdam magis illuſtrat. Glandula vero lacrymalis, cum omnibus, hactenus expoſitis, fontibus comparata, multo minorem lacrymarum effundit copiam. Ex caruncula porro lacrymali, quam ex plurimis minoribus glandulis, tunica incluſis, ductibusque ſuis excretoriis compoſitam vidit, humor ſebaceus, cerumini aurium haud abſimilis, et cum lacrymis confluens, exſtillat: hinc cum eo, ex glandulis Meibomianis exſudante, partem lacrymarum conſtituit, coniunctiuamque ab acredine defendit; minime vero, quod plurimi credunt, iſte humor aggerem facit, quo lacrymae, fines ſuos excedentes, in faciem defluere impediantur. Lacrymarum, per viginti quatuor horas duas vncias ſecretarum, aliae abſorptae in ſaccum lacrymalem defluunt, aliae euaporant. Cucurbitula enim vitrea, ne aer atmoſphaericus accederet, oculo applicata, roridum vaporem in parietibus eius internis obſeruauit, qui in guttas ſenſim confluens per horam dimidiam ad viginti vel viginti quinque guttas aſcenderet:

p. 80. (margin, beside "Deriuatur porro…")
p. 93. (margin, beside "Lacrymarum,")

ſacco porro lacrymali aſſidue expreſſo, lacrymarum inde per horam vnam et dimidiam triginta circiter, vel triginta quinque collectarum habuit grana, quae cum euaporatis drachmam efficiunt, et hae in viginti quatuor horis ad ſedecim adſcendunt.

p. 97. Ad receptacula lacrymarum iam Cl. Auctor deueniens in puncta lacrymalia primum inquirit. Papillulam (*mammelon*) aſcendentem deſcendentemque in vtroque obſeruauit, figuramque addit, qua, apertura palpebrarum maiori minoriue, di-
p. 103. rectio punctorum varia conſpiciatur. Cum vero haec orificia iam dilatata, iam contracta vel clauſa videret, ſphincterem ibi quendam, quo, ſi irritantur, claudantur, defendit; quem exemplo illuſtrat, vbi, poſt exulcerationem tarſorum profluuium lacrymarum ſequebatur. Noſter oculum perluſtrans puncta dilatata, nec vllo ſtimulo ſe contrahentia obſeruauit, vt inde ſuſpicaretur, ſphincterem hac exulceratione deſtructum fuiſſe. Cum in canali lacrymali quoque motum vermicularem, quem ad ſaccum vsque continuatum ſuſpicatur, perſpiceret probabile Ipſi videtur, muſculares in ſacco lacrymali adeſſe fibras, quae in medio eius ſphincterem, ſaccum iuſto tempore contrahentem dilatantemque, forment. Sic in canali quoque naſali ſphincterem, a Cel. LE CAT ſub nomine *ligamenti tendinei* iam deſcriptum, aſſumit; nec ab ipſo hac in re diſſentit, niſi, quod fibras ibi muſculares defendat. Ex variis enim rebus patet, lacrymas in ſacco per tempus, prouti vrina in veſica, retineri; quod vero ſine ſphinctere in canali naſali fieri non poſſet. Cum itaque ſaccus lacrymalis plenus ſit, veſicae vrinariae ad inſtar ſe contrahit, ſphincterem canalis naſalis ſoluit, lacrymasque ita verſus nares propellit: ſub qualibet quoque emunctione narium

aer

aer atmosphaericus ſine ſphinctere in ſaccum lacrymalem intrat. Phaenomena reliqua, in obſtructione canalis naſalis, quam ſaepius falſo accuſent, oboriunda, inquirens ex ſphinctere hoc, male affecto, explicat: ſic enim morbus, obſtructione ſtilo, vel filo traiecto ſublata, ſaepius redit. In hoc itaque ſtatu ſphincter iſte iuſto ſtrictior relaxari debet. Viis lacrymalibus, in cadauere disquiſitis, canalis p. 114.
naſalis mediam partem conſtrictam detexit, et in hac aeque, ac ad puncta lacrymalia circulares; in reliqua vero via longitudinales vidit fibras: Sacci lacrymalis ſuperior pars multis paruulis gangliis, quae poſt macerationem glandulas detexit, obſita erat, ex quibus humor flaueſcens exprimebatur, quem acriorem factum, ſphincterem ad maiorem contractionem ſtimulare putat; malamque interdum harum glandularum diſpoſitionem ſolam fiſtulae lacrymalis cauſam eſſe, probabile videtur. Vel, quod ſaepius fieri putat, humor iſte acrior parietes internos arrodit, exſudat et defluit, quem ex colore flaveſcente, puri non abſimili, falſo ex vlcere interno deriuant, et ad fiſtulam lacrymalem transferunt.

Mechanismum lacrymarum reſorptarum ex le- p. 130.
gibus hydraulicis declarat, ita, vt vias lacrymales cum antlia (*pompe aſpirante et foulante*) comparet, et reſorptionem ita explicet. Sub qualibet enim palpebrarum actione ductus lacrymales ex fibris ſuis longitudinalibus prolongantur, puncta lacrymalia cum papillulis emergunt, dilatantur, et diriguntur verſus canthum internum, ibique in lacrymas collectas immerguntur: retractis palpebris, quaelibet papillula cito retrahitur, clauditur, lacrymasque ad inſtar piſtilli in ſiphone porro vrget: conſpirat cum iſta actione motus vermicularis, vt ita lacrymae in ſaccum lacrymalem ducantur: iam hic

 plenus

plenus, ſe contrahens, lacrymas in canalem naſalem premit, ſphincterem ſoluit, vt lacrymae exinde verſus nares defluant. Lacrymarum huc ductarum partem per choanas narium in ventriculum deſcendere, digeſtioni inſeruire, quid? quod per ipſas venas lacteas abſorberi, humorumque circulo tradi putat.

p. 137. Capſulam lentis cryſtallinae in altero commentario ita Cl. Auctor examinat, vt primo demonſtret, lentem ſola et vna tunica circumdari, capſulam porro membranis hyaloideae et retinae contiguam tantum eſſe, eamque ex duobus hemiſphaeriis, in maxima ſua diametro ſibi contingentibus *) componi: quibus denique obſeruationes et monita practica adiungit. Saepius iam obſeruatum eſt, opacitatem lentis nunquam ad tunicam hyaloideam vsque continuari: et ita ex eo iam patet, tunicas has ſibi non continuas eſſe. Si porro capſula cum obtuſo inſtrumento ab humore vitreo proceſſibusque ciliaribus ſeparatur, glabra eius ſuperficies in conſpectum venit, nec vllam disruptionem prodit,
p. 143. vnde ſuſpicio continuitatis naſci poſſit. Patet hoc quoque ex hyaloideae minori craſſitie et firmitate, qua intra digitos multo facilius, quam capſula, poſſit conteri. Si denique bulbus per aliquot dies in ſpiritu vini maceratur, capſula plane obſcurata, hyaloidea vero pellucida apparebunt.

p. 148. Vidit Cl. Auctor cataractam in pluribus operationibus ſubito propulſam: ex quo coniicit, capſulam, ab omni adhaeſione cum partibus vicinis liberam, compreſſioni humoris vitrei, oſcillationique proceſſuum ciliarium, deficiente iam humore aqueo, ceſſiſſe, viamque per corneam apertam ſecutam eſſe. Vidit porro, qui ex cataracta connata, vel

*) vide ſupra p. 239.

vel poſtea ea adfecti coeci eſſent, qui poſt percusſionem aliquam totius corporis, viſum ſtatim recuperarent; quod vero ex ſoluta capſula a partibus adhaerentibus, quae ſimul cum lente in cameram poſteriorem hac vi prolapſa ſit, tantummodo declarari poſſe putat. Cum etiam haud raro fieri ſoleat, vt capſula ſimul cum lente obſcuretur, quod et Ipſe ſaepius obſeruauit, ſuadet, vt in operatione capſula non diſciſſa ſimul cum lente extrahatur. Vidit enim, lente extracta, capſulam anteriorem p. 166. opacam relictam eſſe, quae viſum turbaret; hac vero quoque extracta, viſum reſtitutum eſſe.

Capſulam ante et poſt operationem cataractae p. 174. obſcurari putat, idque vel ex humoris MORGAGNII deprauatione, ſeu obſtructione vaſorum capſulae, vel ex percuſſione bulbi, aut ex inciſione, in operatione cataractae iuſto minore, vt inde lens tranſiens anguſtiam nimis extendat, irritet vel laedat, fieri poſſe aſſerit. Suadet ergo, vt cyſtotomus Cel. LA FAYE paullo amplior ſit, quo eo maior in capſula fiat inciſio: cum quoque ſaepius cuspis cyſtotomi in vagina ſua obtuſior reddatur, bene attendendum eſt, ne, cum capſula anterior admodum interdum firma ſit et coriacea, cuspis dehiscat, neque inciſio, quam tamen ſupponimus, facta ſit.

Agit Noſter in tertio commentario de pupilla p. 177. clauſa. Vitium eiusmodi connatum, quod Cel. CHESELDEN *), communicauit, Cl. Auctor nunquam, ſed ſemper per morbum inductum obſeruauit. Accidit enim ſaepius, vt, poſt operationem cataractae, vel etiam per grauiorem inflammationem pupilla claudatur, et cum obſcuratione et accretione capſulae lentis ad iridem coniuncta ſit.

 Emen-

*) Mem. de l'academ. de chir. Tom. III. H. p. 115. vid. comm. noſtr. Vol. VIII. p. 199.

Emendationem eius in variis aegris ex methodo Cheſeldiana tentauit; ſed pupillam artefactam paucis diebus poſt denuo concretam vidit: cuius quidem cauſſam paulo poſt in fibrarum radiatarum longitudinali disciſſione detexit. Cum enim caſu radiatas has fibras verticaliter diſcinderet, vulnus poſtea non clauſum, ſed motum ibi, pupillae contrarium, obſeruauit. Qua de cauſa deinde, in pupilla artificiali reddenda, fibras has verticaliter diſcindens meliorem habuit effectum, ita, vt, quamuis fibrae circulares pupillae immobiles eſſent, vulnus ſtatim dilataretur, cum fibrae radiatae nunc
p. 194. contraherentur; hae vero in atrophia oculi non ſtrictae ſunt, verticali tamen diſciſſione haud contrahuntur, et vulnus concreſcit: in tali caſu operatio nulla. Cum et hactenus Noſter inciſionem verſus angulum maiorem feciſſet; iam in aegra eam verſus internum inſtituit, bono quidem euentu, ſtrabismo tamen relicto; quem ex axi vtriusque bulbi antea conſpirante, iam vero diuergente, ex-
p. 202. plicat. Pupilla artificiali iuſto maiore facta, aegra in lumine clariore nihil vidit; quod tamen vitium charta papyracea nigra, foramine in medio inſtructa, oculo in lumine clariore applicata, emendauit. Accidit interdum, vt ſuppuratio tamen viſum turbet; quod vero iuſta prophylaxi et methodo me-
p. 204. dendi cauetur. Methodum Cheſeldianam, etſi Noſter hoc vitium a mala conformatione interdum oriri concedat, non probat; cum ſemper fere obſcuratio lentis capſulaeque eius cum hoc vitio coniuncta eſſe ſoleat; ad quas tamen acus Cheſeldiana non pertingat: vt ergo, pupilla quamuis artificiali reddita, denuo inciſio ad extrahendam cataractam ſit inſtituenda.

Sequuntur

Sequuntur iam obſeruationes variae, quae ta- p. 207.
men omnes oculum morboſum ſpectant. Conti-
net ſectio prima octodecim obſeruationes ſuper
cataracta ſimplici et complicata, et plerumque feli-
citer curata. In connata cataracta lentem oſſeam ex- p. 228.
tractam vidit: myops alia poſt ſeptuageſimum an-
num cataracta in vtroque oculo afficiebatur; coecitas
et myopia poſt operationem ceſſarunt: altera catara-
cta paucis annis poſt feliciter quoque extracta, ob-
iecta duplicia ſibi repraeſentabantur; ſed et hoc vi-
tium iuſto regimine emendatum eſt. Opacitatem p. 250.
Noſter ſaepius in oculo poſt operationem relictam
vidit, quam *cataractam ſecundariam* vocat, et ex ob-
ſcuritate capſulae, vel ex muco lentis, in capſula
poſt operationem relicto, deriuat. Definitur illa
ex colore lacteo, haec flaueſcente, cum ſuperficie
ſaepius inaequali. Si mucus iſte difficile vel plane
non diſſolui poteſt, operatio ſtatim inſtituatur, ne
ad parietes capſulae deductus ophthalmiam haud
leuem, vel eius ad iridem adhaeſionem producat;
priorem vero ſpeciem diſcutientibus tollere ſuadet,
quippe quae bono ſuo effectu hic admodum ſe com-
mendant; his vero non ſuccedentibus, cornea de-
nuo aperta, capſula eximenda eſt. Vtramque ſpe-
ciem exemplis, vbi eas obſeruatas curauit, illuſtrat.
Cataractae quinque ſpecies Cl. Auctor defendit:
Primo enim ſola lens obſcurata ſaepiſſime occurrit; p. 268.
color et conſiſtentia eius variant: in iunioribus
lacteus et mollis; flauus in adultioribus, niger,
dura vel etiam oſſea, quam plerumque percuſſio
bulbi ex ictu producere ſolet. Deinde opacitas lentis
cum obſcuratione humoris MORGAGNII et capſu-
lae cryſtallinae coniuncta eſt, lente ſolida, liquida
interdum, quam quidem obſeruatio ſecunda teſtatur:
Tum ſola pars anterior capſulae obſcurata eſt, in-
terdum cum opacitate lentis coniuncta: porro

tunica hyaloidea opaca quartam ſpeciem, auctore et obſeruatore ST. YVES *) offert: Tandem humor MORGAGNII obſcuratus quintam ſpeciem tradit.

p. 270. In qualibet vero operatione, quamuis varie debeat inſtitui, id bene attendatur, vt duae tertiae corneae diſcindantur, capſulaque iuſto modo aperiatur, ne preſſione bulbi magna ad vrgendam lentem opus ſit; ſi vero poſt operationem obſcura quaedam macula poſt pupillam obſeruetur, eam ex muco lentis, vel vitiata capſula lentis naſci dictum eſt: vbi in primo caſu leni preſſione vel inſtrumento corpus peregrinum eximatur; in poſteriore capſulae plerumque anterior pars obſcurata forcipe, vel, quod difficilius vide-
p. 274. tur, forfice abſciſſa educatur. Ex malo euentu, quem aegri, cum oculum iuſto citius radiis ſolis, iisque viuidioribus exponerent, habuerunt, putat Noſter, oculum ante decimum poſt operationem
p. 278. diem non aperiendum eſſe. Concedit Cl. Auctor, maculas corneae, quas LEMERY **) *cataractam externam* vocat, interno vſu cort. Peruu. diſcuti poſſe; veram vero et confirmatam cataractam vllis medicamentis, vel ipſo cort. Peruu. quo Cl. HEBERDEN ***) eam curaſſe affirmat, tolli negat. Vaſa enim lentis ſunt minima, eorumque tunicae tenerrimae: oſcillatio eorum vix conſpicua, iisque ſemel obſtructis, motus ſyſtalticus nullus; impetus potius humorum verſus obſtructionem rupturas vaſorum, effuſionemque fluidi obſtructi producat neceſſe eſt. Ex quibus patet, ſtagnationem lymphae

*) vid. EIVSD. Traité des maladies des yeux.

**) vid. Pharmacopée univerſelle. Vol. I. edit. quint. 4. p. 113.

***) vid. Journal de médécine du mois Aout. 1769. p. 102. v. Comm. noſtr. paulo infra.

phae obſtructae lentis in vaſis Zinnianis, quae non negat, nullo medicamento interno reſolui poſſe.

Agit in ſectione altera de fiſtula lacrymali ſimplici et complicata, et Cel. PETIT in eius cauſſarum ſcrutinio, paucis mutatis, ſequitur. Vel enim glandulae Meibomianae morboſae humorem ſecernunt, ſphincterem canalis naſalis ad contractionem maiorem irritantem, quod et de humore, ex glandulis ſacci lacrymalis excreto, valet. Interdum vlcus ſacci lacrymalis eundem effectum producit: vel maior laxitas ſacci hydropem eius generat: vel denique tumor in partibus adiacentibus, ex obſtructione humorum, vel exoſtoſi oſſis vnguis, aut apophyſeos coronalis oriundus, vias lacrymales coanguſtare vel plane claudere poterit. Definit Noſter primam ſpeciem ex minori copia materiae, paucis lacrymis commixtae, expreſſae, ex ſacco lacrymali non ita valde tumido, ex marginibus palpebrarum craſſis, duris inuerſisque, nec non ex vaſis coniunctiuae, potiſſimum palpebrae inferioris varicoſis, et lippitudine chronica. Si vero glandulae ſacci lacrymalis vitiatae in cauſſa ſunt, ſaccus lacrymalis magis tumidus conſpicitur, materia exinde expreſſa craſſior, varii coloris et cum lacrymis commixta eſt, marginibus palpebrarum coniunctiuaque ſanis. Tumor partium vicinarum, vt cauſſa fiſtulae lacrymalis, inde cognoſcitur, ſi ſaccus lacrymalis expreſſus tumiditatem quandam retinet, materiaque expreſſa per puncta lacrymalia aeque, ac per nares egreditur: exoſtoſis ita differt, vt tumor magis durus et inaequalis appareat: hydrops ſacci lacrymalis ex materia non purulenta, ſed limpida egrediente indicatur. Exulceratio ſacci lacrymalis non, niſi poſt vulnera, contuſiones, inter-

p. 285.
p. 289.
p. 294.

interdum ex miasmate venereo, cancroſo cet. oritur. Verum denique pus flaueſcentis, viridis coloris malique odoris eſt; cum materia purulenta ex glandulis ſacci lacrymalis albida appareat. Iam diagnoſi hac ſtabilita, quatuordecim obſeruationibus eas illuſtrat, quae ex humore glandularum ſacci lacrymalis peruerſo, vel ex conſtrictione ſphincteris canalis naſalis, vel denique ex relaxatio-
p. 299. ne ſacci lacrymalis cet. oriundae ſunt. Puella cacochymica lippitudine chronica ex polypo, in ſacco lacrymali nato, per canalem naſalem transeunte et ex nare dextro propendente oriunda, laborauit: Sacco lacrymali diſciſſo, polypoque eradicato et per nares depreſſo, ſetaceum Noſter, ne caro fungoſa excreſceret, per amplum admodum canalem traiiciens vulneri linteum carptum, aqua mercuriali madidum immittebat: paullo poſt polypo recrudescente, lapide infernali eodem euentu vſus eſt: meliore poſtea oleo camphorae, ita, vt polypus non amplius appareret, canali quidem iuſta magnitudine reſtituta, oculo tamen illacrymante relicto.

p. 331. Pertractat Noſter in ſectione tertia chemoſin, quam ab ophthalmia ſic diſtinguit, vt in illa coniunctiua admodum tumida margines palpebrarum retrahat, palpebrasque a ſe inuicem diducat, vt cornea quaſi occulta videatur; in hac vero ſola inflammatio coniunctiuae, interdum obſtructio vel tumor palpebrarum cum copioſa ſecretione lacrymarum appareant. Luxuriantem partem coniunctiuae Noſter abſcidit, cum chemoſis ex metaſtaſi anginae orta eſſet; vbi ex ſuppreſſione menſtruorum ophthalmia nata erat, iisdem ex applicatione hirudinum ad labia pudendorum reſtitutis, aegra ſanata eſt.

Sectio

Sectio quarta obseruationes de vlceribus corneae continet. Benigna ea, pellucida; maligna vero flaua, opaca et dolorifica sunt. Cognoscitur vlcus, si bulbus, versus horizontem fixus, et a latere inspectus, superficiem corneae inaequalem, excauationibus plus minusue profundis conspicuam, ostendit. Ex vlcere profundo alba cicatrix, ex superficiali grisea relinquitur: cicatrices hae curationem non admittunt, et ita a pterygio s. panno differunt, quippe quae iustis remediis cedunt. In vlcere benigno topica applicat; in maligno internis quoque opus est. Sic cort. Peruu. cum ex deprauata massa humorum vniuersa vlcus, quod oculum sinistrum occuparet, corneam obturaret, palpebras, nares totamque faciem tumida redderet, ortum esset, optimo cum effectu vsus est. p. 345.

Agit Cl. Auctor in sectione quinta de relaxatione et atonia palpebrae superioris cum bulbi corruptione complicata. Rarissime hunc morbum, contra plurimos auctores, ex paralysi oriri defendit: saepius eum ex relaxatione et praeternaturali prolongatione cutis palpebrae, vel ex conuulsiua contractione eius ortum vidit. In hoc casu palpebra rigida et immobilis; in illo mollis est et cedit. Comprehendit Noster, si ex sola relaxatione oritur, cutem superfluam cum forcipe, sectioneque transuersali abscindit; monet vero, plus cutis versus angulum minorem, quam maiorem abscindendum esse, ne palpebra inaequaliter se claudat, musculisque parcendum esse. Si vero spasmus in caussa est, pediluuiis et collyriis vtitur. p. 357.

Pertractatur in sectione sexta phtosis cum laesione bulbi complicata Est ea reflexio tarsorum introrsum, vt inde cilia male dirigantur: ex quarum p. 367.

rum deinde frictione dolores, inflammatio coniunctiuae, pterygia corneae, vlcera, quid? quod ipsa coecitas oriuntur. Differt ab ea distichiasis, rarissimus morbus, in qua cilia duplicia, extus alia, alia intus conspiciuntur: quam Noster non obseruatam hic omittit. In phtoseos vero cura id attendit, vt marginum palpebrarum iustam restituat directionem: eum in finem cutem palpebrarum superfluam forfice resecat, vulnusque emplastris glutinantibus, vel sutura cruenta claudit. Accidit Ipsi, vt, cum cutim iam comprehendisset, aegra meticulosa caput subito retraheret, vnde palpebra valde agitaretur extendereturque, vt etiam operationem differre cogeretur: quatuor diebus post iustam et naturalem conditionem palpebrae restitutam laetus vidit: id quod postea ex consilio, bono cum euentu instituit, cuius quidem caussam reddere nequit.

p. 375. Agitur in sectione septima de ectropio. Palpebrae ex tumore earum extrorsum reflectuntur, cuius caussam Noster ex deprauatione lymphae, ex dispositione scrophulosa, vel ex metastasi seu obstructione glandularum Meibomianarum vel sacci lacrymalis deriuat. Tumorem Cl. Auctor abscindit vel discutit, id quod priori praeferendum esse iudicat: vtramque methodum exemplis illustrat.

p. 389. Iam ad staphyloma Noster in sectione octaua accedit. Oritur hic tumor, si post vulnus, corneae inflictum, vel vlcus corneae, iris vel tunica humoris aquei prolabuntur; sed ex vlcere in superficie interna corneae et scleroticae staphylomatis species oriuntur, eleuatione praeternaturali partis corneae vel scleroticae conspiciendae. In hac cornea transparens manet; in illa coecitas plerumque adest.

Exstir-

Exſtirpationem aeque, ac compreſſionem tumoris improbat. Cum malum inciſioni rariſſime cedat, butyro antimonii Noſter optimo cum ſucceſſu vſus eſt: parua enim eius portione tumorem ſemel quotidie vel alternis diebus tangens poſt quamlibet applicationem oculum cum lacte tepido eluit, et ſaepiſſime poſt tertiam applicationem ſtaphyloma euaneſcit. Stimulando hic hoc medicamentum, non rodendo agit, nec eſcharam relinquit: parum enim applicatur, lacrymaeque affluentes acrimoniam inuoluunt, cauſticamque vim infringunt. p. 394.

Sectio nona nouam methodum hypopyum curandi offert. Cum diſcuſſio in hoc morbo inciſioni et euacuationi materiae ſemper ſit praeferenda, remedia, ab aliis hunc in finem commendata, Noſtro non ſatisfaciunt. Certum et tutum ſemper decoctum florum maluae expertus eſt: hoc enim decocto ſaepius de die oculum lauans per interualla faſcia comprimente, hoc decocto madida, eum obtegit, vbi poſt decimum tertium vel quartum diem materiam ſemper diſcuſſam vidit. p. 405.

Offert nobis ſectio decima iridis, choroideae contiguae, ſeceſſum. Docuerunt hactenus fere omnes anatomici, iridem choroideae continuationem; cuius vero contrarium Cl. HOIN *) detegens probauit. Is enim in pluribus cadauerum oculis iridem leuiſſima quidem tractione plane a choroidea ſeparatam vidit: id quod et obſeruationibus in viuis confirmatum habuit. Cui Noſter aſſentitur, duobusque exemplis contiguitatem iridis cum choroidea illuſtrat. Virgini ex vlcere corneae iris prolapſa ſtaphyloma produxit, nec a cicatrice poſtea, ſtaphylomate euaneſcente, ſeparari potuit: p. 415. p. 420.

*) vid. mémoires de l'academie des ſciences de Dijou an. 1768.

potuit: coecitate relicta, doloribus semper fere magnis perceptis, subito iam, cum in variis partibus iridis superioribus secessus fieret; cessantibus, quinque hae pupillae artificiales visum aegrae quodammodo restituebant: dilatabantur hae contrahebanturque non per radios solis, sed sola directione axis bulbi: ea enim versus inferiora fixa, diameter earum minima erat, versus horizontem maior, et versus superiora maxima.

Pertractatur in sectione vndecima motus iridis in confirmata coecitate superstes: in ea enim pupillas, ex varia radiorum lucis applicatione contractas dilatatasque se obseruasse duobus exemplis monstrat: cuius caussam in iridis cum choroidea contiguitate inesse autumat. Nam iris, nerueo muscularis tunica, neruos ex ganglio lenticulari accipiens, in paralysi nerui optici non afficitur; quod vero in gutta serena fit.

p. 425.

p. 429. Obseruauit tandem Cl. Auctor, qui ex habitu externo bulbi myops videretur, quem tamen vitro conuexo (*mi - cataracte*) vti oporteret: qui ideo ei, cui cataracta extracta est, haud absimilis fuit. Caussam huius phaenomeni in lente densiore et plana quaerit.

p. 435. In appendice formularum, in morbis oculorum adhibendarum, compositionem, vsum et methodum adhibendi exponit. Emendatum e. g. extractum saturni apponimus. Rp. Lithargyr. libr. vnam; acet. vini opt. libr. duas. M. coqu. ad pultis consistent. Instill. sensim aquae feruid. libr. sedecim; perpetuo agitentur. Stent per viginti quatuor horas in loco frigido; decantentur. Quatuor huius medicamenti guttas in spiritus vini camphorati guttas tres, et aquae fontan. vnciam vnam instillat, oculumque lauat. GOVLARDI extractum hoc multo minus esse contendit.

VI. Noui

VI.

Noui commentarii societatis Regiae scientiarum Gottingensis. Tom. I. ad a. MDCCLXIX et MDCCLXX. Gottingae et Gothae, apud Ioan. Christ. Dieterich. 1771. 4. tabb. aen. 12. pagg. 402. Tomus II. ad a. MDCCLXXI. ibid. 1772, pagg. 385. tabb. aen. 10.

Cum variis impedimentis institutum commentariorum societatis illustris edendorum interruptum esset: societas constituit nouorum commentariorum inscriptione tractatus Cll. Sodalium publici iuris facere, quorum primos tomos hic Lectoribus indicamus. In praefatione Cl. HEYNE, qui societati est a secretis, fata societatis enarrat, mutationesque sodalium eorumque numerum integrum; in qua etiam legimus commentationes, nondum a sodalibus societatis sigillatim editas, proprio volumine editum iri, eodemque modo commentaria, patrio sermone conscripta, vulgari. Quilibet tomus in partes duas diuisus, in prima continet, commentationes physicas ac mathematicas, in altera historicas et philologicas. Nos, missis iis, quae a nostra instituti ratione alienae videntur, indicabimus earum summam, quae ad physicam classem propius spectant.

Harum in numero est in primo tomo

I. ALBERTI DE HALLER *commentatio de plantis pabularibus nuperorum* *). Duas classes plantarum ad pabulares refert Ill. Auctor, papilionaceam Tom. I. p. 1.

*) praelecta d. 9. decembr. 1769.

ceam et gramineam, earumque hiſtoriam hic reddit cum botanicam, tum oeconomicam, vt oeconomis certo conſtet, quas plantas colant, vel colere iubeantur. Quare etiam in plerisque addit nomina patrii ſermonis. Ex gramineis primo recenſet *Phleum pratenſe* LINN. monetque, diligenter illud in re oeconomica eſſe diſcernendum a *nodoſo* et *alpino* LINN. multoque accuratius pro agricolis plantas diſcerni oportere, quam pro botanicis, cum etiam varietates agricolis vel plures, vel minores reddant reditus. Alterum gramen eſt de *Poae* genere, (*Birdgraß*) nouiter ex America allatum, proximum *Poae anguſtifoliae* LINN. Princeps ei laus eſt, radiculis fere ex ſingulo nodo luxuriare, quae in proprios culmos conualeſcant: hinc magnum foeni pondus, quo omnia alia gramina ſuperet, reddere. Tertium gramen eſt *Lolium perenne* LINN. (*Raygraß, Graslauch*), cuius plures ſunt varietates, diligenter attendendae; neque tamen huic gramini multus eſt vſus. *Auenam elatiorem* LINN. ideo laudant, quod decem integris annis ſuperuiuat: in Heluetia tamen non colitur, videturque Ill. Auctori durum, gracile et praecox gramen. Alia gramina ad pabulares plantas non refert.

p. 11. Primam et antiquiſſimam alterius claſſis dicit Ill. Auctor, *Medicaginem ſatiuam* huicque addit, *lupulinam* et *falcatam* LINN. quarum priorem, cum ter quaterue deſecari poſſit, pabulum ſat copioſum, inflans tamen et pene nimis luxurioſum dare putat: praeterea etiam terram radicibus conplicatis impedire, quo minus aratro ſubigi queat, neque ſiccari poſſe; poſteriores vix ſumtus culturae reddere. Ex trifoliis huc refert *Trifolium pratenſe*, *hybridum*, *fragiferum*, *agrarium*, et *ſtellatum* LINN. Pratenſe optimum pabulum frequentiſſimumque

mumque esse constat; vaccis tamen praestare et equis, idque vitii habere, quod vtraque inflet, si sibi indulserint: adipem etiam potius augere, quam lac. Hybridi vitium est, quod annuum sit. Fragiferum et agrarium in Anglia potissimum colitur, diciturque prius in Hibernia ad septem pedes se extendere. De stellato id monet Ill. Auctor, quod fertilitatem terrae non minuat, praecipue ab equis ametur, qui vires inde acquirant; videtur tamen Ei vix sumtus redditurum.

Affert Ill. Auctor ex plantis papilionaceis, quae foliis sunt pinnatis, *Hedysarum Onobrychidem* LINN., quod *Esparsette* dicunt; illudque ceteris, pabulo destinatis, plantis omnibus praestare existimat. Omne enim solum tolerat, diu durat, vt ad quadragesimum annum supersit. Siccatio curam exigit: cauendum enim, ne folia delabantur, ac ne absque sale aut intermisto stramine in horrea condantur. Cultus eius facilis est. Huc addit *Hedysarum alpinum* et aliud, quod *coronarium* LINN. esse videtur. De viciis nihil profert. *Coronillam* vero *variam* LINN. diffundentibus magnisque ramis, si colatur, praeditam, oeconomiae vtilem fore coniicit: tentanti tamen non successit, cum semina male maturentur. *Robiniam pseudo-acaciam* LINN. aliasque arbores in foliis nutrimentum praebere addit. Suadetque, si ex papilionaceis aliqua planta coli debeat, vt *Orobus luteus* LINN. coletur, cuius, cum nulla icon prostet, addit descriptionem. Praeter has duas herbarum pabularium classes, in eundem finem coluntur *Spergula aruensis*, et *Poterium Sanguisorba* LINN. Potissimum virides plantae pabulo seruiunt; ex posteriore tamen et foenum fit, equis non ingratum. Huc etiam referri posse existimat Ill. Auctor *Isatidem satiuam*, *Rubiam tinctoriam*, atque *Alchemillam*.

p. 19.
p. 29.

p. 30. 2. EIVSDEM *commentatio de vento Rupensi* *). Cum Ill. Auctor *Rupe* ſex integris annis vixerit, ventum, qui illic ſolennis erat, ſollicite, exſtructo in libero loco proprio theatro, obſeruauit, atque hic, praemiſſa loci deſcriptione, tabulas, quae venti tempeſtatumque varietatem indicant, proponit. In aula Rupenſi ventus hic frequenter regnat, incipitque a hora nona matutina, vt ſenſim eius vires intendantur: deinde a quarta pomeridiana ſenſim iterum exſpirat, vt noctes absque vento calidiſſimae ſequantur. Ex tabulis, per octo menſes continuo annotatis, apparet, ventum plerumque ex boreali plaga flare, et ſerenum coelum cum eo conſpirare; dari etiam, vbi turbidum ſit, aut pluat.

p. 41. Cauſſam phaenomeni deriuat Ill. Auctor inde, quod anguſta vallis pateat inter boream et occidentem, montesque ad orientem et auſtrum poſiti reliquos auertant ventos. Ratio, cur certis diei horis ſpiret, in ſole poſita eſt, qui aerem rarefacit, et ita frigidior borealis in rariorem ſe diffundit. Idem ſtatus ventus dominatur in valle Vrienſi; in Valeſia vero Eurus vel Fauonius ſpirant, vel plena eſt ventorum quies. Hinc coguntur incolae per aeſtatem in montanis degere locis. Frequens ibi, Octoduri etiam frequentior eſt fatuitas. Plurimique homines ibi miſere viuunt, ſtrumisque et inertia totius corporis infeſtantur, vt etiam a collectarum foecum in inteſtino recto mole moriantur. Dubitat, an ſolis aeſtus ſit vna cauſſa, quem conferre quidem concedit; neque aquis eam tribuit, cum ſint puriſſimae.

Ex

*) prael. d. 8 dec. 1770.

Ex Tomo secundo ad nos pertinet. T. II.

I. ALBERTI DE HALLER *ad figuram nervorum cordis lateris sinistri Cl. Iuuenis* ANDERSCHII, *discipuli sui diumatio* *). Prouulgat hic Ill. Auctor iconem neruorum cordis, quos Cl. ANDERSCH persequendos olim commisit. Qui multo labore eos disquisit, et tabulam a *Kaltenhofero* pingi curauit. Postea vero, scripta iam disputatione, infelici morbo Cl. ANDERSCH mentis liberum vsum amisit. Ill. HALLERVS igitur hanc egregiam tabulam noluit perdi, sed, cum disputatio ipsa interiisset, quae delineata ad corpus humanum sunt, et litterarum sensum descriptionibus expressit, et multa emendauit, litteras resque ipsas cum tabula comparans. Ipsae vero horum neruorum ramificationes a nobis hic non nominari possunt, sed Lectores ad ipsam sunt amandandi iconem. p. 1.

2. *De hodierno more examinandi aquas minerales, nondum ab omnibus erroribus ac commentis repurgato, commentatio*, Auctore RVD. AVG. VOGEL **). Primo necessarium esse affirmat, vt fontium medicatorum disquisitio in ipso scaturiginis loco instituatur, vt aquam accipias omnibus suis particulis constitutiuis praeditam, possisque de grauitate specifica recte iudicare; ad quam determinandam etiam requiratur, vt cum eadem semper aqua fontana, cruda, fons medicatus comparetur. Tum ostendit, non inesse eas particulas aquis medicatis, quas hactenus assumserunt doctissimi viri. Negat enim inesse iis vitriolum martis, cum post euaporationem eiusdem nihil reperiatur; sed colorem nigrum deriuandum dicit, ex martialibus p. 21.

*) missa ad societ. d. 14 aug. 1771.
**) praelecta d. 5 ian. 1771.

et vitriolico ſpiritu, ſeparatim in aquis his contentis, ſaleque vel amaro, Glauberiano ſimili, vel communi, vel vtroque. Id quod experimentis, quae inſtituit Cl. Auctor, comprobatum habet.

p. 21. Poſtea non concedit Cl. Auctor, ineſſe aquis mineralibus ſal alcali minerale, cum ſolutiones vitrioli martis, et veneris, itemque aluminis et ſacchari ſaturni, omnes aliis ſalibus, culinari et mirabili Glauberiano aeque, atque a ſalibus alcalinis praecipitetur. Nec ſyrupi violarum coeruleus color, mutatus in viridem, neque efferueſcentia fontis mineralis cum acidis, alcali adeſſe probant: prius enim a particulis vitrioli martis conſtitutiuis coniunctis; alterum a terra alcalina, aquis inhaerente, dependet. Vt ſalis alcalini praeſentia demonſtretur, requiritur, mercurium viuum, aqua forti ſolutum, a fonte minerali praecipitari colore aurantio: ſal commune, addito aquae medicatae ſpiritu ſalis, oriri, et ſal mirabile, coniuncto acido vitrioli. Neque ſalis communis praeſentiam inde certam eſſe concedit Cl. Auctor, quod aqua fortis in regiam conuertatur: nam ſal mirabile idem praeſtat: hinc ad alia, vt illud probetur, eſt reſpiciendum. Sulphur denique, quod pluribus aquis medicatis ineſt, ita optime oſtendi putat Noſter, ſi fons mineralis per aliquot menſes putredini exponatur, atque in eundem, ſuper prunis calefactum, nummus argenteus recens purusque coniiciatur: qui, vbi ſulphur ineſt, breui denigrabitur.

p. 27. 3) *Commentatio, naturam foliorum, de arboribus cadentium expendens*, Auctore IO. ANDREA MVRRAY *). Mutationes, quae in frondibus, vetuſtate deciduis, ſeſe manifeſtent, ſuis obſeruationi-

*) praelecta d. 4 maii. 1771.

tionibus hic illustrat Cl. Auctor, quas cum in horto botanico instructissimo, tum in siluis nemoribusque instituit Annuarum plantarum folia plerumque post florescentiam iunctim cum ipsa planta marcescere et perire refert; quaedam tamen ex illis et biennibus decidunt prius, quam caulis pereat: quorum nonnulla affert exempla. Stirpes vero arborescentes, quoad casum foliorum, in tres diuidit classes; aliae enim folia per hiemem integra seruant; aliae quotannis autumno eadem deiiciunt; aliarum frondes autumno emoriuntur; colore tamen alieno varieque contortae atque aridae per hiemem in ramis restant. Priores pleraeque calidis in terris crescunt; sunt tamen in nostra etiam regione quaedam classes ad coniferas potissimum referendae, quae semperuirentes videntur. Quod in coniferis negat Cl. Auctor pendere a copia resinae, quum *Pinus Larix* et *Cupressus disticha* LINN. folia perdant. Hanc notam speciebus distinguendis etiam idoneam iudicat, monetque non semper harum arborum vigere folia, sed tantum per tres pluresue annos durare, postea clanculum decidere. Folia emortua iam per hiemem retinent, e nostris, *Fagus siluatica*, *Quercus Robur*, *Carpinus Betulus*, potissimum si tenellae sunt arbores: inter peregrinas *Rhus Cotinus*, et Quercus variae Americanae. *Atriplici Halimo* id peculiare est, vt folia vsque ad ianuarii initium vegeta maneant, quo cum ramis exarescunt et arida remanent.

In foliorum, quouis autumno cadentium, con- p. 37.
sideratione Cl. Auctor primo ad colorem, varie mutatum, diligenter attendit, eumque esse constantem, et ad species constituendas aliquid ponderis habere confirmat. Quaedam folia, etiam viridia, cadunt. Disci superioris, inferiorisque color foliorum cadentium variat; superiorque prius labem inferiore

 contra-

contrahit; quod quidem a diuerſa vaſorum natura fabricaque pendere cognitum habemus. Varios hos colores Cl. MVRRAY ad claſſes quasdam reduxit, obſeruauitque flauum eſſe maxime frequentem. Poſt ſuperficiem ſuperiorem ex plana vel concaua plerumque in conuexam mutari vidit. Directionem foliorum ante lapſum ita mutari, vt apice ſuo dependeant: quod quidem in variis varie obſeruatur. *Gleditſia* autem *triacanthos* folia offert ſurſum oblique ſpectantia, foliolaque imbricatim petiolo appreſſa. Hanc directionem foliorum Cl. Auctor icone ex exemplis *Robiniae pſeudo acaciae*, *Mori nigrae*, *Gleditſiae triacanthae* et *Pteleae trifoliatae* illuſtrauit.

p. 42. His praegreſſis, ipſe delapſus foliorum ſequitur, qui laxiore facto et tandem exſoluto nexu folii per petiolum cum caule deriuandus eſt, atque diuerſus eſt in foliis ſimplicibus, a caſu foliorum compoſitorum. Cum enim illa vna cum petiolo ſuo delabantur; in his foliola prius, remanente petiolo communi, cadunt. Tempus, quo folia dimittuntur, eandem legem ſeruat, quae in reliquis plantarum mutationibus obtinet. Nimirum ad variam aeris temperiem ſe adſtringit; eadem tamen ſerie, quoad ſpecies ſeſe concomitantes, vel excipientes. Attendendum etiam ad plagam coeli, ſtationem vel aere clauſam, vel liberiorem atque ad variam arborum aetatem, quae in vna ſpecie varietatem temporis efficiunt. Eſt igitur quaedam temporis conformitas, quoad eruptionem et caſum foliorum: quae quo pateat, Cl. Auctor quorundam foliorum caſum ad temporis ordinem hic deſcribit.

p. 50. Cauſſam huius delapſus foliorum Noſter non in frigore ſolo; ſed in gemmarum progerminatione praecipue ponit, quae, cum emergant, foliorum nexum infirmiorem reddunt. Id tum adiuuant variae accedentes cauſſae, gelu, pluuiae et pro-

procellae, quibus perſpiratio et inſpiratio, omninoque aſcenſus humorum impediuntur.

4) D. AVG. GOTTLIEB RICHTER *obſeruationes de bronchotomia* *). Varia, quae Cl. Auctor et in canibus, et in cadaueribus, et in hominibus viuis, circa bronchotomiam notatu digna obſeruauit, hic communicat. Primo, cum glandula thyroidea plerumque deſcendat, locumque, in quo operatio inſtituenda ſit, tegat, eam vel caute remoueri, vel inferius tracheam incidendam iubet. Poſtea non cutem ſolum, verum etiam telam celluloſam, pinguedinem, muſculos ibi poſitos, et quidquid tegat locum arteriae aſperae perforandum, prius ſeparanda exiſtimat, quam inſtrumentum in tracheam infigatur. Ad inſtrumentum quod attinet, planus ſit fere tubulus oportet, compreſſus, ad latera tenuis, in medio paullo eleuatus, vt vulnus, clauo triquetro factum, plane claudat, ne ſanguis arteriam aſperam intret, vel aër irrumpat in telam celluloſam: hinc vulgaris acus triquetra reiicienda Cl. Auctori videtur. Praeterea tubulus incuruus recto praeſtat. Vt itaque incommoda vulgaris inſtrumenti euitarentur, Cl. Auctor inſtrumentum compoſuit, quo operatio bene ſuccederet. Eſt illud lanceola, vaginula, praeter cuſpidem, vnius lineae longitudine prominentem, latens, anceps, et cum vagina incurua. Quae vna cum vaginula tracheae immittitur; poſtea vero extrahitur, vulnere, a vagina clauſo. p. 54.

His de cirſocele et hernia inteſtinali incarcerata quaedam annectit. Priorem, quam alii rarum dicunt morbum, frequenter obſeruauit, putatque, ſaepius cirſocelem fuiſſe a chirurgis habitam pro epiplocele: cum qua, praeſertim in malo aucto, plurima communia habet. Differre tamen ita dicit, p. 60.

 vt

*) lecta d. 3 auguſt. 1771.

vt cirſoceles tumor lente increſcat decrescatue, tumorisque augmentum ex inferiori regione ad annulum quaſi adſcendere videatur, atque compreſſio annuli abdominalis eam augeat. Multis iisque periculoſiſſimis ſymptomatis, quae Cl. Auctor enarrat, ſtipata eſt cirſocele: hyeme eam minui obſeruatio docuit, ſaepe ſequitur hydrocele. Vix curatur, ſi diutius durauerit, (initio enim ſuſpenſorium ſaepe iuuat,) niſi caſtratione, quam Noſter certum neque periculoſum iudicat auxilium. Si enterocele coniuncta eſt, haec prius aperienda reponendaque, deinde funiculus ſpermaticus reſecandus.

In hernia inteſtinali clyſteres ex fumo tabaci non ſolum plerumque inutiles, ſed noxios etiam iudicat, ſi inteſtina inflammata fuerint. Symptomata eius varia, ſubinde mitiora; quae tamen ſemper ſunt metuenda. Cauſſa mortis non ſemper eſt ſphacelus, ſed aliud quidpiam, Cl. Auctori non plane cognitum. In duobus enim aegris, praeter inſignem inteſtini incarcerati friabilitatem, nihil, quod laeſum eſſet, inuenit. Reperit etiam in operatione cuiusdam herniae fibrillam, quae vno extremo annuli poſteriori parieti, altero inteſtino adhaeſerat, atque repoſitionem impedierat; ea vero diſſecta, inteſtinum, iam valde inflammatum, feliciter reponebatur. Bracherium ferreum elaſticum, quod annulum blanda et aequali vi comprimat, coriaceis vel linteis praefert.

p. 68. 5) IOANNIS BECKMANNI *commentatio de reductione rerum foſſilium ad genera naturalia prototyporum* *). Petrificata melius *Foſſilia* dici, doctrinamque de iis et oryctologiae nomen mereri, et vt quartam diſciplinam reliquis hiſtoriae naturalis partibus adiungendam putat Cl. Auctor: deinde plura

*) praelecta d. 6 iul. 1771.

plura de foſſilium antiquitate, et huius diſciplinae vtilitate in omnem hiſtoriam naturalem docte et eleganter diſputat: atque, cum foſſilia in ordinem redigere neceſſe ſit, praeſtare affirmat, eadem ad easdem claſſes, eosdem ordines, genera eadem, easdemque ſpecies reducere, quo ante petrefactionem fuiſſent referenda. Diuidit igitur ea, in *nota*, *ignota*, quorum protypa latent, eaque vel ex coniectura ad protypum quoddam referenda, vel fini oryctologiae ſubiungenda, veteribusque nominibus nominanda putat; et *ignorabilia*, quae ita ſunt deformata, vt, etiamſi eorum protypa cognita ſint, non tamen ad ea reduci queant: quae igitur ex oryctologia eiicienda, luſoribusque relinquenda arbitratur. Tum foſſilia ſunt vel *totalia*, quae integrum referunt protypum; vel *partialia*, quae partem eiusdem aliquam tantum exhibent: Totalia in ordine partialibus antecedant oportet. Denique, quoad modum, quo foſſilia ſint mutata, nominat ea 1) *immutata*, quae vix vllam ſubierint mutationem; 2) *incruſtata*; 3) *calcinata*; 4) *petrificata*; 5) *metalliſata*; 6) *impreſſa* et 7) *redintegrata*. Conuenit igitur ſyſtema Cl. Auctoris in plerisque cum Linneano, cuius hic ſpecimen zoolithorum addit.

Tetrapodolithum hominis omnino dari negat. p. 81.
Praeterimus alios tetrapodolithos a Cl. Auctore, hic diligenter collectos et ad ſpecies protyporum reductos; illius tantum mentionem iniiciamus, quem in Ruſſia accepit, atque *tetrapodolithum cerui ignoti*, quem alcen fuiſſe coniicit, nominat, atque icone illuſtrauit. Oſtendit illa portionem cranii, cum cornubus difformibus, forſan exoſtoſi laborantibus. Ornitholithos veros non agnoſcit Cl. Auctor: roſtra enim auium, quae ab Auctoribus iudicantur, ſepiarum roſtra fuiſſe ſuſpicatur.

catur. Ex amphibiolithis, amphibiolithos testudinis dubios habet; affert autem, praeter alios a LINNAEO dictos, amphibiolithos Raiarum. De ichthyolithis monet, eos fere omnes ad duo genera piscium esse referendos, nimirum ad *Pleunorecten* et *Anarrhicham:* reliquos esse ignorabiles.

p. 104. 6) HENRICI AVGVSTI WRISBERGII *dissertatio de membrana fetus pupillari* *). Primo ostenditur membranae huius inuentionem nostris temporibus ab Ill. HALLERO et CL. WACHENDORFIO esse factam, eamque esse diuersam ab ALDROVANDI velamine, quod sit tenuis pellicula, inter iridem et extremum corneae marginem haerens; eamque etiam a communi quadrupedum carniuororum differre. In omnibus reperiri quadrupedibus, probabileque esse, quod omnes vtero viuentes pulli, praeter auium pisciumque, ea sint instructi. Tempus, quo haec pupillaris membrana appareat, Cl. Auctor diligenter disquisiuit, illudque in variis animalibus esse varium obseruauit. Ab initio muci cuiusdam instar videtur; quinto vero mense in humanis, vaccinis et equinis, conspicitur, in reliquis animantibus eo maturius, quo breuius grauiditatis tempus iis est concessum. Quonam tempore, aut qua ratione haec membrana dispareat, nondum constat. Versus finem octaui et per nonum mensem, fluctuantia quaedam vascula vidit, in maturis fetubus vero plane abfuit. In iis tamen, quae clausis palpebris nascuntur, fetubus, membrana pupillaris per quoddam tempus remanet. Id quod confirmat exemplum pueri coeci, per aliquot annos ad mortem pupillari membrana instructi: qui, cum eum mortuum anatomice disquireret, oculumque massa ceracea iniectum lustra-

*) d. 6 april. 1771.

lustraret, obtulit, cornea detracta, iridem coniunctam cum membrana pupillari, cuius vasa nitide erant repleta. Pars eiusdem membranacea, naturali erat paullo robustior; ceterum ei plane similis. Ex hac igitur membrana remanente coecitatem ortam fuisse apparet.

Quae naturam huius membranulae concernunt ex Cl. Auctoris obseruationibus eo redeunt, vt sit membrana tenuissima, pallida, continuata ab iride, instruaturque numerosis vasculis, quae a ciliaribus et decoloribus circuli iridis secundi, et lentis crystallinae vasculis oriantur; ipsa vero membrana a crystallinae lentis capsula sit diuersa. In icone addita egregie pupillaris membrana, vasis eiusdem iniectis, cum ab anteriore, tum a laterali parte, repraesentantur. p. 112.

VIII.

RVDOLPHI AVGVSTINI VOGEL Phil. et Medic. Doct. Archiatri Regii et in vniuersitate Gottingensi Prof. Medic. Ordinar. etc. academicae praelectiones de cognoscendis et curandis praecipuis corporis humani affectibus. Gottingae apud Viduam Abr. Vandenhoeck 1772. 8. pagg. 668. praeter dedicationem, praefationem, tabulam totius operis, indicem et addenda.

Nouem classes morborum constituit Cl. VOGEL, eruditus, felix et prudens medicus, iisque ordines subiicit, quarum prima spectat *febres*. Altera classis *profluuia* continet, quae in duo ordines dispescuit, nimirum in *haemorrhagias* et *apocenoses*. Tertia classis pertractat *epischeses*. Quarta *dolores* Noster persequitur. In quinta *spasmi* describuntur. Classis sexta *adynamias* complectitur. Classis septima *hyperaesthises* declarat.

Octaua

Octaua *cachexias* enarrat. Et nona denique classis *morbos mentis* expendit.

p. 4. Febris, quae et morbus, et medicina est, idea communi considerata, primum pertractat Noster intermittentes, inter quas et decimanarum et vltra mentionem fecit. Nec minus dispescit Cl. Auctor intermittentes in benignas et malignas, harum magnam collectionem recensuit Cl. MEDICVS *); quem Noster hic commendat. Valde pernitiosum symptoma, quod febribus intermittentibus se adsociat, est sopor, qui primo aut altero frigoris in stadio incipit paroxysmo, ac plerumque in letalem apoplexiam abit. Raro periodicam obliuionem relinquunt. Eiusmodi febres apoplecticae et soporosae interdum epidemico more grassantur, testibus SYDENHAMO, BAGLIVIO, WERLHOFIO, aliisque Ex vehementiore animi affectu vidit Noster, tertianam in tenera muliere in soporosam mutatam; nec tamen letiferam, cum semel tantum incideret.

p. 10. Causam materialem harum febrium Noster ponit in pituita, lympha, bile seorsim vel coniunctim vitiata. Tertianae exquisitae in corpore iuuenili, et visceribus haud laesis plerumque per duodecim horas durant et quinque, septem aut nouem circuitibus iudicantur. Accedentibus efflorescentiis labiorum tertio vel quarto paroxysmo, iudicatur febris septimo. Tempestas et anni tempora curationi febrium harum nec seruiunt, nec officiunt. Quartana interdum furunculo in buccis soluitur.

Curatio

*) EIVSD. *Geschichte periodischer Kranckheiten* II *Th.* p. 201. v. comm. nostr. secund. decad. suppl. I. p. 91 seqq.

Curatio intermittentium cernitur in depurandis primis viis: dein in eo, quod reliquum eſt, corrigendo, fibrarum tono labefactato reſtaurando et tota humorum maſſa nouo quaſi balſamo iterum condiendo. Vomitoria vel breui ante paroxysmum, vel die vacuo exhibeantur. Neque grauidis iſta nocent. Quartanae nec ſine ſale ammoniaco, aut regulo antimonii medicinali poſſunt ſuperari. Regulo poteſt quoque in pertinacioribus quartanis addi mercurius dulcis et ſulphur antimonii auratum. Inde interdum excitata ſaliuatio fugat quartanam. p. 14.

In diaeta febricitantium ſaliti et muria conditi cibi neutiquam nocent; ſed potius valde ſalubres ſunt. Neque animalium carnes Cl. Auctor temere iuxta vulgi opiniones damnare poteſt. p. 20.

Inter febres continuas ſunt malignae et benignae. In his ſuadet Noſter inter alia acida diaphoreticis remixta; monet autem, ea quoque non omnem paginam abſoluere, propter maiorem humorum corruptelam. In horum ergo connubio antiſeptica non ſunt negligenda, inter quae cortex Peruuianus in decocto, cum ſucco citri, et puluis contrayeruae compoſitus, cum nitro datus, palmam ceteris omnibus praeripiunt. Camphorae autem igneam naturam adſcribit et idcirco eius vſus Noſtro diſplicet. p. 28.

Ephemeram Noſter appellat diariam, eamque pro cauſſarum diſcrimine in primariam et ſymptomaticam diſpeſcendam eſſe monet. Haec vulnerariam, lacteam, eryſipelaceam, leuiorem catarrhalem ac podagricam febrem ſub ſe comprehendit. Amatoriam refert Noſter ad primariam ſpeciem. p. 34.

In ſynocho ſimplici facies rubra, cutis humida et pulſus magnus atque frequens inprimis attenduntur a Noſtro. p. 37.

Febris

p. 39. Febris neruoſa lenta recentiorum, quam Cl. Auctor malignam lentam dicere mauult, etiam ſynochus ex claſſe putridarum eſt, cuius ſymptomata hic accurate enarrat, inſimulque cum aliis ſuam diſſertationem *), de neruoſa febre eiusque genuina indole indicat.

p. 44. In phrenitide obſeruatur conſtans inſania, maximeque a congeſtione ſeri tenuioris vel inſpiſſati ſiue humorum omnino efficitur. Non eſſe ſemper phrenitidem inflammationem, in cerebro et meningibus ex ſectionibus cadauerum patet; nec non ex maniacis, quibus cerebrum, vt et encephalos omnino, ab inflammatione eſt immune. Paraphrenitis eſt inflammatio diaphragmatis.

p. 55. Quamquam ardentes febres ad malignas pertinent; diuerſa tamen a malignarum cura omnino opus eſt ardentibus medendi methodus, quae cernitur in humectantibus ac refrigerantibus, cum ingeſtis, tum applicatis.

p. 72. Hydrophobia in duo genera eſt diſpeſcenda; vnum pendet a morſu animalis rabidi ſeu omnino irati; alterum ſine contagione a cauſis inquilinis in acuta et inflammatoria febre ſponte oritur. Experientia docuit, hic optimum praeſidium eſſe in mercurialibus medicamentis interne et externe adhibitis, quibus Cl. Auctor adſcribit vim ſpecificam, qua virus ſenſim eneruatur ac demum exſtinguitur. Ceterum limatura cupri, ſcarabaeus melolontha, meloeque, anagallis, radix belladonnae virulenta quoque a Noſtro in hydrophobia laudantur. Praeterea et commendat vnguentum Neapolitanum, et

*) Quae prodiit Gotting. 1767. 4. Reſp. *Sigism. Ern. Alex. Volprecht.*

et pilulas WERLHOFII, ex camphora, cantharidibus mercurioque dulci compoſitas. Arteriotomiae in dorſo pedis, ab ARRIGONIO nuper in promptuario Hannouerano propoſitae *), non fidit Noſter. Occiſi rabidi canis faucibus, gingiuis et dentibus affricatur fruſtum elixae carnis, quod ſi ſanus canis deuoret, nil de rabie illius timendum eſſe; ſin autem repudiet cum anxio et triſti eiulatu, rabie canem fuiſſe correptum conſtat.

Sed haec hactenus de hydrophobia contagioſa. Sine contagio acutis morbis ſponte ſuperueniens hydrophobia haec remedia non deſiderat. Multo potius in ea repetitae venaeſectiones conducunt. p. 81.

Praeſeruare homines a variolis graſſantibus magis in votis eſt, quam in artis poteſtate. Nec inſitio variolarum quemuis tutum a malignis et letalibus variolis praeſtat. Extra epidemiam initio non eſt adornanda ob metum contagii varioloſi. Exſtirpationis variolarum, quam Cll. KRAVSIVS **) et MEDICVS ***) propoſuerunt, poſtremo facit mentionem. p. 91.

Morbilli ſemel ſalutatos vix iterum occupant, ſequuntur variolas, ſeu iis antecedunt, interdum vterque morbus mixtus obſeruatur. Morbillorum inſitionem primum a FRANCISCO HOME ****) tentatam p. 95.

*) a. 1767. 64 *St.* a. 1768. 33. 38. 103 *St.* a. 1769. 14 *St.*

**) comm. noſtr. vol. XIII. p. 48.

***) comm. noſtr. ſecund. decad. ſupplem. II. p. 214 et 224.

****) v. princ. medic. p. 186. comm. noſtr. Vol. XIV. p. 657.

tatam fuiſſe Noſter affirmat cum ſanguine, goſſypio excepto. Cl. MONROOVS *) ſaliuam, lacrymasque aegrorum morbilloſorum tempore criſeos bombace exceptas aut ſquamulas cutis defluentes inſeruire poſſe inſitioni aſſerit.

p. 107. Petechiae, nunquam criticae, a Noſtro vt morbus et vt ſymptoma, aliis morbis accedens, conſiderantur. Veroſimilius porro Noſtro videtur, haec exanthemata prouenire a ſpiſſa putridaque lympha, quam a putrida ſanguinis diſſolutione: quum in his ſanguinis cruſta denſiſſima, vti pleuriticorum poſt venaeſectionem nonnunquam apparuerit. Quapropter et cum Cl. STRACKIO **) purgantia et enemata hic ſuadet.

p. 111. Scarlatina, purpurae quoque nomine, rubeolorum, morbillorum igneorum, zonae, ignis ſacri, et roſſaliorum veniens, ad remittentes amphimerinas ſpectat. Cuius duplex Noſter conſtituit genus, ſimplex nimirum ſeu maculatum, dein puſtulare. Saepe populariter graſſatur ſcarlatina et per tres menſes plerumque ſaeuit. Praeterea laudatur et Cl. PLENCITZ ***).

p. 114. Eſſaram, quam SENNERTVS cum vrticata confudit, Noſter hic deſcribit. Febrem poſtea bulloſam pemphygoden recentiorum, quam b. SAVVAGES bis in mendicantibus vidit, Noſter conſiderat. Bis Noſter vidit linguae inflammationem, quam gloſſiten appellat. Tumet lingua interdum

*) de ven. lymphaticis p. 58. comm. noſtr. Vol. VII, p. 39. it. *Neues Bremiſches Magazin.* Vol. II. *St.* 2.

**) EIVSD. obſ. medic. de morbo cum petechiis. comm. noſtr. Vol. XVI. p. 415 ſeqq.

***) EIVSD. oper. med. phyſ. Tom. III. comm. noſtr. Vol. XV. p. 137.

terdum variis ex caussis, vt ex copia alimenti *), a materia venerea et cancrosa; quibusdam autem et a natiuitate. Talis tumor congenitus Nostro semel occurrit. Lingua erat magis extensa in latum, omnino vero tumida cum mollitie, ex ore perpetuo emanabat saliua, nec et in tertio anno infans fari poterat.

Angina a Nostro in veram, gangraenosam, strangulatoriam, pituitosam et arthriticam dispescitur. Gulae resolutio a quibusdam temere ad anginam est translata. Secundum hanc anginae diuersitatem Noster dirigit curam. Anginam spuriam Noster aquosam et catarrhalem vocat cum HIPPOCRATE, quae vuam et tonsillas occupat. Sciendum praeterea est, syphilliticos et scrophulosos ad quandam anginam spuriam esse pronos, quae, tametsi catarrhali sese appropinquet; multum tamen ab ea distat. Alia rursus angina notha morbis, vt variolis, acutis febribus etc. superuenit, alia ab hydrargyrosi efficitur. p. 133.

Pleuritidis diuisio in humidam et siccam Nostro non arridet, quoniam vera et sola pleuritis semper sicca est. In peripneumoniam autem, seu pleuropneumoniam cadit haec diuisio. Ad expectorationem nimis tenacis pituitae commendat Noster essentiam galbani, cum spiritu frumenti paratam, ita, vt vnciae dimidiae galbani impurioris superaffundantur spiritus dicti vnciae octo, cuius cochlear plenum quouis bihorio exhibendum sit. Id quod remedium Noster ex resoluentibus potentissimum atque tutum iudicat. Suadet et eandem essentiam externe lateri afflicto applicare. p. 146.

Quando-

*) vid. CHPH. GOTTLIEB BÜTNER *von einem aus dem Munde herausgegangenen Fleischgewächse. Königsb.* 1770. 4. comm. nostr. XVIII. p. 350.

p. 173. Quandocunque hepatitis in ſuppurationem abit; tum nulla reſolutionis ſigna, certe non perfecta apparent. Vrinam enim quidem ſemel Noſter vidit criticam; at nullos ſudores in hoc caſu. Interim aeger poſt ſuppurationem rurſus lectum reliquit, appetens bene cibos et dormiens, paullo poſt denuo febricitans, multum ſputi purulenti exſcreabat et anxie exſpirabat. In ſuprema hepatis parte ingens apoſtema detectum eſt. Ad hepatitidem externe lapſus, atque grauior ictus hepatis, et vulnera capitis notabiliora *) conferunt.

p. 178. Nephritis potius ſiniſtrum, quam dextrum occupat renem, raro vtrumque. Pariter in ſuppurationem abit, vbi, tumore in dorſo apparente, nephrotomiae ope pus eſt euocandum. Fiſtuloſum quidem vlcus in dorſo plerumque relinquitur; ex quo autem nulla noxa aegro euenit. Ad vlceris purgationem internus et diuturnus vuae vrſi vſus videtur proficere.

p. 189. Veſicae vrinariae et vteri inflammatione tractata ad vteri ſcirrhum Noſter venit. Feminae, eo laborantes, concubitum, ob dolorem ferre vix poſſunt, neque amplius fere ad concipiendum aptae ſunt; grauidae autem factae perdifficilem partum aut nullum experiuntur et rupturae vteri letali patent. Alias vteri ſcirrhus abortum citat.

p. 192. Agmen febrium inflammatoriarum, de quibus hactenus Cl. Auctor egit, claudit eryſipelacea, quae vel partes corporis infeſtat et in facie ſaeuioribus ſtipata eſt ſymptomatibus, vel interdum omnes propemodum corporis partes ſimul occupat. Qui ſaepe eryſipelate ſpontaneo ſeu primario, re-

licto

*) v. Cl. CHESTON patholog. inquir. and obſeru. in ſurgery p. 32 et 122. comm. noſt. Vol. XV. p. 38 ſeqq.

licto tumore pedis, quem occupauit, corripiuntur, eodem tandem pereunt. Interdum aliis morbis superuenit eryſipelas, quod appellatur ſecundarium, mortemque celeriter inducit. Denique quaedam addit de zoſtere, zona vel herpete, vbi zoſteris ſpurii quoque mentionem iniicit Cl. VOGEL.

Non videtur Noſtro in haemorrhagia narium ſanguis ex venis, ſed arteriolis promanare, rariusque fluit idem ex vtraque nare ſimul. Porro de epiſtaxi et de artificiali narium haemorrhagia per dilacerationem vaſorum in naribus agit, a veteribus et recentioribus commendatam. p. 201.

Ex quorundam auctorum obſeruatione haemoptyſis, eademque larga, ſine omni tuſſi cum quadam veluti duntaxat exſpiratione patet. Id quod Noſter quoque non negat quidem penitus in praemagno ſanguinis effluxu; exiſtimat tamen, eam ſaepe πτύσιν eſſe GALENI et ARETAEI haemorrhagiam oris vel faucium, quacum pulchre poteſt confundi haemoptyſis, de qua Noſter non multum ante diſputauit, vbi et de bulla ſanguinea, in palato occurrente, egit. Inter remedia contra haemoptyſin inuenimus quoque ſerum lactis aluminatum et ſal volatile oleoſum SYLVII. p. 209.

In infantibus recens natis vomitus cruentus cum ancipiti euentu etiam aliquando incidit, et id quidem procul dubio ex vehementi ventris aut capitis in partu compreſſione. Suadet hic olei amygdalarum dulcium vnciam vnam, in qua diſſoluta ſit drachma dimidia ſpermatis ceti. p. 215.

Fluxus hepaticus ex hepatis vlcere inſanabilis eſſe Cl. Auctori videtur. Alter ex inteſtinorum vaſorumque meſaraicorum laxitate rebellis et pertinax eſt, tabemque letalem ſaepe infert. p. 220.

p. 229. Stymatoſis eſt haemorrhagia penis immodica, ſeu actiua, idem periculum offert, atque aliae haemorrhagiae. Periodica ſeu paſſiua aeque ſalubris eſt viris, ac menſtrua mulieribus. In morbos enim incidunt, quibus ſupprimitur aut retinetur ſtymatoſis. Si ictero accedit ea, hunc ſolui obſeruatum eſt. Id quod tamen vix vnquam fieri ſolet.

p. 236. Vteri in haemorrhagia laudatur a Noſtro oleum martis, ad guttas octo vel duodecim cum largo aquae vehiculo aliquoties ſumtum. Haemorrhagias a partu pilulae balſamicae BECCHERI vel STAHLII celerrime ſiſtunt.

p. 237. Inter apocenoſes refert et Noſter catarrhum narium, faucium et pulmonum. Catarrho narium proxime accedit phlegmatorrhagia, in qua vltro et copioſe humor tenuis lymphaticus, velut ſanguis e naribus, quibusdam, ſine ſatellitio catarrhi alioue incommodo, deſtillat.

p. 255. Fluxus coeliaci fons vniuerſa humorum maſſa eſt, reliquosque illius fontes Noſter reiicit. Repentinum alteroque die iam finitum profluuium eiusmodi aluinum Noſtro in iuuene occurrit, quod choleram aemulabatur, atque copioſa deiectione aeque, ac vomitione materiae albae, pulticulam, ex braſſica cauliflora cocta et contrita factam, quaſi conſiſtentia et colore referentis, abſoluebatur.

p. 267. Cholera in ſiccam et humidam a Noſtro diuiditur, iisque additur recentiorum flatuoſa. Sicca Noſtro videtur ſymptoma hypochondriacum, ſaepeque recurrens eſſe. Per aluum porro prodeunt calculi, hydatides, molae et alienigena. Subinde nimirum ex aluo concrementa ſanguinea, fibroſa, cartilaginea deturbantur, quas molas inteſtinorum vocant. Item non temere quaeri poſſe Noſtro videtur: annon interdum in inteſtinis

queant

queant generari pili, cartilagines aliaque monſtroſa concrementa, cuiusmodi interdum in abſceſſibus et tumoribus viſcerum tunicatis reperiantur? Ipſi Noſtro conſtat, glomerem pilorum, lino pexo ſimillimorum, ab aluo matronae, diu afflictae, reiectum eſſe.

Ad epiſcheſes eos morbos Noſter refert, qui ex retentione excernendorum oriuntur e. gr. menſtruorum ſuppreſſione, quam nonnunquam hymen prorſus clauſum, aut membrana, ibi ſita, et oſtium vaginae claudens efficit. Hic ſcalpello via aperienda et turunda aperta ſeruanda eſt. Dein eſt fiſtula plumbea digiti craſſiti, e ceruſſae vnguento obducta, ſi opus eſt, immittenda. p. 289.

Ad cauſſas iſchuriae et dyſuriae rariores pertinent hernia verſicae, vermes ibidem hoſpitantes et capilli. Si capilli minguntur trichiaſis appellatur morbus. Hernia veſicae eſt, vbi eius pars in perinaeo apparet, aut per annulum muſculi obliqui prorumpit, vel in inguine prominet, vel teſtis adeo tunicas diducens in ſcrotum deſcendit. Qui morbus cognoſci poteſt, ſi homo vrinam non reddere poteſt, niſi preſſo exterius tumore. p. 310.

Inter dolores primum nominat Noſter cephalalgiam, odontalgiam et otalgiam, iisque ſubiungit deglutitionem impeditam. Denegatur nimirum tranſitus ciborum vel ex impedimento in ſuperiori gulae parte, vel in media*) aut inferiore **). Procedente morbo, et tenuia molliaque absque dolore non deglutiri poſſunt. Ventriculus vacuus, cum repletur, dolet, magis tamen hic, quam ille. Non paucis, maxime ieiunis inſipida lympha in os aſcendit. Sub deglutitione magna eructatio, quae ſi abeſt, inſignis anxietas. Malum interdum remittit, ſed p. 317.

 mox

*) vid. Verhandel. van. de Hollandſche maatſch XIII. Deel. p. 262.

**) vid. ibid. XII. Deel p. 644. Comment. noſtr. Vol. XVIII. p. 597.

mox recurrit. Corpus subinde emarcescit et loco tenuioris lymphae spissior demum pituita sub deglutitione reiicitur. Morbus diu saepe durat, et per plures menses annosque continuat. Caussae huius mali non raro in cadauere primum cognoscuntur. Spastica plerumque tollitur, nisi proficiscatur a vitio mechanico, quod in glandulosarum et membranacearum partium humoribus, scirrhis, indurationibus, modo glandulam thyreoideam, modo tracheam, gulam, glandulas dorsales, ventriculum ac imprimis cardiam, pancreas, nec non alias atque alias partes, quin pulmones ipsos occupantibus, cernitur.

p. 334. Signis iam communibus, iam propriis huius morbi vel superius, vel inferius oesophagum spastice contrahentis, accurate enarratis, ad istum morbum tollendum, externa aeque, atque interna antispasmodica et anodyna cum discutientibus requiri, Noster arbitratur, atque purgantium noxium vsum hic declarat. In extremo casu balaenae flexilis, cuius apex spongia est munitus, aut fistulae, quae longae in oesophagum demissae cum annexa vesica, succos nutrientes in se continente *), vsus hic suadetur. Quidam aegri necessitate commansos cibos digitis suis vi intrudere didicerunt.

p. 337. Praeterea impedit etiam, licet rarissime, deglutitionem laxatio appendicum ossis hyoidis, eaque a violenta musculorum hyopharyngeorum distensione sub maioris atque crassioris boli deglutitione producitur. Tum apta ossis hyoidei ope digitorum contrectatio, eaque reiterata, illico morbum tollit.

p. 341. Maxime affinem cardialgiae Noster arbitratur esse ventriculi inflationem, quae continuata suffocationis metum facit, quin immo cartilaginem ensiformem ex sua sede mouet, ipsumque ventriculum ad rupturam deducit.

Videtur

*) vid. Journ. de Médéc. cet. Tom. XXXI. p. 431.

Videtur Noſtro arthritis ex peculiari ſucco morbido naſci, quem natura ad praeternaturalem legem coquit et per iſta plerumque vaſa, quae articulorum ligamentis ac membranis non minus, quam tendinibus ſmegma ſuum naturale largiuntur, rariſſime in ipſo articulorum cauo per glandularum, ibi poſitarum, arteriolas cum rubore inflammatorio, vel inflammatione deponit. p. 371.

Raphania, ſeu morbus rigidus eſt morbus ſpasmodico conuulſiuus, interdum epidemicus, ab Ill. LINNAEO *) ita dictus. Cauſſam huius morbi, ab Ill. LINNAEO nominatam non aſſumit. Nemo fere non, praeter infantes lactentes, eidem ſubiectus eſt. Forte lac videtur antidotum eſſe contra hunc morbum, quoniam lactentes ab eo manent immunes. Perdifficile iudicat quidem, cauſſam huius morbi reperiri; exiſtimat tamen, omnes cauſſas materiales, quae ſpasmos excitare valent, etiam vim habere, raphaniam nunc in multis, nunc in paucioribus, nunc et in vno homine ſuſcitandi. Tametſi vero legitima morbi cauſſa nondum potuit reperiri; minime is pro incurabili cenſendus eſt. Conſtat, eſſe miasma acre cauſſam, illiusque vel correctio, vel expulſio a medico eſt tentanda. Quod ſi vero ſuſpicio cadit in ſemina venenata, ſecalinis ac hordeaceis, vnde panis conficitur, intermiſta, tutum omnino eſt, licet ſuperuacuum, iſta ſemina ſollicite a prioribus repurgare, eaque in animantibus domeſticis tentare. p. 397.

Specifici cuiusdam medicamenti aduerſus epilepſiam chronicam, quod venereae indolis eſt et ex vitriolo de cypro paratur, hic a Noſtro mentio eſt iniecta. p. 406.

 Oleum

*) v. amoen. Acad. Vol. VI. p. 430. v. comm. noſtr. ſecund. decad. ſupplem. I. p. 24.

p. 415. Oleum ſcorpionum, lumbis illitum, iuuat in tuſſi conuulſiua, nec non vnguentum pectorale commode pectori applicatum. Hoc minus proficit, quam illud. Inter cibos acetaria quam maxime prodeſſe in hac tuſſi, fideliter monet Cl. VOGEL.

p. 431. Ruminationem humanam neminem audacter negare poſſe Noſter arbritratur. Alia ruminatio a natiuitate ſuam originem trahit, ſic, vt a parentibus ad embryonem transferatur, aut connata ſaltem exiſtat; alia a morbo ventriculi, nominatim vomitu frequenti aut diuturna eructatione. Haec nec ſelectis cibis, nec medicamentis obtemperat; ſed pertinaci repreſſioni, qua motus ventriculi ſupprimuntur; illam nemo quidem curauit, quam Noſter tamen non pro plane inſanabili habet.

p. 435. Peſſimum atque exitialem Noſter eum iudicat vomitum, quo liquida, atramentum, choccolatam, aut tabacum colore referentia, copioſe euomuntur. Vomitum a vectione optime auertit ſpiritus rorismarini, in charta empiretica extus ventriculo applicatus.

p. 455. Progreditur Noſter ad apoplexiam, cuius cauſſae in ſex claſſes hic ſunt diſtributae. Nulla aetas, ne infantilis quidem, ab ea immunis eſt. Diſcrimen apoplexiae in ſanguineam et ſeroſam in curatione non magnopere eſt attendendum, quod certis notis non vbiuis corporum deprehenditur. Curam inprimis dirigere oportet depletio et repletio vaſorum encephali. Apoplexia ex obeſitate omnem curationem reſpuit; prophylaxin vero permittit, quam oxymel ſcilliticum cum ſale neutro, ſapo Venetus, ſingula quidem ſub largo ac diuturno vſu ſimulque diaeta tenuis, modicaeque exercitationes ſpondent.

Tinctu-

Tincturam vespae auratae suadet Noster in paralysi cum GODOFR. CPHP. BEIREIS*), et tentamina vlteriora cum ea optat. Paralysis a frigore curationem ab antimonio crudo recipit. Interdum paralysin vehementior animi commotio tollit. p. 468.

Caussa catalepseos non tam in encephalo, quam in imo ventre haerere videtur. Id quod methodum medendi dirigit. Aduersus amaurosin ex vulnere supercilii ipsius fricatio ea parte, vbi ex orbita neruus, qui ramus nerui ophthalmici est, educitur, prodesse obseruata est. p. 470.

Ad loquelae vitia pertinent blaesitas, balbuties ischnophonia, battarismus, sibilismus, rottacismus, mutitas seu aphonia. p. 492.

Vertigo simplex est cum sensu circumgyrationis; scotomia, si visus simul obscuratur; caduca denique, si praeterea homo in terram cadit, pereunte omni sensu. Quo grauior et diuturnior est vertigo, eo pertinaciorem caussam prodit. In vertigine a narium haemorrhagia suppressa scarificationes ceruicis ac dorsi vel ipsarum narium suadentur. p. 515.

Si capitis dolorem ac vertiginem sequitur sonitus aurium, infaustum saepe exhibet apoplexiae praesagium. Ac in vertiginosis, syncopticis atque epilepticis insultum nouum prodit. In febribus acutis soluit sonitum aurium, haemorrhagia narium, qua non succedente, delirium portendit, vtique si suppressum lotium, aut si crudum mingitur. p. 520.

 Venit

*) vid. EIVSD. diss. de paralysi grauissima femorum crurumque sanata. Helmstad. 1762. 4.

p. 527. Venit iam Noſter ad icterum ab antiquis tunc arquatum, tunc regium, dictum, omni omnis aetatis generi communem, cuius cauſſae ſunt multiplices. Talem Noſter vocat eum morbum, qui durat, et interea corpus, febre quadam plerumque ſuperueniente, conſumitur: quae, ſi leuior eſt febricula lenta, ſi grauior, hectica nominatur. Tabis autem cernuntur hic plures ſpecies: atrophia, infantibus potiſſimum communis; phthiſis neruoſa, olim hectica, ſeu cachexia. Cum ea conuenit tabes dorſalis ſeu coeca HIPPOCRATIS. Tertia ſpecies tabis hectica appellatur, et quarta eaque grauiſſima a graecis φθίσις nominatur ac ſicca et humida deprehenditur. Accidit interdum, vt vna fouea, aut forte binae in pulmone efformentur, parietibus calloſis circum circa obductae, ita, vt collecta ibi materies minime parenchyma penetrare aut inficere poſſit, ſed quotidie tota exſcreetur, idque ingenti copia. Eiusmodi ergo homines fonticulum quaſi in pulmone habent: alias bene comedunt, reſpirant, dormiunt, neque quidem contabeſcunt. Tuſſis autem conſtans, humida et longa facit, vt phthiſi laborare eos nemo fere dubitet.

p. 546. In curatione tabis ſiue hecticae, ſiue phthiſicae, ad febrem eſt reſpiciendum, et ad ipſius fomitem in maſſa ſanguinea. Fruſtra plerumque hic cortex Peruuianus datur; antihecticum POTERII et tinctura antiphthiſica GRAMMANI autem cum ſucceſſu citra omnem experientiam exhibuit in hoc morbo.

p. 548. Atrophiae rachitis admodum affinis eſt, quin ipſa atrophia eſt, cum ea epiphyſes articulorum in tumorem eleuentur, ipſaque membra ſimul marceſcant. Internae carotides arteriae et iugulares venae

venae iuſto maiores; externae contra exiliores ſpectantur in rachiticis.

Proxima hydropis qualiscunque cauſſa plerisque hodie eſſe creditur atonia, ſiue laxitas totius corporis omniumque viſcerum; idque recte colligitur quidem ex remediorum tonicorum energia, quae omnia omnino proficiunt in hydropis variis ſpeciebus; attamen neſcit Noſter, annon, in languore ſpeciali vaſorum nunc arterioſorum, nunc venoſorum, nec non lymphaticorum, cauſa melius cernatur? Multos enim cachecticos ab hydrope immunes, et hydrope ſaccato laborantes ſatis alacres et ſine cachexia ſaltem valde diu vidit. Quapropter languor in dimittendis humoribus ſeroſis ex ſuis vaſis facilis Noſtro videtur hydropis cauſſa. Ac ſpeciales tales imbecillitates, ſine communi corporum labe, ex aliorum viſcerum morborum affectione, ſine totius corporis debilitate exemplis probat, quorum vnum addimus: obſeruauit nimirum olim in matrona, cui brachium ex apoplexia paralyticum factum, particularem eiusmodi arteriae brachialis languorem, vt per plures dies nullus in carpo perciperetur pulſus, paralyſi licet iam finita. Ex his omnibus itaque Cl. Auctor colligit, hydropes particulares multos in optima etiam viſcerum et humorum conſtitutione oriri poſſe. p. 552.

Optimum ſignum hydropis pectoris eſt fluctuatio, quam aeger ſentit, reliqua Noſter ambiguitatis accuſat. Hydrops peritonaei, vt omnis ſaccatus hydrops, in mulieres potius cadit, quam in viros. p. 564.

Omnis hydrops ſaccatus fere inſanabilis eſt. Semel nihilominus tamen Noſtro contigit, hydropem peritonaei ſtupendum, qui iam duodecim annos durauerat, oxymelite de colchico Cl. p. 567.

STOER-

STOERCKII *) feliciter ſanatum fuiſſe: quod fere incredibilem diureſin per aliquot dies excitauerat. Hydrops peritonaei et abdominis ſaccatus, nec non hydrops vteri grauiore lapſu nonnunquam ſolvuntur.

p. 573. Clyſteres in tympanite ex carminatiuis, licet vbique commendati, nullam ferunt opem. Calidi enim vapores flatus augent indeque et incommoda. Frigidi vero potius interdum conducunt. Paracenteſis in tympanite abdominali non aliena videtur; tantum vero abeſt, vt vere proſit, vt mortem potius acceleret.

p. 576. Scorbutus ſubinde oritur, paullatim ſymptomata augentur, ac tandem noua ſuperueniunt. Quapropter tria ſcorbuti ſtadia Noſter conſtituit. Ad diſcrimen in calidum, frigidum et muriaticum ſcorbutum in curatione non eſt attendendum: vtpote quae nunquam experientia fida, ſed imaginatio docta tantum ſtabiliuerunt; nec ad contagioſos, vti nonnulli volunt, eſt ſcorbutus referendus.

p. 582. Morbi venerei naſcuntur quoque tum ex ſolo immoderatae veneris vſu, tum ex contagione. An vero ex communi lecto, ex infecta veſte, ex poculis, ex eiusdem latrinae vſu, et per manus obſtetricis venereae illi propagentur, valde dubitat Noſter: item an illi interdum diu et ad multos annos lateant in corpore ſine vlla nota manifeſta. Vſu cereorum, a Goulardianis diuerſorum, commendato, ad bubones Noſter venit, quos phlegmonodeos, oedematodeos, atque ſcirrhodeos eſſe aſſerit. Tum

*) Erat hoc oxymel colchici ex duplo maiore doſi radicis paratum, quam Cl. STOERCKIVS in libro de colchico. v. comm. noſtr. Vol. XIII. p. 127 et 130 ſeqq. recipi praeceperat, et quantitate cochlearis maioris mane et veſperi offerebatur.

Tum in viris, tum in feminis apparent in partibus genitalibus vlcuſcula ſuperficialia perinde, ac circa anum. Solent vero haec citra contagium venereum in viris interdum accidere, nec non in feminis quoque, ſine et cum coitu. In coitu ex fluore albo acriori, ſine coitu, ex acrimonia humorum, has partes inungentium, itemque ex haemorrhoidum vitio. Facile autem eiusmodi vitia ab vlceribus venereis poſſunt diſtingui; quod ſolis abſtergentibus atque cathaereticis, ſedulo applicatis, ſanationem haud aegre admittunt.

Inter excreſcentias venereas, quibus topicos venereos morbos finit, reperimus verrucas, porros, condylomata, criſtas, thymos, mariscos, rhagades ſeu fiſſuras, quae in partibus genitalibus vtriusque ſexus, circa anum et in perinaeo apparent et ſolummodo, quoad magnitudinem, amplitudinem, rotunditatem, longitudinem, planitiem inter ſe differunt; curam autem omnes eandem poſtulant. p. 600.

Ad ſanandam luem veneream vnum ex his tribus ſufficit, lignum guaiacum, mercurius viuus et quaedam *) eius praeparata, dulcis et corroſiuus. Reliquis remediis antiuenereis aegros, et medentes ſuperſedere poſſe Noſter arbitratur. Inter potentiora vero antiſyphilitica merito huc camphora et lobelia **) ſunt referenda: Guaiacum inprimis laudat Noſter hic tum, ſi ſcrophuloſa aut ſcorbutica cachexia, cum lue coniuncta eſt, nec minus contra dolores, ab impura venere olim ortos, et ab hydrargyroſi relictos. Lubenter Noſter cum guaiaco radicem dulcamarae, ſaponariae, eiusdemque folia coniungit. p. 603.

Si

*) v. VAN SWIETEN ſupra p. 87.
**) ib. p. 90.

p. 609. Si manus vel pedes tantum ſcabies infeſtat, eam optime citoque tollit herba boni Henrici recens bis de die impoſita; quae, quaſi magnetis inſtar, omnem humorem morboſum copioſe et cum maximo foetore ex ſanguine extrahit, vnde breui quoque tumor harum partium euaneſcit. Repulſae aut regreſſae ſcabiei ad cutem propulſionem adiuvat inter alia et fuligo, ad ſcrupulum ſaccharo admixta, et quotidie bis ſumta. Porro et haec ſcabies velut miasma varioloſum poteſt inſeri. Hanc ſequuntur hic lepra Graecorum, impetigo, elephantiaſis ſeu lepra Arabum.

Elephantiaſin bis in mare et femina Noſter obſeruauit, multaque ſymptomata, nunc ab antiquis, nunc a recentioribus nonnullis narrata, in ſuis aegris non vidit. In mare animaduertit Cl. VOGEL praemagnum pedum oedema et copioſum ſeri foetidi ex eo effluxum, vna cum ſingularibus vermibus, quos Cl. MVRRAY *) accurate, vti ſolet, expoſuit, addiditque icones: in femina hoc oedema prorſus defuit. Ad conſtituendam rite atque cognoſcendam elephantiaſin, eamque a Graecorum lepra, qua multo peior ac funeſtior, diſcernendam nihil aliud requiritur, quam vt cutis aſpera, atque pruriens, non ſolum crebris maculis, ſed et tumoribus crebris iisdemque, ex rubro liuidis, vel atris, inſimulque, duris et valde dolorificis, inque longam et tardigradam exulcerationem pronis, obſeſſa ſit. Laudatur et hic in elephantaſi externus ſus boni Henrici et dropaces reprehenduntur.

Iam

*) EIVSD. de vermibus in lepra obuiis iuncta leproſi hiſtoria etc. Gotting. 1769. 8. c. f. v. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 238.

Iam Noster progreditur ad achores, fauos et tineam, quorsum et crustam lacteam refert, quae faciem inprimis occupat. Sunt vlcera manantia ingenti cum prurigine et scalpendi cupidine coniuncta, acceduntque phthiriasis et scrophuli. Sustinent haec exanthemata interdum in acutis vicem criticarum excretionum. p. 622.

Inter quadragesimum quintum et quinquagesimum aetatis annum mulieres maxime cancro laborant; frequentissimeque moniales eo corripiuntur. Non solum ex scirrho, licet plerumque, oritur; sed ex nudatis, erosis, vel alio atque alio modo laesis papillis nerueis in qualibet cutis parte, inprimis in palpebris, oculis, lingua et cole. Est tum tumor fungosus et idcirco quoque a Nostro cum b. VAN SWIETEN *) cancer fungosus appellatur. Profluuium sanguinis ex cancro aperto caussam mortis non raro affert. Excipienda autem hic est illa haemorrhagia, quae in mulieribus, quibus menstrua suppressa sunt, ex papilla cancrosae mammae singulis mensibus forte contingit; quaeque nec immoderata, nec pernitiosa est, sed quam maxime potius salutaris, dum ad bonam curationem cancri permultum confert. Belladonnae, quam et Cl. TIMMERMANNVS **) laudat, vsum cicutae Noster in cancro praefert. Commendat porro Noster aquae calcis viuae ***), sex vel octo vncias mane et vesperi cum totidem vnciis decocti radicis sarsaparillae vel ligni guaiaci, aliorumque radicum p. 634.
et

*) EIVSD. comm. in BOERHAVII aphorism. Tom. V. §. 496. v. comm. nostr. Vol. hoc. p. 72 seq.

**) EIVSD. progr. de belladonn. Rintel. 1765. 4. v. comm. nostr. Vol. XV. p. 544.

***) v. Nostri diss. de curat. cancr. occ. et apert. per aq. calcis viu. potam praestitam. Resp. *G. M. H. Baumbach.* Gotting. 1769. 4.

et lignorum ſanguinem depurantium, addito decocto ſecundario pro potu ordinario et ſumtis ſingulo quatriduo vel octiduo pilulis balſamicis BECCHERI.

p. 640. De vermibus dum a Noſtro exponitur, crinonum et comedonum iniecta mentione, aſcaridibus, lumbricis teretibus atque taeniae addit duas alias ſpecies, faſciolam nimirum et trichuridem. Taeniae rurſus tres conſtituit ſpecies, taeniam acephalam, capitatam, cucurbitinamque. Praeter has vermium, qui ſaepe figura et colore variant, ſpecies, varia animalcula, vt bufones, anguillulae, hirudines, gordii, lacertae, ranae e. s. p. reperiuntur.

p. 652. Inter anthelmintica palmam centenis aliis praeripere videntur Noſtro, purgantia mercurialia, iterum iterumque data, ſemen cynae et decoctum hydrargyri. Atque iſta remedia aſcarides, lumbricos et trichurides fortiter enecant ac expellunt. Taeniis autem obuiam it radicis filicis, in puluerem contritae ſcrupulo, vel drachma dimidia, cum gummi guttae granis tribus mane et veſperi per aliquot dies. Lumbricorum numero euacuato, aut taenia expulſa, homines ita, vt poſt paracentheſin, ſe vacuos ſentiunt. Non raro et tum morbi neruoſi remanent.

Hac occaſione Noſter genuinam compoſitionem remedii arcani Cl. HERRENSCHWANDII, qui Cl. VOGEL hanc reuelauit, eamque patefacere permiſit, communicat cum Lectoribus. Conſtat nimirum ille puluis ex gummi gutta, ſale abſinthii et carbone fraxini.

p. 655. Morbis mentis finitur hic elegans ac lectu digniſſimus liber. Ac primum mania et melancholia: dein fatuitas, ſtupiditas, amentia, et denique obliuio a Noſtro exponuntur. Arcanam quandam diſpo-

dispoſitionem in cerebro et ſyſtemate neruoſo, cum idioſyncraſia quadam, quae et hereditaria eſt, ſtatuit Noſter. Falſa eſt opinio, febre carere maniam. Febre acuta iudicata eſſe inſaniam et febrim per vrinam criticam vidit. Inter remedia hic hellebori albi radicem maniacis, melancholicis nigri ad pauca grana conducere legimus. Cadit porro in hos morbos mentis diſtinctio in connatos et acquiſitos, quae profecto et curam magnopere dirigit. Laudantur et hic alii libri, ad quos legendos lectores amandantur, vti praeclare et pulchre ſolitus eſt Cl. VOGEL, per totum hunc librum.

IX.

Das in Wien im Jahre 1771 *und* 1772. *ſehr viele Menſchen anfallende Fäulungsfieber. Samt Anhang einer bösartigen Krankheit, welche im Jahre* 1770. *unter den Kindbetterinnen im Spitale zu St. Marx gewütet hat. Beſchrieben von* I. P. XAVERIO FAVKEN *D.* A. D. etc. *Wien* 1772. *gedruckt bey Jo. Thom. Edlen v. Trattnern. Seiten* 70. *nebſt Vorrede.*

i. e.

Febris putrida, Viennae 1771 et 1772. admodum graſſata, cum maligno quodam morbo puerperarum, qui 1770. in noſocomio St. Marx occurrit. Auctore I. P. XAVERIO FAVKEN. M. D.

Venaeſectio in febribus putridis dirigenda eſt inflammatione, cum iis interdum coniuncta. Vbi venaeſectio et eius repetitio aeque magna commoda, quam in febribus putridis,

inflammatione non coniuncta, eadem affert incommoda. Quapropter et Cl. FAVKEN symptomata et signa febrium simplicium putridarum, vbi materia morbosa in primis solummodo haeret viis, et compositarum seu cum inflammatione, vbi praeterea et alia pars corporis inflammata est, sedulo distinguit.

p. 31. Inter remedia, a Nostro hic adhibita, reperimus et camphoram, cuius vim antiputridam magnopere laudat. Saepe et crisis metastatica ad parotides aliasque partes in his morbis occurrit, et hic suadet, emollientibus, externe applicatis, et lente agentibus, laxantia crebriora, ne impuritates, his emollientibus motae, ad viscera nobiliora deferantur. In laesis actionibus animalibus non solum epispastica Noster adhibuit; sed et praeterea caput, capillis detonsis, fermento panis non frustra inuoluit. Infantili aetati morbus nec adeo infestabat, nec adeo diu durabat: ac, cum saepe in hac aetate accedebat haemorrhagia narium, non tam crebro exhibuit laxantia, quae illam cum maxima noxa turbare, quin imo sistere potuissent. Circa finem huius morbi in multis obseruauit pelliculam salinam granulosam, interdum sedimentum rubellum. Porro et exanthematis vidit leuatos fuisse aegros.

p. 44. Inter caussas huius morbi refert Noster aeris vicissitudinem et impuritatem, nec non victus deprauationem, quin interdum boni defectum.

p. 61. Puerperarum morbus cernitur in depositione lactea in abdomine, qui cum eo, a b. VAN SWIETEN *) descripto, conuenit. Vterus nimirum post partum remanebat durus et tumebat, cum

*) v. EIVSD. comm. in aphor. BOERHAAVII Tom. IV. p. 505. comm. nostr. Vol. XIII. p. 407.

cum doloris ſenſu, lochiorum ſuppreſſo fluxu, diarrhoea, aeſtu, ſiti et cute humida, capitisque dolore. Abdomen tertio et quarto die nimis tumidum, et tenſum verſus diaphragma, omnino dolebat et mammae inueniebantur flaccidae. Die ſexto et ſeptimo ita increſcebant haec ſymptomata, vt hic interimerentur.

Abdomine aperto, reperiebatur pſeudomembrana ex caſeoſa lactea materia (*Laab*), quae omnia omnino viſcera abdominalia eodem modo, quo omentum, obtegebat. Serum lactis autem in abdomine diffuſum erat. In quibusdam et illud ſpectabatur in thorace. Alia atque alia viſcera erant inflammata, et vterus in nonnullis ſphacelo tactus. p. 64.

Ab initio hic morbus pro inflammatorio habebatur, atque ita venaeſectione cet. tractabatur; Sed, morbo hic accuratius examinato, in cadaueribus, ſuaſu Cl. STOERCK venaeſectio omittebatur et camphora in magna doſi cum cortice Peruviano exhibebatur, nec non in clysmatibus; quae componebantur ex drachma vna camphorae, cum gummi arabici duabus trita, et octo vnciis iuſculi tenuis immixta, et ano immiſſa; quod tam diu uam diu fieri poteſt, ibi retinere aegrum oportet. Atque ita plus, quam quadraginta conſeruauit. p. 66.

X.

Recueil d'obſervations de médécine des hôpitaux militaires. Fait et rédigé par Mr. RICHARD DE HAVTESIERCK Ecuyer, Chevalier de l'Ordre de St. Michel; ancien Prémier-Médécin des camps et armées du Roi; Inſpecteur général des Hôpitaux militaires de France, ayant la correſpondance des mêmes Hôpitaux et des autres du Royaume, où l'on reçoit des ſoldats malades; Médécin-conſultant du Roi, et ordinaire des grande ét petite Ecuries; de l'Univerſité de Montpellier, et des Académies de Gottingue et de Beſiers. Tome ſecond. A Paris, de l'imprimerie royale. 1772. 4. Alph. 4. plagg. 7. Praefatio et elenchus capitum plagg. 4.

i. e.

Collectio obſeruationum medicarum, ex noſocomiis militaribus facta, et in ordinem redacta a Cl. RICHARD DE HAVTESIERCK. Tomus ſecundus.

p. 1. Idea ſecundi huius tomi eadem eſt, quae prioris, cuius recenſionem alio tempore exhibuimus *): in eo tamen ordinem nonnihil mutauit Cl. RICHARD, quod ſingulos tractatus pro ſubiectorum, conuenientia et affinitate combinauerit et inde tredecim capita conſtituerit, quae nunc, iisdem, vt in priore tomo, legibus ſeruatis, indicabimus.

Caput primum commentarios topographico medicos ſiſtit, nimirum

De

*) comm. horum Vol. XVI. p. 88 ſeqq.

De solo, incolis et morbis Alsatiae, Auctore Cl. RENAVDIN. p. 6.

De situ, aere et aquis vrbis Perpiniaci (Perpignan, *et comitatus Ruscinonensis* (Roussillon), Auctore Cl. BONAFOS. p. 49.

De solo, aere et aquis vrbis Caleti (Calais) *et regionis eiusdem* (Calaisis), Auctore Cl. DAIGNAN. p. 64.

Historiam medico topographicam vrbis Montelimarti in Delphinatu, Auctore Cl. MENVRET. p. 121.

Caput secundum obseruationibus meteorologicis dicatum est; sed nullas, nisi eas continet, quas Cl. DE LASSE' Atrebati per integrum annum, nempe ab octobri 1770. vsque ad septembrem 1771. instituit. p. 191. p. 193.

Caput tertium morbos epidemicos continet. Primo loco Cl. BONCERF febrem putridam malignam cum purpura coniunctam describit, quae 1764. in vico *Angeruille*, prope Stampas grassata est: ortum debebat aeri, a putrefactis cadaveribus infecto, itemque esui animalium, morbo iam affectorum, et cerealium, humido tempore collectorum, neque siccatorum: remotis his caussis vniuersalibus multum mitescebat; de reliquo autem in principio vomitoria et postmodum laxantia ex acidulorum classe, (venae sectionem non, nisi in subiectis plethoricis, et quum intolerabilis capitis dolor vrgeret, ac ne tunc quidem absque cautione), postmodum acida vegetabilia et mineralia, cum regimine diaphoretico, adiuncto, vbi opus erat, kermes minerali, requirebat. p. 217. p. 223.

Pertinacior et grauior eadem febris fuit, quae ex descriptione Cl. BONNEVAVLT, per octo integros menses anni 1766. Arbosii (*Arbois*) in p. 228.

in comitatu Burgundiae (*Franche - Comté*) potissimum inter inferioris sortis homines saeuiit; cui tamen purpura non superuenit: vermes eidem iungebantur: praeter consueta remedia acetum camphoratum viribus cardiacis et antisepticis maxime se commendauit.

p. 231. Amplior est descriptio morbi epidemici, cuius curam in nosocomio Montelimartensi Cl. MENVRET anno 1767 habuit. Erat pleuritis cum febre putrida verminosa complicata, cuius caussae in praecedente autumno humido atque hyeme intensius frigido, et improuido vsu animamalium, morbo epidemico aegrotantium, quaerendae erant; subsequente autem vere euanuit: remediis, aduersus vtrumque morbum directis, in vsum vocatis, licet periculosior videretur, tamen feliciter plerumque cessit.

p. 259. Cl. DE LOISY morbos epidemicos describit, qui eodem anno Cabilloni (*Challon - sur - Saône*) grassati sunt, et quos ab eodem intensiore frigoris praegressi gradu deriuat. Vernali tempore morbi inflammatorii faucium, febre acuta stipati, cui frequenter eruptiones cutaneae, non tamen criticae, imo ipsa purpura, superueniebant, maxime communes erant, et potissimum infantibus infesti; lenioribus tamen medicamentis refrigerantibus, diluentibus, humectantibus, optime superabantur, raro, nec nisi in adultis, venae sectione necessaria: calidiore contra medicina exasperabantur. Autumno vero iidem morbi sensim sensimque in febres putridae indolis transibant, easque grauiores, horrendis interdum symptomatibus comitatas, et vltra quinquagesimum saepe diem durantes; neque tamen et hae, modo conuenienter tractarentur, adeo insignem stragem ediderunt, licet summum omnino periculum portendere viderentur.

tur.

tur. Sanguinis miſſio vel inutilis erat, vel adeo noxia: ſumma ex aduerſa parte vomitoriorum neceſſitas: laxantia, ne leniſſimis quidem exceptis, morbum exacerbabant. In leuiore morbi gradu ſola diluentia, refrigerantia, leniter reſoluentia ſufficiebant; grauior autem veſicatoria et cardiaca, praecipue camphoram, poſtulabat. Criſis manifeſta numquam morbum ſoluebat, vnde tam diuturna eius duratio; verſus finem tamen tranſpiratio paullum aucta obſeruabatur.

Cl. DVFOT de morbis epidemicis diſſerit, p. 272.
quos per annos 1766-1770. in pago Laodunenſi (*le Laonnois*) obſeruauit. Omnes ad febres putridas vel ſolas, vel ſimul inflammatorias pertinebant, licet diuerſas formas aſſumerent; omnes etiam eodem fere modo tractauit, a venaeſectione prorſus abſtinens, vomitum ope tartari emetici primo cum ſale Epſamenſi, poſtea cum decocto ipecacuanhae in largo vehiculo ſumti, ciens, et poſtmodum, ſeruato regimine antiphlogiſtico, ſi quid amplius requirebatur auxilii, in cortice Peruuiano, nunc ſolo, nunc cum camphora, nunc cum ſale ammoniaco, nunc cum rheo, plerumque in infuſo vinoſo ſubſiſtens.

Progredimur ad caput quartum, quod de criſi- p. 286.
bus et metaſtaſibus agit. Praemiſſis nonnullis generalioribus, quae hanc doctrinam ſpectant, obſeruationes variorum medicorum enarrantur, quas breuiter repetemus. Infans ſexennis poſt febrem acutam cum dolore in femore dextro correptus eſt abſceſſu ſub axilla eiusdem lateris, cuius aperturae cum parentes repugnarent, pus reſorptum aegrum in ſummum periculum coniecit: donec idem per vrinam vltra tres menſes excerneretur, isque nullis in omni morbo adhibitis remediis, ſanitati reſtitueretur. Miles pleuro-peripneumonia laborans, cum

T 4 recru-

recrudeſcente paroxysmo ex pede ſanguis detractus eſſet, vrina ſanguinolenta, per tres dies miſſa, ſanatus eſt. Alius, cui in febre tertiana vena ſecta et emeticum exhibitum fuerat, diſparente protinus febre, paralyſi linguae et aſperae arteriae corripiebatur; emetica, draſtica et clyſteres ſtimulantes, licet efficaciter agerent, tamen vſu carebant; ſed ſternutatorium ex maiorana et helleboro albo, et maſticatorium ex pipere albo, ingens materiae ſeroſae effluuium praeſtabant, et vna cum veſicatorio, nuchae applicato, curationem abſoluebant. Decubitus fiſtuloſus ad anum in viro viginti ſeptem annorum febrem acutam cum exſcreatione materiae purulentae ſuſtulit. Leucophlegmatiae, ipſiusque adeo anaſarcae curationes, per febrem intermittentem, ſponte accedentem, praeſtitae, morbo iam per diureſin, iam per ſudorem ſublato. Vir viginti duorum annorum, poſt ſuppreſſos tumores ſubaxillares ſcrophuloſos, inflammatione pectoris capiebatur, quam icterus vniuerſalis, amauroſis, dolores inteſtinorum et vomitus continuus inſequebantur: tandem decubitus fiebat in epigaſtrio dextro, cum paralyſi extremitatum inferiorum; maturantibus autem applicatis, tumor eo deductus eſt, vt aperiri poſſet: quo facto, ingenti copiae puris cum materia nigricante ſeu ſanguinolenta exitus factus et aeger ſanitati priſtinae ſucceſſiue reſtitutus eſt. In ſexagenario, poſt apertum abſceſſum in digito minimo manus ſiniſtrae, retentio vrinae acceſſit, vbi catheteris ope vrina nigra et corrupta educta eſt; ſuperſtite tamen paralyſi veſicae ſatis pertinaci, nec niſi ſucceſſu temporis cedente: Cl. MOVBLET, obſeruationis huius auctor, explicationem ſe plane ignorare fatetur; Cl. RICHARD autem hanc mutationem conſenſui neruorum tribuendam putat. Febris tertiana pertinaciſſima, omnibus adhi-

adhibitis remediis obſurdeſcens, non, niſi reuocata per vſum decoctorum aliorumque reſoluentium ſcabie, quae antea intempeſtiue repulſa fuerat, cedebat. Eques deſultorius a vulnere gladio inflicto, febre inflammatoria corripiebatur, quae ob neglectum regimen in putridam degenerabat: poſt varias mutationes veſperi quadrageſimi diei dolor in femore percipiebatur; ſuccedentibus paullo poſt fluctuationis indiciis, abſceſſus incidebatur, detegebaturque faſcia lata prorſus ſphacelo corrupta: aptis autem adhibitis remediis internis aeque ac externis curatio perfecte ſuccedebat. Triſtior erat metaſtaſis in alio milite, qui angina inflammatoria laborabat, quae nocte inter quartum et quintum morbi diem in pectoris oppreſſionem et colicam tranſiens ſeptimo die aegrum iugulabat.

Caput quintum de morbis cutaneis, ſcabie cet. retropulſis diſſerit. Cur haec vitia noſtris temporis adeo communia ſint, inde forte pendere exiſtimat Cl. RICHARD, quod virus venereum nunc male corrigatur, et praeſentis ſeculi viuendi ratio humores, acriores redditos, facilius ad cutim debilitatam amandet. Adductae obſeruationes variorum auctorum morbos periculoſiſſimos, a repreſſa ſcabie ortos, enumerant, v. c. febres acutas, inflammatorias, hydropis varias ſpecies, aſthma, haemoptoen, phthiſin, cariem coſtarum et ſterni cet. qui, quod optimum erat, ſcabie quocumque modo reuocata; interdum etiam ſine eius recurſu, ſanationem admiſerunt; nonnunquam tamen, omnibus incaſſum tentatis, aegros miſere confecerunt. p. 308.

Caput ſextum obſeruationes de morbis hepatis, ſimili modo collectas, ſiſtit. Occurrunt hic varia p. 329.

exempla abſceſſuum ad hepar, felici euentu curatorum; calculus veſiculae felleae poſt choleram enatus, ſaluo tamen aegro per inteſtinum rectum excretus; nonnulla exempla noxae ex abuſu potus ſpirituoſi, variis mutationibus viſcerum abdominalium conſpicuae, inprimis hepatis, quod in vno ſubiecto 26, in alio 6 librarum pondus habuit: in alio multis tuberculis ſcirrhoſis obſitum conſpectum eſt (in vno tamen horum aegrorum culpae quaedam pars in improuidum corticis Peruuiani vſum, quo quartana repulſa fuit, coniici debet); icterus, et in alio ſubiecto abſceſſus ad hepar, laeſionibus capitis ſuperuenientes, abſceſſus in parte ſuperiori, poſteriori et conuexa hepatis, eroſo diaphragmate pus in pectoris cauitatem effundens; tandemque peculiaris quidam morbus, hydropis bilioſi et purulenti nomine, a Cl. DV BOVCHER inſignitus, in femina viginti annorum obſervatus, quae hepatitide affecta, quinta hebdomade fluctuationis in abdomine indicia prodidit, vnde, ter intra paucos dies paracenteſis inſtituta, et ingens copia materiae flauae et craſſae educta eſt: poſt decem menſes, iterum tumeſcente abdomine, eadem operatio repetebatur; febre vero hectica ſuperueniente, res in deterius ruere videbantur: quum autem decimo quarto morbi menſe ſeptima vice paracenteſin ſuſtinuiſſet, eaque pus foetidiſſimum vna cum materia bilioſa, ſed vtrumque non inter ſe commixtum, reddidiſſet, abſceſſu ad vmbilicum formato et ſponte rupto vsque ad decimum ſeptimum menſem eiusdem indolis materiae exierunt, quam criſin excepit profluuium alui, eiusdem indolis, quo mediante ſimul partes membranaceae, ambitus aliquot pollicum, coloris ex rubro flaueſcentis, excretae fuerunt; duobus elapſis menſibus, ſcabioſa eruptio,totum corpus obtegens, morbum feliciſſime terminauit.

Caput

Caput septimum de hydrope agit. Prolixe satis Cl. RICHARD demonstrat, morbum hunc ideo saepe omnem curationem respuere, quod medentes tantum euacuantibus resoluentibusque insistant, primae morbi originis, ab obstructis aut spastice contractis vasis minimis pendentis, nulla plane ratione habita; ideoque humectantibus prae reliquis opus esse, quibus si valentiori medicinae viae patulae redditae sint, omnia melius progressura esse. Quod et copiosae obseruationes adiunctae probant; ex quibus praeterea memorabilis visa est ea, quae Cl. BONAFOS debetur, de duobus militibus hydropicis, solo succo taraxaci restitutis: porro hydrops ascites, a plethora ortus, quem Cl. DVTIL potissimum repetita sanguinis missione sustulit; oedema, in corpore gibberoso itidem ab intercepto humorum circulo ortum, eodem modo curatum, quo, cum post annum rediisset, et alius medicus auxilio priori vti noluisset, aeger mortuus est. et cor mirae magnitudinis et capacitatis obtulit; ascites pleuritidem secutus, paracentesi et diaeta lactea curatus; exemplum feminae, quae, intra duos annos cum dimidio, sexagesies paracentesin substinuit, et hoc auxilio sensim medicinae locum parante tandem restituta est; hydrops ascites in sene 79 annorum vomitu curatus; idemque morbus in milite sublatus, in quo vectio in curru, cum vna cum aliis aegrotis in alium locum deferretur, primum curationis initium fecit. Multae hic enarratae curationes peractae sunt pilulis quibusdam tonicis, a Cl. BACHER iam anno 1731 in vsum vocatis, quarum vtilitatem filius eius peculiari iam libello *) depraedicauit, (in quo etiam vsum p. 360.

*) Exposition des différens moyens vsités dans le traitément des hydropisies. à Paris, 1771.

vſum humectantium, in hoc morbo ſummis laudibus extollit), et multorum medicorum teſtimonia, qui iuſſu regis in noſocomiis militaribus experimenta cum hoc remedio inſtituerant, adduxit. Huius iam remedii compoſitionem, qualem Cl. BACHER exhibuit, nunc Cl. RICHARD publici iuris facit: conſtant ex radicis hellebori nigri extracto, quod paratur, radicibus prius cum ſpiritu vini alkaliſato maceratis, poſtea cum vino rhenano optimae notae digeſtis, dein extracto in aqua ſoluto, rurſus inſpiſſato et addito tantillo ſpiritus vini optimi in extracti conſiſtentiam redacto; huius extracti vnciae vni adduntur ſimilis portio myrrhae, in aqua lento igne ſolutae, et ad extracti conſiſtentiam inſpiſſatae, et ſcrupuli decem pulueris foliorum cardui benedicti, vt maſſa exiſtat libero aere ſiccanda et in pilulas, ſingulam grani dimidii, formanda. Harum pilularum effectus, praemiſſis humectantibus, eorumque vſu adiuncto, cernitur potiſſimum in purgatione aluina et diureſi mouenda: vſum etiam aliquem earum eſſe poſſe in pituitoſis pectoris morbis, obſeruatio quaedam, Cl. DAIGNAN ſperare iubet; exulare autem debent, vbi nimia ſiccitas, aut putredo, aut gangraena adeſſe conſpiciuntur: multum praeterea in doſi et tempore exhibendi prudentiae requiri, quisque facile perſpicit.

p. 443. Caput octauum varias obſeruationes de morbis conuulſiuis et verminoſis continet. Puella octo annorum, epileptica, vſu infuſi concentrati galii lutei et ſuperueniente febre tertiana curata eſt; alia vndecim annorum, chorea S. Viti laborans, ſolis emollientibus et demulcentibus clyſmatibus et balneis pauciſſimis antiſpaſmodicis, proprie ſic dictis, in vſum vocatis: alia ſeptendecim annorum, eodem morbo

morbo laborans, vomitoriis, purgantibusque repetitis, tandem tonicis et antiſpaſmodicis, cumque conualeſceret, frequenti ſanguinis miſſione, qua tandem menſtruus fluxus prouocatus, ſanitati prorſus reſtituta eſt: qua occaſione ſimul Cl. MADIER monet, caſtoreo tripla doſi opio addito, hoc vere corrigi; neutiquam tamen imminuta eius virtute, et tria opii nouemque caſtorei grana, ſpiritu vini diſſoluta, et aquae tepidae admixta in inteſtinum rectum iniecta, praeſentiſſimum anodynum ſiſtere, quum opiata ventriculum offendant. Pleuritis, opii abuſu in paraphrenitidem tranſiens, copioſis et ſubito repetitis venae ſectionibus, kermes minerali in ſucco borraginis, quod ſudor vehemens et diarrhoea bilioſa inſequebantur, et demum lacte vaccino cum infuſo hyperici remiſto tollebatur. Piſtores morbo quodam ſingulari, aſthmatis ſpecie, laborant, in quo venaeſectio aperte nocet; tuſſi autem per potionem ſtimulantem ex ſpiritu ſalis ammoniaci, floribus benzoes, ſyrupo de eryſimo et aquis deſtillatis excitata, reiiciuntur glomeres, ex muco et farina compacti, bronchia obſtruendo morbi cauſſam ſiſtentes. Podagricus, a peripneumonia conualeſcens, grauiter iratus conuulſionibus letalibus corripiebatur. Miles vomitu continuo, ſingultu et conuulſionibus iam ad incitas redactus, potione anthelmintica et purgante ſeptem vermes viuos, longitudinis ab octo ad duodecim pollices, vomitu reddidit et ſanatus eſt. In alio nauta epilepſia vehementiſſima producta eſt, a verme pedis longitudine, qui etiam vomitu viuus reiectus eſt. Iuuenis tredecim circa annorum per vndecim dies conuulſionibus affectus eſt, quae omnibus remediis obſurdeſcebant; tamen vſque ad articulum mortis ſonis inſtrumentorum muſicorum mitigabantur. Secto cadauere in confiniis ilei et craſſorum inteſtino-

ſtinorum ſeptem vermes, longitudinis tertiae partis brachii, conſpiciebantur: qui irritando inflammationem inteſtinorum produxerant; ſimilis etiam ſub agone egreſſus erat. In alio viro, colica, 24 horas durante, exſtincto 367 vermes, quinque ad ſex pollices longi et craſſitie calami ſcriptorii, inuenti ſunt, in glomerem conuoluti, qui inferiorem coli partem et coecum prorſus replebant; his ipſis inteſtinis ſimul inflammatis et gangraenoſis. Miles quidam paralyſi linguae affectus et vocis exercitio deſtitutus, adminiſtrato emetico valentiore, multos vermes eiecit; et continuato purgantium cum anthelminticis coniunctorum vſu, perfecte conualuit. Virgo melancholica et conuulſionibus tentata ſenſim plus quam tria millia vermium cucurbitinorum per anum eiecit, et hoc morbo liberata ſanitatem recuperauit. Cephalaea enormis, vermiculo, per ſternutationem reiecto, ſanata. Poſt febrem putridam verminoſam in abdomine inuentum eſt ſerum flaueſcens, in quo vermes duo natabant, tertiusque iam perforato ileo in eo erat, vt prioribus ſe aſſociaret; in eodem inteſtino erat voluulus, et in omnibus tenuibus excoriationes manifeſtae, iisdem animalibus adſcribendae.

p. 487. Caput nonum de morbis oeſophagi, ventriculi et inteſtinorum agit. Primo de angina inflammatoria, per ſanguinis miſſiones copioſas, clyſteres emollientes et interpoſitos purgantes, veſicatorium nuchae impoſitum, emplaſtra emollientia, et, quam primum licebat, gargariſmata ſtimulantia oppugnata, quam poſtea abſceſſus in anteriore colli parte felicem ad finem perduxit. Porro de deglutito fruſtulo carnis male coctae, cuius detruſionem ope linteoli virgae balaenariae affixi fruſtra tentauerant, imo ipſum linteolum in oeſophago reli-

reliquerant; febre iam exacerbata, ſanguis aliquoties detractus et topica emollientia applicata ſunt: poſtea, exhibita potione oleoſa emetica, excitatus vomitus corpora peregrina expreſſit et ſanitas rediit. Intempeſtiue ſumtum emeticum choleram produxit, quam diluentia, refrigerantia, acidula potulenta, adhibitis ſimul clyſmatibus et fomentis emollientibus, aegre ſuſtulerunt. Noxii effectus acidorum mineralium concentratorum: in puella oeſophagus, et ventriculus, vſque ad pylorum, gangraenoſi; in alia virgine, quae tardius occubuerat, hinc inde in iisdem partibus vlcera, et in trium digitorum a pyloro diſtantia foramen, per quod ouum tranſire poſſet, inuenta ſunt: miles autem, qui poſt duo minuta ſpiritum nitri vomitu reddiderat, denique ſine apparente laeſione oeſophagi vel ventriculi reſtitutus eſt, poſtquam omnium dentium iacturam feciſſet. Vomitus continuus materiae, cauſtica acrimonia praeditae, ſolius lactis vſu curatus eſt, contra quem omnis generis remedia nihil praeſtiterant. Scirrhoſae pylori indurationes, vomitus habitualis cauſſae. Nuclei ceraſorum et prunorum, coecum obturantes, in vno aegro, qui, globulis aliquot plumbeis deglutitis, ſine dubio obſtaculum, in inteſtinis haerens, ſe vincere poſſe exiſtimauerat, hoc inteſtinum cum proxima ilei et coli parte inflammauerunt, et harum partium, coalitum effecerunt, conſpicuis ſimul multis tuberculis ſcirrhoſis, et inſigni puris copia in cauitate contenta; in alio inſignem tumorem cum aſcite coniunctum, qui poſt decem menſes mortem induxit. De colica pictorum ſeu ſaturnina, et de colica vegetabili Pictonum, cuius egregiam deſcriptionem Cl. BONTE' exhibuit *): magna vtriuſque inter ſe conuenientia eſt,

*) vid. Comm. horum Vol. XII. p. 651 ſeqq.

est, cum ratione mutationum, quas caussae licet omnino inter se diuersae in corpore producunt: tum ratione curationis, quae potissimum euacuantia primarum viarum, at valentiora, requirit (leniora enim solida non satis viuide stimulant, quod tamen opus est, quo materiam adeo dense sibi inhaerentem expellant) interpositis anodynis: recidiuae potissimum inde pendere solent, si morbus solis euacuantibus lenioribus impugnetur: venaesectio rarissime locum habet, et saepe paralysin inducit; summum et certissimum remedium in mutatione soli et aeris positum est, quae saepe sola paralysin relictam tollit.

p. 517. Caput decimum de iusto et iniusto vsu corticis Peruuiani agit. Improuide vsurpatus aduersus febres intermittentes, antequam primae vel secundae etiam viae sufficienter euacuatae essent (vomitorio vix vnquam supersederi potest in eiusmodi febribus,) cachexiam, icterum, hydropem, pleuritidem, et mirando sane exemplo loquelae priuationem cum oppressione pectoris induxit: epidemica etiam tertiana eiusdem vsum prorsus non tulit; quae tamen sola ptisana ex cichoreo et sale mirabili GLAVBERI profligebatur: ceterum eius virtus antiseptica duobus exemplis gangraenae cruris et carbunculorum in digito exortorum demonstratur.

p. 533. Caput vndecimum morbos quosdam chirurgicos recenset. Primo obseruationes Cl. SIMON, de carie tibiae, trepanatione in parte superiori et inferiori faciei internae, longa quidem, sed felici curatione sanatae; de fractura complicata tibiae, in qua cum superior fracti ossis pars semper sursum tenderet, nec tamen apte serra rescindi posset, eam peculiari arcula et torculari Petitiano depressit et coali-

coalitionem praeſtitit: de exſtirpato tumore cyſtico, cranio inſidente, cuius futuram exfoliationem, ne caries ſubſequeretur, perforando adiuuit: de reſtituto motu digitorum, a cicatrice poſt acceptum vulnus ſublato, ita quidem, vt liber vſus manus redderetur. Cl. PETIT, noſocomii Heſdinenſis chirurgus, de equite, in quo a caſu ab alto pericranium ſolutum fuerat, quique, trepanationi iam ſubiiciendus, multum ſanguinis et puris per aurem reddidit, crebrisque adhibitis venaeſectionibus et ſeuero regimine, 43 dierum ſpatio conualuit: et de alio, qui ab equo deiectus et calcitratus, adhibito trepano et ingenti ſanguinis, duram matrem comprimentis, et fragmentorum oſſis copia remota, ſanatus eſt. Cl. FONPERINNE de alio milite, qui ab ictu acinacis enorme vulnus ſuper oculo dextro contraxerat, in quo, cum portio oſſis coronalis ſponte decederet, trepanationi ſuperſederi poſſe putabatur; ſymptomatibus tamen increſcentibus, eadem inſtituta et per diſciſſam duram matrem ſemper ſub deligando parte quadam cerebri, quam ad vnciam integram aeſtimabant, egreſſa, aeger poſt 95 dies reſtitutus eſt. Cl. MOISSIER in femina, cuius abdomen a boue cornibus vulneratum erat, inteſtino colo ſimul gangraena affecto, ſcarifationibus aliisque auxiliis aduerſus gangraenam, et gaſtroraphia curationem praeſtitit, licet per ipſum morbi decurſum aegra clam radicibus ſolani tuberoſi veſceretur. Cl. PEYSSON in ſene ſeptuaginta fere annorum herniam inguinalem, a violento motu exortam, incarceratam, aegro operationem abhorrente, poſt ſex dies ſuppuratione, per rupturam abſceſſus leuata, curatam vidit. Cl. LONGIS de hernia veſicae, qua ipſius filius laborauit: dolor erat in reddenda vrina, quae non, niſi guttatim effluebat, ad apicem glandis potiſſimum inſignis, cum

 tumo-

tumore in inguine ſiniſtro, enterocelen mentito, qui facile reponi ſe patiebatur, ſed ſubito redibat, et repoſitus vrinae excretionem liberam reddebat: eo tempore, quo hiſtoria morbi huius conſcribebatur, morbus nondum penitus ſublatus erat; cuius tamen ſpem alebat Cl. LONGIS, interea infante in latus dextrum collocato, vrina ope cannulae extracta et compreſſionibus modicis adhibitis, ſtrictaque diaeta ſeruata. Idem exemplum recenſet iuuenis, qui teſticulum, frigore tactum, ſibi ipſi nouacula reſcidit, et licet inprimis haemorrhagia ex diſciſſa arteria ſpermatica grauia ſymptomata produceret; tamen intra menſem ita curatus eſt, vt inito poſtea matrimonio, liberos procrearet. Cl. LE RICHE militem, ab imprudenti vſu emetici hernia inguinali affectum, in qua inteſtina incarcerata gangraena corrumpebantur, operatione chirurgica et exhibitis laxantibus ex manna, in ſero lactis ſoluta, et adiuncto oleo amygdalarum dulcium, intra duos menſes reſtituit. Exempla nonnulla curationum vlcerum cancroſorum, per cataplaſma ex radicibus dauci trituratis, ad mentem Cl. SVLZER *) praeſtitarum per Cl. DÈNIS. Idem in infante recens nato digitos coalitos, et membrana ſatis denſa obductos, vidit: cum poſt aliquod tempus infans ſufficiens robur acquiſiuiſſet, vt operationi ſubiici poſſet, eadem ſatis bene cedere videbatur; ſed interea infans ex indigeſtione mortuus eſt. Cl. BOUILLARD de mucrone gladii duo et dimidium pollices longo, qui per longum tempus intra oſſa cubiti delituerat; ac demum extractus erat: ſubſequens curatio tamen debilitatem quandam et difficultatem motus reliquit; de hypopyo, per inciſionem infimae partis corneae, eiusdem indolis, vt in cataracta fieri ſolet,

cura-

*) vid. Comm. horum Vol. XVI. p. 71.

curato; de hemeralopia in nonnullis militibus, qui ſub dio, facie verſus ſolem directa, obdormiuerant, methodo Cl. FOURNIER *) curata. Eundem morbum Cl. BRIDAULT anno 1762 frequenter in militibus legionis pedeſtris Carnutenſis (*Chartres*) obſeruauit, quae ſola eiusmodi aegros obtulit, quinque aliis, quae vna in inſula Oliaro (*Oleron*) praeſidio eſſent, immunibus: quod inde pendere videtur, quod haec legio ſtationem in oppido S. Martini inſulae Radis (*Rée*) tenebat, multis ibi laboribus fatigata: veſicatoriis ſine fructu vſurpatis, Cl. BRIDAULT extractum cicutae bis de die, a grani doſi incipiens, et vsque ad integram drachmam de die aſcendens, ſummo cum vſu adhibuit: eodem etiam remedio polypum narium ſanauit, et cataplaſmate ex dauco, ſupra memorato, cancrum faciei ſuſtulit in femina, quae ob inopiam ne diaeteticum quidem regimen ſeruare, multo minus internis remediis curationem iuuare poſſet. Cl. ROCHARD de hemeralopia, communi in Caloneſo (*Belle-isle*) morbo, a ſuppreſſa tranſpiratione orto, et Cl. FOURNIER methodo tractando; de tumore tunicato ſub axilla dextra, qui inciſus, pure euacuato; folliculoque ipſo ſubſequente curatus eſt. Poſtremo Cl. BOURIENNE de effectibus puncturae araneae cuiusdam, in Corſica habitantis, quae ab incolis *Marmignato* dicitur, magnitudine et figura tarantulae ſimilis, maculis octo flaueſcentibus in dorſo notata: quindecim milites ab ea puncti ſubito dolorem immenſum per totum corpus ſentiebant, qui adeo inceſſum perhibebat, quem ſtupor inſignis potiſſimum in articulationibus ſubſequebatur, cum idea, ſe a canibus rabidis deuorari; locus puncturae in aliis prorſus non patebat, in aliis leui

*) vid. Comm. horum Vol. VII. p. 216.

leui rubore ſe prodebat, facies inflammata, oculi ardentes, calor ingens per totum corpus, cutis ardens, ſed ad ſudores propenſa; pulſus tamen fere naturalis. Scarificationes profundae ad locum laeſum, oleum tepidum hyperici illitum, et ſudor, curioſius obtecto in lecto corpore prouocatus, morbum intra tres vel quatuor dies tollebant; ſi vero locus non patebat, neque ergo ſcarificatio adminiſtrari poterat, idem diutius trahebatur. Verſus finem extremitates inferiores petebat, et tunc pediluuia curationem accelerabant. Effectus puncturae pro diuerſitate tempeſtatum et partium laeſarum variant. Indigenae venenum ab animali proiectum accuſant; ſed vna cauſſa in irritatione neruorum et aponeuroſeon, ab aculeo facta, ponenda videtur. Saepe adeo remediis nimium calidis nocent: de reliquo calido fornaci aegros imponunt, et ſudorem hoc modo, ſaepe ſalutarem, eliciunt.

p. 580. Progredimur ad caput duodecimum, in quo obſeruationes anatomicae continentur. Varia exempla triſtium effectuum, quos abuſus potus ſpirituoſi edit, nimirum lien ingentis magnitudinis, herniam vmbilicalem producens, cum ventriculo, duodeno, hepate, ligamento eius ſuſpenſorio, reliquisque proxime inteſtinis et peritonaeo coalitus; ſcirrhoſus, ſuperius gangraenoſus, inferius in pus conuerſus, vt alias mutationes morboſas taceamus: in alio ſubiecto idem viſcus, ſine praegreſſis ſignis inflammationis, gangraena in foetidiſſimam putrilaginem reſolutum, ſubitae mortis cauſſa: in alio omentum adeo extenſum, vt facile vsque ad mediam femoris vtriusque partem pertingeret, latitudinis ad minimum 22 pollicum, pinguedine craſſa refertum et vaſis ſanguiferis, multum dilatatis, inteſtina tenuia gangraenoſa, craſſa contracta, mem-

brana

brana externa in ſacculos peculiares, pingues et craſſos diuiſa; meſenterium craſſum, partim ſcirrhoſum, partim abſceſſu conſumtum; pancreas et lobus minor hepatis ſcirrhoſa; lien octo libras ponderans, coloris rubri, ſubſtantia hepati ſimilis, membranis conſiſtentiae cartilagineae, cellulis nulla ratione detegendis; ventriculus maxime contractus, liquorem bile tinctum continens: in alio veſica vrinaria totam fere regionem hygogaſtricam occupans, vaſis varicoſis conſpicua, calloſa, membrana interiore gangraenoſa, intus haerente liquore ſanguinolento plus, quam trium librarum: in alio pulmones ſphacelati, concretionibus lapideis repleti, hepar inflammatum, lien et meſenterium ſcirrhoſa, inteſtina gangraenoſa: in alio concretiones polypoſae in vaſis menyngum cerebri, ventriculo dextro cordis cet. in alio gangraena cardiae, ventriculi, inteſtinorum tenuium: in alio pulmo, pleura, mediaſtinum, pericardium, diaphragmatis pars carnoſa ſuppuratione tacta: in alio primae viae adeo contractae, vt per vltimos vitae dies nulla alimenta aſſumere poſſet aeger: in alio, qui ex ebrietate lethargicus obierat, ſinus longitudinalis ſanguine farctus, aqua in baſi cranii effuſa, cor ingentis voluminis, in auricula ſiniſtra polypoſa concretio, pulmones gangraenoſi, ventriculus et inteſtina tenuia inflata, gangraena et ſphacelo tacta, veſicula fellea ſolito maior, bile repleta, lien puſtulis albis obſitus. Miles 25 circiter annorum, a iuuentute aſthmate vehementiſſimo laborans, peripneumonia corripiebatur, et recidiuam eiusdem paſſus obibat, quam aſthmatis grauitatem non, niſi capite in pectus inclinato genubusque ad mentum fere eleuatis, mitigare quodammodo potuiſſet: cauſſam aſthmatis ſectio patefecit, nempe hepar inſolitae magnitudinis, per totam regionem

epigaſtricam extenſum et cum liene, itidem maiore naturali, coniunctum, vtroque viſcere arctiſſime cum diaphragmate coalito. In alio hepar ſcirrhoſum et ſuppuratione penitus conſumtum diaphragma, vsque ad tertiam et quartam coſtam veram ſurſum egerat, ſic, vt pulmones, prorſus ſiccati, vix diſtingui poſſent. Pericardium ictu gladii penitus, corde tamen illaeſo, perfoſſum, ſero ſanguinolento extrauaſato mirum in modum dilatatum, vt pulmones verſus poſteriorem partem thoracis reprimeret, poſt 45 dies mortem induxit, baſi cordis fere prorſus ſuppuratione deſtructa, quae etiam aortam et pulmonalem arteriam laeſerat. Hydrops pericardii in milite, phthiſi exſtincto, a Cl. DE HORNE obſeruatus, qui obſcuriſſimi huius morbi ſignum pathognomonicum in eo ponit, ſi cum frequenti palpitatione cordis, ſuffocatione habituali, debilitate et virium decremento pulſus paruus et durus coniungitur, et praecipue ſi aeger in alterutro latere decumbere nequit: paracenteſis vnum forte remedium; ſemper tamen anceps cenſeri debet. Idem vir Cl. anno 1755 Verduni peripneumoniam, inter milites graſſantem, obſeruauit, qualem anno ſuperiori Cl. BAGARD Nanceii itidem inter milites tractauerat, frequenter cum inflammatione cordis coniunctam, quod, ſectione facta, pericardium, purulenta materia repletum oſtendebat; cum fructu autem vtebatur in principio morbi crebris venaeſectionibus, poſtea largo potu decoctionis borraginis, adiuncto pauco nitro, et per interualla refracta doſi kermes mineralis; poſtmodum veſicatorio in ſuris, et prioribus medicamentis, addito oxymelite ſcillitico: raro morbus expectoratione, ſed plerumque lyſi ſolutus eſt. In alio milite, qui poſt morbum inflammatorium plerorumque viſcerum abdominalium 26 dierum

dierum mortuus erat, praecipuum momentum attentione dignum in quadam dispositione ad risum sardonium consistit, ex qua Cl. DE HORNE inflammationem diaphragmatis suspicabatur, quod etiam sectio cadaueris demonstrauit. Alius doloribus vagis in pectore, cum asthmate suffocante et vehementissima respirandi difficultate coniunctis, corripiebatur: post aliquot dies tumor intra septimam et octauam costam dextri lateris apparebat, ex quo inciso pus bonum effluebat; nihilominus tamen cum signis empyematis viribus exhaustus, nullo vmquam febris indicio persentiscendo, periit. Mediastinum inueniebatur scirrhosum, pleura in latere dextro cartilaginea, duplicaturam et saccum, liquore purulento plenum, formans, qui pulmones sursum presserat, suppuratione destructos, et sub costa septima cariosa, sinus ex abscessu olim aperto formatus, qui vsque ad vertebras et diaphragma progrediebatur; pericardium itidem cartilagineum, cordi intime accretum; auriculae cordis fere scirrosae; pulmo sinister flaccidus, innatans liquori extrauasato. In alio, phthisi extincto, conspiciebatur hepar, in quatuor lobos diuisum, ingentis voluminis; lien paruus, in duas partes separatus; vesicula fellea vacua, per ligamentum, quod colon et hepar coniungebat, in duas partes diuisa; prolongatio seu appendix intestini ilei, trium pollicum longitudine: ex quo Cl. DE HORNE occasionem nanciscitur de improuido vsu globulorum plumbeorum, vel mercurii in affectibus colicis dehortandi. In hominis febre continua laborantis, cui postremo diarrhoea biliosa colliquatiua superuenerat, cadauere, bilis coloris pulueris nicotianae Hispanicae, hepar mole auctum eiusdem coloris, abscessus in substantia lienis, epiploon et pancreas prorsus fere destructa, pericardium sero flauescente

repletum, cor pallidum et liuidum, inuenta ſunt. In femina inteſtinum rectum incarceratum tympanitem letalem induxit. Stupendus effectus ingratorum animi affectuum in aegro, palpitationibus cordis ſubiecto: pericardium mirum in modum extenſum, aqua ſanguinolenta plenum; cor figurae prorſus rotundae; ventriculus vterque ad minimum libra dimidia ſanguinis craſſi, nigri, praetereaque multis grumis ſanguinis plenus. Excrementa lapideae duritiei, calculorum biliariorum ad inſtar flammam alentia, quae inteſtinum ileum penitus obdurauerant, in iuuene morbum eiusdem nominis letalem producebant. Poſt febrem intermittentem, quae vltra 18 menſes neglecta fuerat, lien ſcirrhoſus tandem maraſmum lethalem induxit: viſceris huius pondus ſeptem, vel octo librarum inuentum eſt, ipſumque figurae informis, duabus eminentiis itidem ſcirrhoſis terminatae, quae figuram pedis bouini referebant. Tandem effectus letiferi plagarum, quae militi in caput et pectus inflictae fuerant: praeter fracturas et contuſiones, exterius in capite conſpicuas, apophyſes baſilares diffractae et os ſphenoideum et occipitale, a ſe inuicem ſeparata erant, ſinus longitudinalis vacuus, laterales contra et omnia vaſa encephali ſanguine nigro ſpiſſo repleta; pulmones inflammati, ſuppurati; cor inflammatum, ventriculo anteriore grumis ſanguinis refertum; hepar magnum, bilis nigricantis ingens copia, inteſtina tenuia inflammata; vaſa ventriculi infarcta; lien putredine reſolutus; renes inflammati, pure repleti. Mirandum tamen, aegrum his laeſionibus, licet lethargo oppreſſum, tamen ad ſeptimum vsque diem ſuperviuere potuiſſe.

Longio-

Longiores fuimus in recenſendis iis, quae caput hoc complectitur, quum quisque vtilitatem facile perſpiciat, quae ex anatome practica in ipſorum morborum cognitionem illuſtrandam redundet. Breuiores nunc erimus in enarrando capite decimo p. 633. tertio, quod hiſtoriam et analyſin aquarum medicatarum Luxonienſium ſiſtit, curioſiſſime conſcriptam et experimentis ſolertiſſimis ſuperſtructam, cum ea omnia, quae hic traduntur, in compendio exhibere a breuitate noſtra quam maxime alienum ſit: quare in potioribus ſolummodo momentis adducendis acquieſcendum nobis eſt. Cl. SENAC iam in commiſſis dederat viris Cll. VENEL et BAYEN, ſupremo in exercitu regio pharmacopoeo, vt omnes aquas medicatas, quae non exigua in copia per totum Galliae regnum reperiuntur, examinarent; neque hunc laborem fructu cariturum eſſe, examen aquarum Selteranarum, a Cl. VENEL olim ſuſceptum *), ſperare iubebat: dolendumque omnino eſt, hoc opus, in medio curſu interruptum, ad finem nondum deduci potuiſſe. Interea, quum anno 1766 Cl. RICHARD iuberetur noſocomia militaria in tota meridionali Galliae parte luſtrare, iniuncta ſimul ei fuit disquiſitio et examinatio noſtrarum aquarum, ad quod opus laboris ſocium ſibi expetiit Cl. BAYEN, et ſic coniuncto ſtudio id effecerunt, cuius iam publice rationem reddunt.

Aquae hae, veteribus iam ſub nomine *Tarbellianarum* notae (ſiquidem plura etiam tum monumenta Romanorum proſtant, quorum nonnulla hic deſcribuntur), ſcaturiunt in valle, quae verſus meridiem, ad quartam horae partem a Bagne- p. 567. neriis, in pago conuenarum (*le pays de Cominges*)

*) vid. Comment. horum. Vol. VI. p. 503.

in regione montoſa, haud procul a Pyrenaeis montibus ſita eſt; vnde etiam vernaculum nomen (*Eaux de Bagnères-de-Luchon*) traxerunt. Varii adſunt fontes, qui eas ſuppeditant: nempe principalis, ex fundo cauernae proſiliens, quae exſtructa eſt in domo, ad recipiendos pauperes aedificata, isque *ſource de la Grotte* vocatus; thermometrum Reaumurianum in eo ad 52 gradus aſcendit; in eadem domo balnea inſtructa ſunt, vbi, ob nimium calorem, aqua, admiſtis aquis ceterorum fontium, temperatur, (quod tamen Noſtri reprobant, ſatius ducentes, aquam refrigerio expoſitam, ad iuſtum caloris gradum reducere): porro fons reginae, (*ſource de la Reine*,) haud procul a priore, ſub dio, inter ſtrata ſilicis ſimplicis micacei erumpens, caloris 39 graduum, itidem canalibus ligneis in balnea, prius nominata, ductus: ad huius latera ex ſtrato lapidis ſciſſilis fons tertius, ſub egreſſu ſuo in duas partes ſe diuidens, quorum altera, caloris a 24 vsque ad 27 gradus, ob colorem fons albus, (*ſource blanche;*) altera caloris, 17 ad 21 graduum, fons frigidus, (*ſource froide*,) dicitur: et praeterea exiguus quidam, quem accolae ob frequentem in morbis oculorum vſum (*ſource aux yeux*,) nominant. In altero domus latere fons quidam conſpicuus eſt, qui a primo eius poſſeſſore (*ſource de la ſalle*) dicitur, ſed ad ipſum ex terra exortum obſeruari nequit: in peluim collectus calorem 35 graduum, nonnunquam etiam minorem, ſeruat. Haud procul ab hac ſcaturigine Noſtri aliam, olim iam detectam, intra lapides ſiliceos, et quarzoſos rurſus effodiendam curauerunt, quae immediate cum ea communicabat, et calorem 41 graduum, monſtrabat: in hoc labore, antequam ad aquam ipſam peruenirent, lapides omnes humidos, exterius efflorescentiis vitriolico aluminoſis conſperſos, et profun-

profundius ligna, aqua hac impraegnata, deprehenderunt. Hae diuerſae ſcaturigines omnes, ſed diverſo gradu, odorem et ſaporem, hepati ſulphuris ſimilem, ſpargebant. Lapides iſti ex fragmentis, a montibus prope ſitis auulſis, exorti ſunt, et plerumque ex ſchiſto griſeo, intermiſtis fruſtis marmoris eiusdem coloris, et ſilicibus ſimplicibus micaceis conſtant; hi lapides comminuti etiam partem terrae conſtituunt: adſunt praeterea grana quaedam quarzi, et lapis arenoſus et ferruginoſus, mica conſperſus.

Succedit analyſis chemica aquarum, quae docet, iis ineſſe hepar ſulphuris ex natro ſeu alkali minerali et ſulphure compoſitum, ſalem mirabilem GLAVBERI, ſalem marinum, parcam portionem materiae pinguis, bituminis foſſilis nomine inſigniendae, et terrae vitreſcibilis; varia tamen horum ingredientium, pro varietate ſcaturiginum inter ſe proportione.

Eodem porro modo efflorefcentiae ſalinae, p. 603
prope ſcaturigines reperiundae, terrae et lapides, vicinae examinantur. Schiſtus ſupra memoratus duplicis indolis eſt, alter mica, alba et flaua repletus, alter eadem deſtitutus: terra, in interſtitiis horum lapidum haerens, itidem ſchiſtoſa eſt, multam micam continens; quae ex interiori et ex locis a fontibus humectatis educitur, caeruleſcit, et ſiccata griſeum colorem acquirit, odoremque, ac ſaporem hepatis ſulphuris, quem humida obtinet, perdit. Poſtquam autem aeri libero expoſita fuit, guſtum vitriolicum acquirit, et chemicis auxiliis tractata vitrioli et aluminis praeſentiam prodit, adeoque ipſae effloreſcentiae eadem principia cum ſelenite, ſed in diſpari proportione monſtrant; manifeſto indicio, has partes, non in aquis ipſis praeſentes, ſed extra eas productas eſſe.

eſſe. Eaſdem mutationes in lapidibus obſeruarunt Noſtri, ſicut etiam in incruſtationibus quibusdam, quae muros balneorum obtegebant; in quibus tamen, praeter vitriolum, alumen et ſelenitem, etiam ſalem, Sedlizenſi ſimillimum detexerunt. Haec omnia obiter tantum indicaſſe ſufficiat; tamen nonnulla excerpamus momenta, non adeo preſſe ad harum tantum aquarum examen pertinentia; ſed vniuerſam hanc ſcientiae naturalis partem illuſtrantia.

p. 699. Quum poſt disquiſitionem quandam aquarum maſſa ſalina, bitumine tamen adhuc admiſto, relinqueretur; haec in aere libero humiditatem attrahebat: quod poſtmodum, calcinatione inſtituta, non amplius euenit, et elapſo ſatis magno temporis ſpatio ſal mirabilis, ſal marinus et alkali minerale inde producta ſunt: ex quo concludunt Noſtri, deliqueſcentiam nulli alii cauſſae, quam coniunctioni partis bituminoſae cum alkali minerali, adſcribendam eſſe.

p. 728. Mercurius in acido nitri ſolutus et per alkali fixum praecipitatus, ſi probe abluitur, et ad pondus vnciae vnius (menſurae gallicae), cum gr. XII florum ſulphuris triturando commiſcetur; in vaſe clauſo ſuper igne, cum maxima vi mouetur; vasque cum vehementi fragore diſrumpit; in cochleari ferreo igni expoſitus, poſt praegreſſum paucum fumum fulminat, et puluerem coloris, ex purpureo nigricantis relinquit, qui aqua deſtillata probe elutus, (et haec ſalinum principium ſuſcipit, ab alkali fixo in forma pulueris, nigri praecipitandum), et ſiccatus, in parua retorta, in pulcherrimam cinnabarin ſublimatur: ſimilia phaenomena praecipitatum, ex diſſolutione mercurii corroſiui, ope alkali fixi paratum, praebet.

Duae

Duae drachmae turpethi mineralis, non abluti, cum granis XXIIII carbonum, per triturationem coniunctae, retortae vitreae inditae et igni nudo expositae, dabant guttas aliquot phlegmatis, odorem penetrantem acidi sulphurei, drachmam vnam et gr. vj. mercurii resuscitati, in recipientem transeuntis, flores sulphuris in collo retortae, materiam nigram puluerulentam, quae cinnabarim nimio sulphure alienatum, vel aethiopem mineralem referebat, et partem verae et elegantis cinnabaris; capite mortuo 20 granorum, in fundo retortae relicto. p. 729.

Notamus adhuc, Nostros in Occitania inferiore, natrum seu alkali minerale ad ripam fluuii cuiusdam satis copiose inuenisse. p. 769.

Sub finem ex proprietatibus harum aquarum ipsarum virtutes resoluentes, roborantes, abstergentes et vulnerariae colliguntur, et morbi, in quibus internus aeque, ac externus earum vsus salutaris esse possit, recensentur.

Appendicis loco (sub peculiari paginarum numero) remedium quoddam, quod diu omnium attentionem in se traxit, publici iuris redditur: drageae KEYSERI. Hic nempe statutam pecuniae summam a rege accipiens formulam huius arcani in duobus exemplaribus sigillo munitis exscriptam exhibuit, quae Cll. viris SENAC et RICHARD tradebantur, non, nisi post mortem auctoris, aperienda: quae cum euenisset, Cl. SENAC iam mortuo, Cl. RICHARD schedam sibi commissam iussu illustris Marchionis DE MONTEYNARD, cui suprema rerum militarium, cura credita est, aperuit et modum, in ea descriptum, orbi erudito communicat. Per longinquam operationem, (quam quidem mutari multum et contrahi posse Cl. RICHARD persuasum habet; nullum certe, harum rerum gnarum, sibi contradicturum inuenturus),

mercu-

mercurius viuus iterata lotione in aethiopem vertendus, poſtea addita calce viua deſtillandus, et in mercurium reducendus, dein calcinatione in calcem rubram vertendus, et ſic mutatus in aceto deſtillato ſoluendus eſt: haec ſolutio poſtmodum, cum manna vel gummi arabico commiſcenda, et multiplici praeparatione paſta illa in drageas, ſeu pilulas formanda, Idem ille KEYSERVS varia momenta ſubiungit, quae ad illuſtrationem praeparationis remedii ſpectant, docetque, qua ratione varia alia inde elici remedia poſſint; pollicitus ſimul, ſe omnia, quae in horum remediorum vſu obſeruanda ſint, prolixe indicaturum; quod tamen, quantum nos quidem ſcimus, morte ſuperueniente oppreſſus, praeſtare non potuit.

XI.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandſche maatschappye der weetenschappen te Haarlem XIII. Deel Pars I. Te Haarlem by I. Boſch 1771. Pars II. 1772. 8. Alph. 2. pll. 15. tab. aen. 1.

h. e.

Commentarii Societatis ſcientiarum Harlemenſis. Vol. XIII. Pars I. II.

Societatem hanc, quo maior inde ex lectione horum commentariorum in lectores redundaret vtilitas, conſtituiſſe, indicem ſupra volumina prima duodecim generalem conficere, in quo quilibet commentarius, ſub quolibet doctrinae capite poſitus, in oculos quaerentium confeſtim incurreret, pateretque, in quonam volumine iſte contineretur, legi-

legimus. Iam in eo conficiendo elaboratur, et ſimulac confectus fuerit, cura et ſtudio huius Societatis tanquam ſupplementum prodibit.

1. Reſponſio Cl. BENI. CARRARD V.D.M. p. 1.
ad quaeſtionem, ab hac Societate propoſitam: *Quid ad artem obſeruandi requiratur, et quatenus ea perfectioni mentis proſpiciat?* Ex ampla hac et bipartita tractatione, cum ad finem noſtrum non ita ſtare videatur, contenta tantummodo, quae cuilibet capiti praefixa ſunt, afferemus.

Prima pars ſex capitibus abſoluitur, quorum p. 6.
primum agit, de deſcribendis variis obiectis naturae, eorumque virtutibus obſeruandis. Oſtenditur in altero, quid requiratur ad obſeruandam p. 135.
viam, qua natura in ipſis mutationibus, in rerum vniuerſitate oboriundis, incedit. Demonſtra- p. 252.
tur in tertio capite, qua ratione ſenſuum fallaciae obueniendum ſit, ita, vt omnia, quae ad magnitudines, diſtantias, figuras formasque corporum faciant, certo poſſimus definire, motus eorum eſſentiales ab apparentibus diſtinguere, curuasque inde, quas deſcribunt, detegere lineas. Agit in p. 321.
capite quarto de delectu inſtrumentorum, ad artem obſeruandi neceſſariorum, et de iis, ad quae in eorum vſu attendi debeat. Definitur animus in p. 367.
quinto, in obſeruanda natura neceſſarius. In ſexto denique capite ſuper nomenclatura, methodisque excogitatis producta naturae in ordinem redigendi p. 392.
disputatur.

In altera parte, quantum ars obſeruandi ad per- p. 416.
fectionem animi conferat, examinatur, eaque quatuor capitibus conſtat. Commonſtrat in primo, p. 419.
quantum ars obſeruandi, ad augendas ideas noſtras iuuet. Definit in altero, quatenus haec ars com- p. 434.
parationem idearum facilitet, quantumque nos iuuet,

iuuet, vt iuſtam inde et veram acquiramus cognitionem; vel vt, niſi ad rectam certitudinem pervenire poſſimus, rerum probabilitates iuſte me-
p. 505. tiamur. Videmus in tertio, quatenus ars obſeruandi rationem humanam, ad res bene componendas, vel ſeparandas adiuuet; vel ſenſationi pulcri ſatisfaciendo, vel, ſi opus fuerit, nobis auxilium largiendo, producta naturae in vſum noſtrum con-
p. 539. vertendi. In quarto tandem oſtenditur, quomodo artis obſeruandi rationi noſtrae contemplationes offerantur, quae nos emendent, nobisque ideas creatoris magnificas ſubminiſtrent, quae animum noſtrum exacuent, et ad bene beateque viuendum conducant.

p. 557. 2. Commentarius *de parallaxi ſolis* Auct. I. F. HENNERT.

p. 601. 3. Obſeruatio *albae zonae coeli* (*witten hemelgordel*) Auct. Cl. IO. SCHIM et a I. F. MARTINET communicata. Aequalem, ſed paulo imperfectiorem, huius phaenomeni obſerationem Cl. MARTINET ſupra *) communicauit. Hic vero eam, quam Cl. SCHIM de hoc phaenomeno habuit, inſerit: ex quarum comparatione id elucet, hanc illa multo diſtinctiorem eſſe: id quod Noſter partim aedificiis Leidenſibus adſcribit, quibus impeditus, non horizontem totum dispicere, nec ita lumen illud profundum boreale, cuius Cl. SCHIM meminit, obſeruare potuit; partim vero vario tempori, quo vterque obſeruationem inſtituit, attribuit.

p. 605. 4. Conſilium Cl. IACOBI VAN DER HAAR *de clauis verrucisque commode exſtirpandis.* Clauos a ſola

*) vid. Verhandeling. van deeze maatsch XII. Deel. p. 362 ſeq. Comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 592.

a ſola preſſione deriuandos eſſe, nemo facile negabit: id quod Noſter ex feminis Batauis probat, quae olim magnis prementibusque aurium ornamentis vſae, eiusmodi concretionibus calloſis, in marginibus aurium adficiebantur; vel quibus ob labem pectoris, phthiſeos v. c. vel carcinomatis, vni tantum lateri incumbendum eſt, iisdem excreſcentiis ob continuam auris frictionem, laborant *). Hinc omnis clauorum cura in remouenda preſſione ponenda eſt, quam ita ſuadet, vt rotunda corii craſſi et mollis particula, denarii magnitudinem aequans, vel etiam ſuperans, cuius media pars foramine, clauo paulo maiore, inſtructa eſt; vel emplaſtrum diapalmae, linteo ad eandem craſſitiem illitum, eiusdem magnitudinis et formae, ſupra clauum imponantur, ita, vt clauus non, niſi in margine radicis prematur; hoc vero operculum emplaſtro glutinante aliquoties obducto, per nonnullas ſeptimanas firmetur; vel, ſi opus fuerit, reiteretur. Simplici hac methodo cauſſa ſublata, effectum Noſter disparuiſſe vidit. Subſellium, vbi p. 609. clauus infra, vel lateraliter ſedem habuerit, craſſum et ex coactili exſtructum, pedi in calceo ſubiicit, vt in foramine, ibi, vbi clauus poſitus ſit, facto, ipſe ſine preſſione requieſcat. Exemplis Noſter presſionem frictionemque, cauſſam clauorum, illuſtrat.

Verrucarum praeſentiſſimum et tutiſſimum re- p. 610. medium in tinctura cantharidum, vel emplaſtro veſicatorio conſtare Noſter expertus eſt. Pennula enim, hac tinctura imbuta, verruca, quotidie octies, vel duodecies tangitur; vel emplaſtro veſicatorio

*) HIPPOCRATES de morbis mulierum L. II. c. 20. edit. CHARTERII Tom. VII. p. 808. BOERHAAVE Aphor. p. 499.

torio per nonnullos dies tegitur. His remediis verrucas, cuiuscunque demum ſint generis, iuſte exſtirpari poſſe, Cl. Auctor defendit: quid? quod ipſae verrucae venereae, nullis, nec ipſi mercurio ceſſantes, ita plerumque euanuerunt. In atheromate eadem et calloſitatibus fiſtularum admodum ſe commendare Noſtro conſtitit; monet tamen, inveteratas cutis excreſcentias his non irritandas et maligniores reddendas eſſe.

Inſunt in altera parte:

p. 1. 1. *Reſponſio* S. R. IAN. SENEBIER *ad priorem quaeſtionem.*

p. 171. 2. *Eiusdem quaeſtionis tertia reſponſio* Auct. Cl. W. DE VOS.

p. 261. 3. Relatio Cl. G. BRVGMANS *de deglutitione difficili et vomitu pituitoſo.* Continuat Noſter eiusmodi morbos*) attente obſeruare. Vidua quadraginta trium annorum, temperamenti melancholici, paſſionibus crebrioribus hyſtericis vexata, impedimentum quoddam deglutitionis liberioris in medio circiter oeſophagi, aliquot ante mortem annos ſenſit, quem ſenſum abhinc continuo, ad praecordia eo magis, ſiquidem ea premerentur, percepit. Symptoma conſuetum vomitus continui materiae aquoſae, non aderat, nec viſcidum ſolutum, niſi in maiori morbi incremento, per os eiiciebatur. Pituita haec nunc craſſior tenaciorque, magna cum vi ſine praegreſſis alimentis ingeſtis, et cum inſigni ſiti, nunc vero ſtatim cum ingeſtis cibis euacuebatur, ita, vt etiam exinde ſumme aſthmatica redderetur, nec fere quidquam ingerere poſſet. Vſu interim ſeri lactis acidi valde iuuabatur,

*) Verhandel. van deeze maatsch. XII. Deel p. 13. in obſeruatt. vid. Comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 597.

tur, eiectioneque muci imminuta, deglutitio liberior paulo facta est; nec tamen, symptomatis paulo leuioribus, morbus sublatus erat, quin potius non diu post mucus, per tempus in ventriculo collectus, simul cum ingestis cibis euomebatur, aegramque, non remittens, tabidam reddebat: quae denique, nullis iam auxiliis adiuta, paullo post exspirauit. Cadauere aperto, ventriculum iusto multo minorem in latere eius sinistro superiori interne et externe, multos paruos tumores carnosos in se continuisse, quos dissectos paullo exulceratos, nonnullasque horas in aquam immissos, in colorem aurantium mutatos esse repertum est. Inuenerunt porro oesophagum, tres digitos supra cardiam valde induratum, copiosisque tumoribus similibus duris obsitum, qui nec vllam exulcerationem, neque coloris immutationem ostenderunt. Praeterea et in superficie externa oesophagi tumor paullo maior, oui columbini ad instar, ex fibris multis carnosis filamentisque exstructus, detectus est. Reliqua naturalia erant. p. 263.

4. *Experimenta super noua agricultura* a Cl. I. F. MARTINET, communicata. Primum experimentum *Schaichly* quidam, secundum regulas nouae agriculturae, S. V. KEVCHENII anno 1767, cum tritico in horto suo sic instituit, vt agrum in decem partes, octodecim pedes longas et duos latas, vnumque a se inuicem distantes distribueret, iisque iuste adaptatis, grana boni tritici albi Seelandici, sex pollices a se distantia, in qualibet parte terrae mandaret: his bene vegetatis maturisque redditis, quodlibet granum 36–38 spicas foecundas protulit, calculoque inde ex vno grano, 37 spicas ferente, ducto, 2153 vegeta grana et foecunda, 3 vncias ponderantia, habuit: ex quibus omnibus ergo simul collectis, constitit, ex semicyatho granorum supra p. 265.

 duos

duos modiolos (*vaten*) tritici boni productos fuisse. Casu granum vnum secalis tritico immixtum 63 spicas, quae 3224 grana bona, et fertilia conferrent, protulit. Anno subsequente alterum instituit
p. 271. experimentum, cum eodem tritico Seelandico in agro, 192 pedes rheinland. longo et 62 lato, iuste ad hunc finem adaptato et in 25 partes distributo, ita, vt mense septembri in qualibet parte tres series, vbi grana, semidigitum a se distantia, insereret, constitueret. Parte vigesima, cum cura iusta paullo negligeretur, loliumque, copiosius ibi excrescens, non ita statim eradicaretur, emortua. reliquarum 19 partium haec fuit productio: septem supra 35, septem 25-35, et quinque infra 25 spicas protulerunt: tres aristarum fasciculos porro, singulos ex vno grano progerminatos, computauit, quorum primus 38 spicas, quae 1337 grana comprehenderent, alterus 39, cum 1560 granis, et tertius 52 et 1898 granis ostendit: computoque generali facto ex vno 339 grana habuit.

p. 277. Tertium experimentum 1769, eadem methodo et maiori quidem cura in eo ipso agro institutum, non ita felicem habuit successum: hyeme enim satis pluuiosa ager inundatus glacieque obductus est, ita, vt etiam parte vigesima deperdita, 19 saluae quidem manerent, haud ita vero gratae. Secalis granum casu huc immissum, 73 spicas cum 43377 granis produxit.

Sequuntur obseruationes meteorologicae Zwanenburgenses anni 1770.

XI.

XI.

The natural hiſtory of the human teeth: explaining their ſtructure, vſe, formation, growth and diſeaſes. Illuſtrated with copper plates by JOHN HVNTER F.R.S. and Surgeon to St. George's Hoſpital. London, printed for I. Iohnſon 1771. 4. mai. pl. 21. tab. aen. 16.

h. e.

Hiſtoria naturalis dentium humanorum, in qua ſtructura, vſus, formatio, incrementum et morbi eorum explicantur, ac tabulis aeneis illuſtrantur. Auctore IOHANNE HVNTERO.

Egregium hoc, quod nunc indicamus, opus ſtudio IOHANNIS HVNTERI, fratris GVILIELMI HVNTERI celeberrimi illius Londinenſium diſſectoris et medici conſcriptum eſt, quem hic Noſter in examinanda corporis humani ſtructura non modo adiuuat, ſed et doctrinam fratris artemque mirifice aemulatur. Quod quidem, niſi iam ex aliis ſpeciminibus pateret, hac dentium humanorum hiſtoria ſatis comprobaretur, quippe quae inter praeſtantiſſima ſcripta anatomica, quibus noſtrum aeuum gloriari poteſt, omnino referri meretur. Omnes autem, quae in ea continentur obſeruationes, vti Cl. Auctor in praefatione ipſe monet, ante annum huius ſeculi quinquageſimum quintum factae et in Cel. GVILIELMI HVNTERI lectionibus publice demonſtratae ſunt. Tabulas vero aeneas praeſtantiſſimas, quibus hoc opus ornaа-

ornatum eſt, Cl. RYMSDYCK delineauit; aeri autem eas inciderunt Cl. GRIGNON, STRANGE, RYLAND, aliique celeberrimi, quos iam Anglia alit, in hac arte viri.

In tractando vero argumento ſuo, hoc eſt, in exponenda dentium humanorum hiſtoria Cl. Auctor ita verſatur, vt primo deſcribat maxillam ſuperiorem et inferiorem, vna cum proceſſu alueolari, ſeu margine alueolari vtriusque maxillae et articulatione maxillae inferioris motuque huius articuli. Exponit deinde de muſculis maxillae inferioris, maſſetere ſcilicet, temporali, pterygoideo interno ac externo et digaſtrico, nec non de actione horum muſculorum: atque porro ſtructuram dentium in vniuerſum, tum in ſpecie corticem partemque oſſeam eorum, cauitatem in omnibus dentibus obuiam, ac perioſteum, quo ex parte obducuntur, verbis, figurisque deſcribit. Tunc de ſitu et numero dentium in genere et ſpeciatim de ſingulis dentium claſſibus, inciſoribus ſcilicet, cuſpidatis, quo nomine caninos inſignit, duobus prioribus molaribus, quos *bicuſpides* vocat, et tandem de reliquis molaribus agit. Deinceps ad articulationem dentium, gingiuarum deſcriptionem, actionem dentium, quae a motu maxillae inferioris pendet, progreditur, et comparationem motus maxillae in iunioribus et in adultis inſtituit. Porro diſputat de formatione proceſſus alueolaris et dentium in fetu, de cauſſa doloris in dentitione, de formatione et incremento dentium adultorum, ſeu eorum, qui in altera dentitione prodeunt, atque de ratione, qua in vniuerſum dens formatur, de oſſificatione dentium circa pulpam, qua interius replentur, de modo quo cortex naſcitur, de dentitione ſecunda, de incremento maxillae vtriusque et

cauſſa

caussa, quae dentitionem alteram necessariam reddit, de ratione, qua cauitas alueolaris sensim repletur, de continuo dentium incremento eorundemque sensibilitate. Tandem disserit de dentibus supernumerariis, ac de vsu dentium in loquela. Disquirit etiam, ad quam classem dentes humani pertineant, vtrum scilicet cum dentibus carniuororum, an animalium herbis viuentium conueniant, ac de morbis dentium; sicuti etiam varias obseruationes circa rationem eos mundificandi, et ex vno alueolo in alium transplantandi addit.

Cum vero obseruationum, quae in hoc libro continentur, nouarum praecipuaque attentione dignarum, insignis sit numerus, nec spatii angustia permittat, vt de singulis fusius exponamus, speciminis loco quaedam tantum hic adduxisse sufficiat.

Processus alueolares magis ad dentes, quam ad p. 7.
maxillas pertinent et dentium quasi partes esse videntur. Vna enim cum dentibus formantur, crescunt et pereunt: nam destructionem dentium processuum destructio semper sequitur. Caluam p. 8.
pueri Cl. Auctor vidit, in qua, cum dentes duo incisores superioris maxillae nondum gingiuas penetrauerant et radicibus destituti gingiuis adhaerebant, processus quoque alueolaris et alueoli deficiebant, dentibus non in maxilla, sed in gingiuarum carne formatis. Articulationi maxillae in- p. 10.
ferioris eiusque motui, tum cauitas ossis temporum, tum eminentia, ante hanc cauitatem obuia, inseruiunt. In homine viuo eminentia haec talis est, vt condylus ex hac cauitate, supra hanc eminentiam, non descendat, sed recta antrorsum moueatur. Cartilago meniscoidea magis

 ad

ad condylum, quam ad cauitatem articularem pertinet. Comitatur enim condylum in motu ſuo, ita tamen, vt non vbique eum, ſed eo vsque tantum ſequatur, vt inaequalitatibus variis oſſis temporum in vario et libero maxillae motu ſe accommodet. Partes illas quoque a frictione defendit: quare in carniuoris etiam animalibus reperitur, in quibus nec eminentia, nec cauitas; ſed ſimplex
p. 20. tantum ginglymus adeſt. Maſſeter ad iugum, cum temporali muſculo confunditur et quaſi eius continuatio eſt, ita vt hi muſculi tanquam vnus muſculus conſiderari poſſint. Digaſtrici maxillam deprimunt. Quod ſi vero vnus
p. 27. ex iis fortius agat, maxillae rotationem efficiunt, et antagoniſtae quaſi pterygoideorum externorum fiunt. Laryngem iſtos digaſtricos leuare negat Noſter, illosque potius pro praecipuis inſtrumentis depreſſionis maxillae inferioris habet: quod etiam tactu facile cognoſci poſſit, ſi digitus ante marginem maſtoidei retro maxillam inferiorem ponatur, ſub cuius depreſſione manifeſte venter digaſtrici poſterior intumeſcit, Sterno-hyoideos et ſterno-thyroideos, vna cum mylo - et genio - hyoideis maxillae depreſſioni inſeruire Cl. Auctor non concedit, cum os hyoideum in depreſſione maxillae non deſcendat, nec illud ipſum os antrorſum moueatur. Tactus quoque docet, omnes hos
p. 31. muſculos, ſi maxilla aperiatur, flaccidos eſſe. Si maxilla fixa eſt, caput retrahitur, et os aperitur, non actione muſculorum, vt multi putant, qui caput extendunt etc. ſed actione digaſtrici, quod pluribus Cl. Auctor demonſtrat. Fibroſam cortex fabricam oſtendit, fibris a peripheria ad centrum ductis, quo artificio et dentis oſſea ſubſtantia et cortex, eam inueſtiens, in manducatione firmantur. Cortex terra conſtat, quae per animalem quandam

ſubſtan-

ſubſtantiam cohaeret. Admota vi ignis, non in calcem abit, niſi acido antea ſolutus fuerit. In igne album colorem diutius, quam oſſea dentis pars retinet, vaſculis vero plane deſtituitur. Oſſea p. 36.
autem dentium pars, quae proprie eos conſtituit, ex terra calcarea et animali ſubſtantia componitur. Quamquam dentium radices nonnunquam intumeſcunt, vt alia oſſa in ſpina ventoſa intumeſcere ſolent, ac cum alueolis anchyloſi cohaerent; vix tamen his argumentis organica, ſeu vaſculoſa dentium fabrica demonſtrari poteſt. Radicum enim tumor a prima forte formatione originem ducit, ac anchyloſis dentis cum alueolo pulpae morbus eſt, qua radix cum alueolo vnitur. Nunquam, vel omnibus artificiis adhibitis, iniecta vaſis materia ceracea, ad ipſam dentium ſubſtantiam penetrat. In animalibus iunioribus, in quibus oſſa ex paſtu rubiae tinctorum, rubrum colorem acquirunt, partes iam formatae in dentibus non rubent; ſed eae tantum, quae poſtea formantur. Neque hae dentium particulae, ſi vſus rubiae omittatur, vt alia oſſa iterum albeſcunt, quod indicio eſt, differre dentes, a reliquis oſſibus, quae quotidie, vti reliqua c. h. ſolida, decrementum et incrementum capiunt. Cum etiam ſola abraſione decreſcant, nec in laeſa oſſium nutritione ſeu oſteoſarcoſi emolliantur, eos ratione circulationis humorum tanquam extraneas partes, nec ad corpus humanum proprie pertinentes, conſiderare poſſumus. Confirmat hoc obſeruatio, quae docet, morbos, corpus humanum in vniuerſum infeſtantes, raro dentes laedere. Vix tamen Cl. Auctori concedere poſſumus, in rhachitide dentes nunquam morboſe affici, cum dentes in pueris rhachiticis et tardius prodeant, et celerius iterum pereant. Ca- p. 47.
vitas, quae in omnibus dentibus reperitur, figura

ſua dentis figuram exacte refert. Medulla non repletur, ſed pulpa, quae ex vaſculis ſanguiferis et neruis, tela cellulosa inter ſe iunctis, conſtat. Nervorum tamen ad ipſos dentes progreſſum Cl. Auctor nunquam oculis conſpicere ſe potuiſſe confirmat. Bicuſpides poſteriores Noſtri, ſeu molares ſecundi, ſaepius, quam alii, dentibus ſic dictis ſapientiae exceptis, deficiunt. In pluribus quoque animalibus, inter dentes inciſores et molares, vacuum aliquod ſpatium reperitur. Molares poſteriores, quos Ill. HALLERVS *grandiores* vocat, in inferiore maxilla duas, in ſuperiore tres radices habent. Aſſerunt quidem nonnulli diſſectores, ſe plures radices vidiſſe; ſed cauſſa erroris huius in eo poſita eſt, quod ex aucto numero cauitatum in radicibus diffractis collegerint, plures radices in
p. 63. initio adfuiſſe, ac inter ſe coaluiſſe. Situs radicum in ſuperiore maxilla ita ordinatus eſt, vt eae diuergentes antrum HIGHMORI quaſi comprehen-
p. 64. dant, eique cedant. In alueolis ſuis motum aliquem experiuntur dentes; hinc in caluis in quibus perioſteum maceratione deſtructum eſt, molaribus exceptis, ſponte alueolis excidunt. Motus vero ille efficit, vt duriorum corporum vi atque impul-
p. 68. ſui cedant, nec facile frangantur. In maſticatione vulgari maxilla ſuperior non mouetur, ſed immobilis manet. Omittimus, quae Cl. Auctor de actione dentium, a motu maxillae pendente, et de motus maxillae in pueris ſenibusque diuerſitate egregie diſ-
p. 78. putat. Molares priores, ſeu bicuſpides Auctoris Cl. in pueris, qui nondum alteram dentitionem experti ſunt, veri molares ſunt, atque cum iis figura pror-
p. 80. ſus conueniunt. Dolor in dentitione, non ab actione mechanica et preſſione dentis in gingiuas oriri ſolet; ſed ab irritatione gingiuarum maior affluxus humanorum et inflammatio producuntur, quam decrementum et attenuatio gingi-

gingiuarum ſequuntur, quibus deſtructis, dens demum prodit. Simile quid nonnunquam in aliis locis obſeruatur, ſi corpora peregrina, vt globuli plumbei, partes oſſis exfoliatione ſeparatae cet. ſub cute deliteſcant, quae etiam haud raro, deſtructis integumentis, nullo abſceſſu nato, ſponte quaſi prodeant. Hinc patet in dentitione difficili gingiuarum diſſectionem omnino magni vſus eſſe poſſe. Dentitio altera non a primo ſolum inciſore, vt p. 82. prima, incipit, ſed etiam a primo molari. Dentes vero, inter primum inciſorem et molarem poſiti, celerius prodeunt, quam ii, qui poſt molarem primum ſiti ſunt. Tertia vice duos inciſores in ſene ſeptuagenario prodire vidit Noſter. Cum vero eiusmodi dentes rarius in integra ſerie prodeant, ſaepius extrahendi ſunt, ne in maſticatione gingiuas laedant. Primo corpus dentis, deinde radices p. 86. et cortex naſcuntur. Omnes dentes ſupra pulpam aut ex pulpa ipſa formantur. Haec vaſculoſa eſt et maxillae adhaeret in inferiore parte illius cauitatis, quae alueoli initium eſt, et eo in loco, vbi vaſa intrant. Comprehenduntur membrana, quae cum maxilla et gingiuis coniuncta eſt. Ipſi vero dentes liberi ſunt, et cum membrana tantum in radice cohaerent. In fetu ſex vel ſeptem menſium haec membrana, ſatis iam craſſa eſt et quaſi gelatinoſa. Duabus conſtat laminis, quarum exterior mollis eſt, ſpongioſaque et vaſculis deſtituitur; interna vero denſior ac vaſculoſa deprehenditur. Inter hanc membranam et dentem ipſum, nondum perfectum, ſemper aliquis liquor, liquido articulari ſimilis, reperitur. In dentitione haec membrana ſemper perforatur et dente progreſſo ſenſim perit. Oſſificatio dentis ſupra pulpam, ex vno, vel pluribus punctis pro varia dentium ſpecie p. 88. incipit. Vnum punctum in *cuſpidatis*, duo vero in iis, quos *bicuſpides* Noſter vocat, in inciſoribus,

tria

tria et in molaribus, quatuor vel quinque puncta deprehenduntur, quibus ſenſim auctis, tota tandem pulpa oſſe obtegitur. Pulpae vero huic nouus dens leuiter tantum adhaeret, ita vt ſine vlla vaſorum dilaceratione, ab ea ſeparari poſſit. Poſtquam vero omnis pulpa oſſe tecta eſt, os contrahitur paullulum et magis rotundam acquirit figuram, eamque dentis partem efficit, quam collum vocamus, ſeu eam cui gingiuae poſtea adhaerent, tandemque radicem protrudere incipit. Dum autem radices formantur, ipſa corpora dentium ſurſum per alueolos et gingiuas propellunt, quae tum, vt ſupra diximus, ſenſim pereunt. Proprie pulpa nullum proceſſum habet, qui ad radicem pertineat; ſed, dum cauitas in corpore dentis oſſe repletur, pulpa quoque in radicem elongatur. Haec magis magisque increſcit et in alueolo adſcendit, vsque dum omne corpus dentis prodierit. Quo facto, alueolus in fundo contrahitur, et radicis initium ſeu collum arctius comprehendit, eique adhaerens vna cum eo eleuatur, ita, vt radix in formatione non, vt vulgo putant, deſcendat, ſed vna cum margine alueolari ſurſum adſcendat. Extremus margo oſſificationis tenuiſſimus eſt, transparens et flexilis, atque accedit ad fabricam, quam teſtae cochlearum in incremento ſuo oſtendunt; in vniuerſum etiam portio dentis, quae iam oſſea facta eſt, cum pulpa fere eadem ratione cohaeret, vt teſtae animalium teſtaceorum, cum carne horum animalium coniunguntur. Omittimus deſcriptionem rationis, qua molares formantur, vel alii dentes pluribus radicibus inſtructi, quae magis compoſita eſt. Oſſea vero dentis pars, ſi accuratius examinatur, ex lamellis conſtare deprehenditur, quae ſibi concentricae quaſi incumbunt. Exteriores tamen breuiores ſunt interioribus, quae magis magisque

verſus

verſus radicem elongantur. Oſſea parte perfecta, p. 94.
cortex formari incipit. Materies, ex qua ille conſtat e pulpa ſeu capſula, qua dens tegitur, vt ex glandula ſecerni videtur, et a ſuperficie oſſeae partis attracta ſuper eam cryſtalliſatur. Formatur itaque eadem ratione, vt teſtae ouorum et calculi vrinarii ac biliarii, ex quo creſcendi modo fabrica eius ſtriata ſitusque ſtriarum radiatus explicari poteſt. In initio non adeo durus eſt, ſed, dum per gingiuas progreditur, duritiem acquirit. In den- p. 98.
titione altera noui dentes, non ex alueolis ſuis priores protrudunt; ſed in diſtinctis et nouis alueolis formantur. Hoc tempore, vti notum eſt, radices priorum dentium ſenſim deſtruuntur; haec vero deſtructio non a preſſione mechanica noui dentis efficitur, cum ea aliquando in iis dentibus accidat, quos noui non ſequuntur. Quae Auctor Clariſſimus habet de mutatione figurae maxillarum in diverſa aetate et cauſſa, quae dentitionem neceſſariam reddit, ob ſpatii anguſtiam omittimus. Al p. 108.
veolus dentis, dum ille ſenſim deſtruitur, non contrahitur, ſed noua quadam materia cauitas eius in fundo ſenſim repletur, quae obſcuriorem colorem habet. Non continuo dentes vltra definitos limi- p. 110.
tes creſcunt, ſed cauſſa cur oppoſito dente deſtructo alter elongetur, magis in incremento proceſſus alueolaris poſita eſt. Figura et ſitus den- p. 119.
tium humanorum oſtendunt, hominem naturam tum carniuori, tum herbiuori animalis habere. Cum inſtrumenta, quae hucusque ad extractio- p. 122.
nem dentium inuenta ſunt, illos non ſecundum directionem axis, ſed lateraliter extrahant, optimum videtur eſſe, vt in euulſione dentis ille verſus illud latus trahatur, in quo proceſſus alueolaris debilior eſt. Hoc vero in omnibus, ſi duos molares poſte-

posteriores maxillae inferioris excipias, externum est.

Figurarum huic libro annexarum elegantia summa est, in quibus non solum maxillae et dentes e humano corpore desumti; sed etiam animalium dentes, v. c. equi repraesentantur. Ex tabula decima quarta apparet, in equis corticem osseam partem non includere, vt in homine, sed illum, in striis longitudinalibus dispositum, ac osseae parti intermixtum esse.

XII.

Synopsis of Quadrupeds (by THOMAS PENNANT). Chester, printed by I. Monk. 1771. 8 mai. 1 Alph. 2 pl. tab. aen. 31.

i. e.

Synopsis Quadrupedum Auctore THOMA PENNANT.

Auctorem huius libri esse Cl. PENNANT, qui *zoologia Britannica* *) et *itinerario Scotico*, proxime a nobis indicaturo, suam zoologiae cognitionem abunde iam declarauit, ex nomine praefationi subiecto cognouimus. Consilium vero Cl. Auctoris in hoc conscribendo libro primum erat, vt ad proprium vsum nomina quadrupedum omnium ab Ill. BVFFON descriptorum, quae vti notum est, Ill. LINNAEVS in suo Systemate plane omisit, colligeret, eaque nomina in systematicum ordinem redigeret, additis aliis animalibus, a LINNAEO et BVFFONIO non commemoratis. Cum vero, indice hoc ad finem perducto, Cl. Auctori ille dignus videretur, qui

*) vid. comm. nostr. Vol. XVI. p. 408.

qui in lucem ederetur, ſynonyma aliorum Auctorum, deſcriptionesque animalium breues, locum natalem variasque de moribus et vſu eorum obſeruationes addidit; eaque ratione Synopſin hanc perfecit, quam omnibus hiſtoriae naturalis cultoribus gratiſſimam aeque, ac vtiliſſimam fore, putamus.

Ordo, quem Cl. Auctor in hoc Syſtemate quadrupedum ſequitur, ex RAII et LINNAEI methodo compoſitus eſt. Quamquam enim inſignia Ill. LINNAEI in zoologiam merita ſummis encomiis extollit; fatetur tamen, ſe in variis ab eo recedere, nec eius methodicam quadrupedum diſpoſitionem ſibi in omnibus arridere. Hominem enim a ſimiis, lemuribus et veſpertilionibus; elephantem, ſagaciſſimum illud animal, a ſtupidiſſimo bradypo, daſypo et myrmecophaga; talpam, ſoricem et erinaceum a feris; noctilionem, vt veſpertilionis ſpeciem, a gliribus ſeparare mauult. Nec cetacea ad vnam cum quadrupedibus claſſem pertinere, ſed propriam et ſingularem eorum claſſem conſtituendam eſſe putat.

Cum vero nos in recenſendo egregio illo opere Ill. BVFFONII *), ſynonyma Ill. LINNAEI non vbique adduxerimus; BVFFONII contra ſynonyma in Linnaeano ſyſtemate, quo omnes zoologi iam vtuntur, plane deficiant, tandemque a Cl. PENNANT multa animalia nouiter detecta, vel a prioribus ſcriptoribus omiſſa addita ſint; operae pretium, nec lectoribus iniucundum fore putauimus, ſi epitomen Syſtematis Noſtri, additis Ill. LINNAEI et BVFFONII ſynonymis, hic adducamus,

*) Primum volumen vid. comment. noſtr. Vol. III. p. 316 ſeqq.

camus, quae, quod ad poſterioris opus pertinet, indicis quaſi ſyſtematici, Linnaeani vero ſyſtematis ſupplementi loco inſeruire poteſt.

Quadrupeda, a quibus, vt diximus, *cetacea* ſeiungit, quae Ill. LINNAEVS vna cum iis communi *mammalium* nomine comprehendit, Cl. Auctor in quatuor ordines diuidit. Horum primus *quadrupeda vngulata* continet, ſecundus *digitata*, tertius *pinnata*, quae piſciuora, vel herbiuora ſunt et in aqua potiſſimum viuunt, quartus denique *alata*, quae inſectis veſcuntur. Ad hos ordines quadraginta tria genera Auctor Cl. refert, quae vt plurimum LINNAEI ſunt. Omiſit tamen *Hominis*, et *Viuerrae* genus ac *Noctilionis* ad alia retulit. Auxit vero ſyſtema ſuum nouis, *Giraffae*, *Antilopes*, *Tapiri*, *Hyaenae*, *Taxi*, *Lutrae*, *Cauiae*, *Marmotae* et *Ierboae* generibus, quae, vti notum eſt, LINNAEVS olim aliis generibus inſeruerat.

Primus itaque Cl. Auctoris ordo, animalium *vngulatorum* eſt. Inter illa *equi* genus *ſolipedum* eſt, (*whole hoofed*): reliqua omnia *pedem vngulatum biſulcum* vel *in plures partes fiſſum* (*cloven hoofed*) habent, et iterum vel *cornuta* ſunt, vel *cornubus* deſtituuntur.

Genus I. *Equi* ſequentes comprehendit ſpecies:

Sp. 1. E. *generoſus* ſeu *caballus* L. BVFF. T. IV. tab. 1. 2.

— 2. E. *zebra* L. BVFF. XIV. tab. 1. 2.

— 3. E. *aſinus* L. BVFF. IV. tab. 11.

Mulus hybridum ex equo et aſino animal.

Genus II. *Bos*.

Sp. 4. *B. taurus* L. BVFF. IV. tab. 14. Varietates eius ſunt α) B. *grunniens* L. *la vache de Barbarie* BVFF. XV. p. 136. β) B. *Indicus*

dorſo

dorso gibboso, qui magnitudine et cornuum figura multum variat.

Sp. 5. B. *Bubalis* L. *le Buffle* BVFF. XI. 25. Huius varietas est α) B. *nudus*, pilis rarioribus, tenuissimis, setaceis, ex India Orientali.

Sp. 6. B. *americanus* seu *bison* L. BVFF. XI. p. 305.

S. 7. B. *pygmaeus* seu *indicus* L. *).

Genus III. *Ouis*.

Sp. 8. O. *aries* L. BVFF. V. tab. 1. 2. Varietates eius sunt: α) O. *rustica* L. β) O. *strepsiceros* L. γ) O. *anglica* L. δ) O. *polycerata* L.**) ε) *africana* seu *guineensis* L. *le belier des Indes* BVFF. XI. t. 34. ζ) *laticauda* L. *le mouton de Barbarie* BVFF. XI. t. 33

Genus IV. *Capra*.

Sp. 9. C. *fera*. s. *Ibex* L. *le bouquetin* BVFF. XII. t. 13. Ad hanc speciem tanquam varietates Cl. Auctor refert: α) C. *hircum* L. BVFF. V. t. 8. quae tamen omnino ab ibice differt β) C. *angorensem* L. BVFF. V. t. 10. 11. γ) *syriacam* seu *mambricam* L. δ) C. *africanam* seu *depressam* L. *le bouc d' Afrique* BVFF. XIII. t. 18. 19. ε) C. *whidauiensem* seu *reuersam* L. *le Bouc de Iuda* BVFF. XII. t. 20. 21. quae non in America, sed Africa habitat. ζ) *Capricornum*. BVFF. XII. t. 15.

Sp. 10. C. *rupicapra* L. *le Chamois* BVFF. XII. t. 16.

Sp. 11. C. *sibirica*, *le mouflon* BVFF. XI. t. 29. ***)

Ge-

*) *Zebu* BVFF. T. XI. tab. 13. ad varietatem β speciei 4 huius generis pertinet.

**) Ab ea *le belier d'Islande* BVFF. XI. tab. 31. quodammodo differt.

***) Est *Capra Ammon* L. Hanc ouem in statu fero esse Cl. BVFFON putat, quod vero Cl. Auctor negat, qui varia eiusmodi animalia ex Sardinia et Corsica allata vidit.

Genus V. *Giraffa.*

Sp. 12. G. *camelopardalis* feu *Ceruus camelopardalis* L. a quo genere tamen Cl. PENNANT fingulare hoc animal, cuius fpecimen in mufeo Academiae Lugdunenfis afferuatur, recte feparat.

Genus VI. *Antilope.* Genus hoc, quod ad *Capram* L. retulerat, ex Cl. PALLAS *) egregiis obferuationibus Nofter fequenti modo conftituit.

I. Cornubus arcuatis eft:

Sp. 13. A. *coerulea* feu *leucophaea* PALLAS. *an Kob* BVFF. XII. p. 210. t. 32.?

II. Cornubus rectis funt:

Sp. 14. A. *Aegyptiaca* feu *Capra gazella* L. *le pafan* BVFF. XII. t. 33. f. 3. A. *bezoartica* PALL.

Sp. 15. A. *bezoartica* feu C. *bezoartica* L. *algazel* BVFF. XII. t. 33. f. 1. 2.

Sp. 16. A. *indica* feu A. *oryx* PALL. *coudon* BVFF. XII. tab. 47.

Sp. 17. A. *loricata* (*harneffed*) A. *fcripta* PALL. *guib.* BVFF. XII. t. 40.

Sp. 18. A. *guineenfis. Mofchus Grimmia* L. A. *grimmia* PALL. *la grimme* BVFF. XII. t. 41.

Sp. 19. A. *regalis. le cheurotain de Guinea* BVFF. XII. t. 43. f. 2.

III. Cornubus antrorfum flexis:

Sp. 20. A. *indoftanica* feu A. *tragocamelus* PALL. et in Philof. Tranfact. Vol. XLIII. p. 465.

Sp. 21. A. *albipes.* Noua fpecies a Cl. Auctore ad fpecimen ex India orientali allatum defcripta et depicta.

Sp. 22. A. *celeris.* A. *dama* PALL. *nanguer* BVFF. XII. tab. 34.

Sp.

*) in *Mifcell. Zoologicis* p. 1. feq. vid. comm. noftr. Vol. XV. p. 238. et *Spicileg.* Fafc. I. p. 1. feq. vid. com. noftr. ib. p. 491.

Sp. 23. A. *rubra*, ſeu *redunca* PALL. *nagor* BVFF. XII. t. 46.

IV. Cornubus tortuoſis.

Sp. 24. A. *ſtriata*, ſeu *ſtrepſiceros* PALL. *condoma* BVFF. XII. t. 39.

Sp. 25. A. *vulgaris* ſeu *ceruicapra* PALL. *Capra ceruicapra* L. *Antelope* BVFF. XII. t. 35 et 36. ad quam varietates α) *brunea* et β) *cornubus laeuibus* BVFF. XII. t. 36. f. 3. pertinent.

V. Cornubus in medio flexis et antrorſum verſus finem recuruatis.

Sp. 26. A. *barbarica*, *Capra dorcas* L. A. *dorcas* PALL. *la gazelle* BVFF. XII. t. 23.

Sp. 27. A. *cornubus planis* A. *keuella* PALL. *kevel* BVFF. XII. t. 26.

Sp. 28. A. *alba*, A. *pygargus* PALL. Hanc *tzeiran* BVFFONII eſſe Cl. PALLAS autumat, quod Noſter negat.

Sp. 29. A. *ſinenſis*. *Capra campeſtris gutturoſa* Nou. Com. Petrop. V. tab. 9. *tzeiran* BVFF. XII. p. 207.

Sp. 30. A. *ſcythica* PALL. C. *tatarica* L. *ſaiga* BVFF. XII. t. 22. f. 2.

Sp. 31. A. *maculata*. *Corine* BVFF. XII. t. 27.

Sp. 32. A. *ceruina* (an C. *dorcas* L?) A. *bubalis* PALL. *le bubale* BVFF. XII. t. 37. 38.

Sp. 33. A. *ſenegalenſis*. *Koba* BVFF. XII. t. 32. f. 2.

Sp. 34. A. *gambienſis*. *Kob ou petite vache brune* BVFF. XII. t. 32. f. 1.

Genus VII. *Ceruus*. I. Cornubus palmatis:

Sp. 35. C. *alces*. L. *l'elan* BVFF. XII. t. 7. 8.

Sp. 36. C. *tarandus* L. *le renne* BVFF. XII. t. 10-12.

Sp. 37. C. *platyceros* ſeu *Dama* L. *le dain* BVFF. VI. t. 27.

II. Cornubus rotundatis:

Sp. 38. C. *elaphus* L. BVFF. Vl. t. 9. 10. cuius varietas eſt *le cerf de Corſe* Vl. tab. 11.

Sp. 39. C. *virginicus* ſeu *dama virginiana* RAII.

Sp. 40. C. *Axis* BVFF. Xl. t. 38. 39.

Sp. 41. C. *Axis maior.* (an prioris varietas?)

Sp. 42. C. *porcinus*, a corpore craſſo ita vocatus. Noua ſpecies ex India orientali.

Sp. 43. C. *capreolus* L. *le chevreuil* BVFF. Vl. t. 32. 33.

Sp. 44. C. *mexicanus. Cheureuil d'Amerique* BVFF. Vl. t. 37. an *Cariacou* EIVSD. Xll. t. 44.

Sp. 45. C. *griſeus* ſeu *guineenſis* L. obſcura ſpecies.

Haec genera omnia cornua habent, ſequentia vero iis deſtituuntur.

Genus VIII. *Moſchus.*

Sp. 46. M. *tibetanus* ſ. *moſchiferus* L. BVFF. Xll. p. 361.

Sp. 47. M. *braſlianus. Cuguacu ere* MARGRAV. *Ceruula Surinamenſis* SEB. T. I. tab. 44.

Sp. 48. M. *Indicus*, BVFF. Xll. p. 315.

Sp. 49. M. *guineenſis* ſeu *pygmaeus* L. *le cheurotain des Indes* BVFF. Xll. t. 42. 43.

Genus IX. *Camelus.*

Sp. 50. C. *arabicus* ſeu *dromedarius* L. BVFF. Xll. t. 9.

Sp. 51. C. *bactrianus* L. *chameau* BVFF. Xl. tab. 22.

Sp. 52. C. *Llama* ſeu *Glama* L. BVFF. XIll. p. 16.

Sp. 53. C. *Pacos* L. BVFF. XIll. p. 16.

Genus X. *Sus.*

S. 54. S. *vulgaris* ſeu *ſcrofa* L. BVFF. V. t. 16. Varietates ſunt *α*) *guineenſis* BVFF. XV. p. 146. ſeu *Porcus* L. *β*. S. *chinenſis* L. *Cochon de Siam* BVFF. V. t. 15. *γ*. S. *vngula indiuiſa* (quales plures in Polonia inueniuntur). Alia varietas ſetis longiſſimis et auribus ſetoſis tabula XI. depingitur.

Sp.

Sp. 55. *Sus aethiopicus* PALL. *Misc. zool.* p. 16. t. 2. et Fasc. II. t. 1. vid. comment. Vol. XV. p. 240. et p. 493. *Sanglier du Cap verd* BVFF. XIV. p. 409. XV. p. 148.

Sp. 56. *Sus mexicanus* seu *taiacu* L. BVFF. X. t. 3. 4.

Sp. 57. *Sus indicus* seu *babyrussa* L. BVFF. XII. t. 48.

Genus XI. *Rhinoceros.*

Sp. 58. R. *unicornis* L. BVFF. XI. t. 7. cum Varietate α) R. *bicornis*. L.

Genus XII. *Hippopotamus.*

Sp. 59. H. *amphibius* L. BVFF. XII. t. 3.

Genus XIII. *Tapiir.* Pedibus anticis quater vngulatis, posticis triungulatis vel bisulcis.

Sp. 60. T. *longirostris* (longnosed). *Hippopotamus terrestris* L. Edit. X. *Tapir* seu *Anta* BVFF. XI. t. 43. Quod animal LINNAEVS in Edit. XII. systematis omisit.

Sp. 61. T. *crassirostris* (thicknosed) *Sus hydrochaeris* L. *cabiai* BVFF. XII. t. 49.

Genus XIV. *Elephas.*

S. 62. *magnus* seu *maximus* L. BVFF. XI. t. 1.

S. 63. *americanus.* Ex dentibus fossilibus in America repertis nouam hanc speciem constituit, vti iam alii ante eum fecerunt. *) Maxima differentia in figura dentium molarium posita est, qui carniuororum animalium molaribus similes sunt. Hanc tamen differentiam a sola aetate pendere posse, alio loco iam monuimus **).

*) vid. Phil. Transact. Vol. LVIII. p. 34. comm. Vol. XVII. p. 388.

**) vid. ib.

Secundus quadrupedum ordo *digitata* continet, quae Cl. Auctor in quinque diuisiones iterum abire iussit.

Prima diuisio continet *anthropomorpha.* Ad quam sequentia genera pertinent.

Genus XV. *Simia.*

I. Cauda nulla. *Simiae* veterum.

Sp. 64. S. *magna.* s. *Satyrus* L. et *Homo troglodytes* EIVSD. *Iocko* BVFF. XIV. t. 1. et *Pongo* EIVSD.

Sp. 65. S. *pygmaeus* s. *Syluanus* L. *Pytheque* BVFF. XIV. p. 84.

Sp. 66. S. *longimana* (Est *homo lar* L. *Mantiss.* II. p. 521. vid. Phil. Transact. 1769. p. 71. t. 3. Comm. Vol. XVIII. p. 641.) *le Grand gibbon* BVFF. XIV. t. 2. cuius varietas est *le petit gibbon* EIVSD. l. c. t. 3.

Sp. 67. S. *barbarica* s. *Inuus* L. *Magot* BVFF. XIV. t. 7. 8.

Sp. 68. S. *fastigiata* (tufted). *Mantegor* Phil. Trans. n. 290.

II. Cauda abbreuiata. *Papiones.*

Sp. 69. S. *naso sulcato* (ribbed nose) *Mandril* BVFF. XIV. t. 16. 17. *Maimon* L. *).

Sp. 70. S. *minor* S. *apedia* L.

Sp. 71. S. *breuicaudata* (pig-tail) *Nemestrina* L. *Maimon* BVFF. XIV. t. 19.

III. Cauda elongata. *Cercopitheci.*

a. S. antiqui orbis, quae bucca saccata, natibus caluis et cauda elongata non prehensili donantur.

Sp. 72. S. *cynocephalus* (dog faced) *hamadryas* L. *Babouin* BVFF. T. XIV. t. 13. 14.

Sp.

*) Descriptionem huius animalis vid. in Act. Suecicis Vol. XXVII. p. 138. Com. Vol. XVI. p. 585.

Sp. 73. S. *cauda leonina.* Huc pertinent S. *faunus*, *silenus* et S. *veter* L. nec non *l' Ouwanderou* BVFF. XIV. t. 18. Quinque huius speciei vacietates hic recensentur.

Sp. 74. S. *labio leporino* (hare lipped) S. *Cynomolgus* L. et S. *cynocephalus* EIVSD. *Macaque* BVFF. XIV. t. 14. Varietas eius est *Malbrouck* BVFF. XIV. t. 29.

Sp. 75. S. *maculata* S. *Diana* L. *Exquima* BVFF. XV. p. 16.

Sp. 76. S. *viridis* s. *sabaea* L. *Callitriche* BVFF. XIV. t. 37.

Sp. 77. S. *palpebra alba* seu *aethiops* L. quam ille varietatem S. *cephi* esse putat. Est *Mangabey* BVFF. XIV. t. 32. Huius varietas est: *Mangabey à collier blanc* BVFF. l. c. t. 33.

Sp. 78. S. *moustac* BVFF. XIV. t. 39. seu *cephus* L.

Sp. 79. S. *talapoin* BVFF. XIV. t. 40.

Sp. 80. S. *aethiops.* EDW. 311. quam figuram LINNAEVS ad sequentem speciem refert.

Sp. 81. S. *egretta* seu *l'aigrette* BVFF. XIV. t. 21.

Sp. 82. S. *rubra.* *Patas à bandeau noir* BVFF. XIV. t. 25. et varietas *à bandeau blanc* t. 26.

Sp. 83. S. *sinensis.* *Sinica* L. Mant. 2. p. 521. *Bonnet chinois* BVFF. XIV. t. 30.

Sp. 84. S. *variegata.* *Mone* BVFF. XIV. 36.

Sp. 85. S. *cochin-sinensis.* *Nemaeus* LINN. Mantiss. 2. p. 521. *Douc* BVFF. XIV. t. 41.

Sp. 86. S. *fusca* (tawny). Noua species.

Sp. 87. S. *nictitans* L.

Sp. 88. S. *barba caprina.* Noua species.

Sp. 89. S. *annulata.* Noua species.

Sp. 90. S. *philippensis* seu *syrichta* L.

b. S. noui orbis, quae receptaculo illo in buccis carent, nec nates caluas habent.

1) cauda prehensili *Sapajous* (BVFF.)

Sp. 91. S. *concionator*. S. *beelzebul* L. (an *sapajou ouarine* BVFF. XV. p. 5?) Varietas huius est S. *saniculus* L. seu *l'alouate* BVFF. XV. p. 5. seq.

S. 92. S. *palmis tetradactylis* seu *paniscus* L. *coaita* BVFF. XV. p. 16. t. 1.

Sp. 93. S. *capucina*. Comprehendit S. *trepidam* L. et *capucinam* atque *apellam* EIVSD. Est *sajou brun et gris* BVFF. XV. t. 4. et 5.

Sp. 94. S. *eiulans*. *Sai* et *sai à gorge blanc*. BVFF. XV. t. 8. 9.

Sp. 95. S. *aurantii coloris* s. *sciurea* L. *saimiri* BVFF. XV. t. 10.

Sp. 96. S. *cornuta* s. *fatuellus* L.

Sp. 97. S. *Antiguensis*. Noua species.

2) cauda non prehensili (naribus patulis, *Sagouins* BVFF.)

Sp. 98. S. *cauda vulpina*. *Pithecia* L. *saki* BVFF. XV. t. 18.

Sp. 99. S. *aurita* s. *midas* L. *tamarin* BVFF. XV. t. 13.

Sp. 100. S. *striata* s. *iacchus* L. *l'ouistiti* BVFF. XV. t. 14.

Sp. 101. S. *sericea* s. *rosalia* L. *marikina* BVFF. XV. t. 16.

Sp. 102. S. *cauda rubra* S. *oedipus* L. *pinche* BVFF. XV. t. 17.

Sp. 103. S. *pulcra. argentata*. L. Mant. 2. p. 521. *mico* BVFF. XV. t. 18.

Genus XVI. *Maucauco* seu *Lemur* L.

Sp. 104. M. *ecaudatus* s. *Lemur tardigradus* L. *Loris* BVFF. XIII. t. 30.

Sp. 105. M. *laniger*. s. *Lemur mongooz* L. BVFF. XIII. t. 26.

Sp. 106. M. *cauda annulata*. *Lemur catta* LIN. *Mococo* BVFF. XIII. t. 22.

Sp. 107. M. *collari barbato.* *Lemur macaco* L. *Vari.* BVFF. XIII. t. 17.

Sp. 108. M. *flauus.* Noua species.

Sp. 109. M. *volans* seu *Lemur volans* L. (Conf. BVFF. X. p. 98.)

Secunda diuisio continet quadrupeda digitata, dentibus laniariis maioribus ab incisoribus remotis, et sex vel pluribus incisoribus in vtraque maxilla instructis. Omnia carniuora sunt et ad *Feras* L. pertinent.

Genus XVII. *Canis.*

Sp. 110. C. *fidelis* seu *familiaris* L.*) hanc speciem secundum Cl. BVFFON in varias familias diuidit Noster.

α) C. *domesticus* L. *le chien de berger* BVFF. V. t. 28. Ad illum accedunt 1) C. *Pomeranus. Chien loup* BVFF. t. 29. 2) *Sibiricus.* ib. t. 30.

β) Auribus longis pendulis nudis. *sagax.* L. *chien courant* BVFF. t. 32. ad illum pertinent 1) *le braque* BVFF. t. 33 2) *dalmaticus*, *le braque de Bengale* id. t. 34. 3) *le basset à jambes torses* et *à iambes droites* id. t. 35. 4) *aquaticus* L. *le grand* et *petit barbet* BVFF. t. 37. 38.

γ) Auribus longis, pendulis, nudis s. *auicularius* L.? *spaniel Anglorum.* 1) *le gredin* BVFF. t. 39. f. 1. 2) *le pirame* ib. f. 2. 3. C. *melitaeus* L. *bichon* et *chien lion* BVFF. t. 40. f. 1. 2.

δ) Auribus breuibus pendulis trunco elongato, pedibus longis. 1) *C. graius hibernicus.* (*Le matin* BVFF. t. 25.) 2) *C. graius vulgaris* s. *graius* L. *leurier* BVFF. V. t. 27. orientales cau-

*) Characterem huius speciei Cl. Auctor cum LINNAEO in cauda sinistrorsum recuruata ponit, quod tamen non perpetuum est.

dam pilis longis veſtitam habent, cum reliqui laeues ſint. 3) *danicus*. BVFF. 26. 4) *moloſſus* L. BVFF. t. 45.

ε) auribus breuioribus pendulis, trunco, naſo et pedibus breuioribus 1) *le dogue* BVFF. V. t. 43. 2) *le doguin* ID. t. 44. 3. *le roquet* ID. t. 41. f. 2. 4. *nudus* ſ. *aegyptius* L. *Chien turc*. BVFF. t. 42.

Sp. III. C. *lupus* L. BVFF. VII. t. 1. Ad hanc ſpeciem quoque pertinet *Canis mexicanus* L. ſeu *Lupus mexicanus* BVFF. XV. p. 149. *).

Sp. 112. C. *vulpes* L. BVFF. VII. t. 6. Varietates eius ſunt: α) C. *alopex* **) β) *V. crucigera.* BVFF. XIII. p. 276. γ) *V. nigra.* δ) Varietas ex Penſyluania diuerſis caloribus variegata, quam Noſter ibidem *Brant-Fox* vocari aſſerit. ε) *V. Corſac* ſ. *Canis corſac* L.

Sp. 113. C. *arcticus* ſeu *lagopus* L. *Iſatis* BVFF. XIII. p. 272.

Sp. 114. C. *griſeus* ſeu C. *ex cinereo argenteus* BRISS.

Sp. 115. C. *argenteus*. Noua ſpecies ex Louiſiana.

Sp. 116. C. *iackal* ſeu *aureus* L. *Chacal* vel *Adive* BVFF. XIII. p. 255.

Sp. 117. C. *Surinamenſis* ſeu *thous* L.

Genus XVIII. *Hyaena*. Hoc genus palmis et plantis tetradactylis eſt, et folliculum inter caudam breuem et anum habet.

Sp. 118. H. *ſtriata*. *Canis hyaena* L. BVFF. IX. t. 25.

Sp. 119. H. *maculata*. Noua ſpecies, cuius in variis itinerariis mentio fit, quae vero nondum

*) Canem et lupum coitu miſceri et hybridum inde animal naſci Cl. Auctor obſeruatione conprobat.

**) Hunc noſtri *brand-fuchs* vocant, quod nomen Auctor varietati δ imponit.

dum a vulgari diſtincta fuit. Viuum animal Cl. Auctor Londini obſeruauit et depingere curauit.

Genus XIX. *Felis.*

1. Cauda elongata.

Sp. 120. F. *leo* L. BVFF. IX. t. 1.

Sp. 121. F. *tigris* L. BVFF. IX. t. 9.

Sp. 122. F. *pardus* L. *Panthere* BVFF. IX. t. 11. 12. quam ſpeciem et in America reperiri Cl. Auctor probat.

Sp. 123. F. *leopardus*. BVFF. IX. t. 14.

Sp. 124. F. *leopardus minor*. Noua ſpecies ex India orientali.

Sp. 125. F. *venatoria* (Hunting leopard).

Sp. 126. F. *uncia*. *L'once* BVFF. IX. t. 13.

Sp. 127. F. *braſiliana*. F. *onca* L. *Iaguar* BVFF. IX. t. 18.

Sp. 128. F. *mexicana*. *L'ocelot* BVFF. XIII. t. 35. 36.

Sp. 129. F. *fulua concolor* L. Mant. II. p. 522. *Couguar* BVFF. IX. t. 19.

Sp. 130. F. *nigra*. *Iaguarete* MARCGRAVII.

Sp. 131. F. *Capenſis*. Noua ſpecies.

Sp. 132. F. *Cayennenſis*. *Margay* BVFF. XIII. t. 37.

Sp. 133. F. *vulgaris* ſ. *ſylueſtris* BVFF. VI. t. 1. ex qua F. *domeſtica* ſeu F. *catus* L. BVFF. VI. t. 2. originem duxit. Varietates eius ſunt: *α*) F. *angorenſis* BVFF. VI. t. 5. *β*) F. *colore teſtudinis* ſeu *hiſpanica* BVFF. VI. t. 3. *γ*) F. *coerulea*. *Chat des Chartreux* BVFF. VI. t. 4.

II. Cauda abbreuiata.

S. 134. F. *montana* ſ. *pardalis* L. Varietas huius eſt: F. *Serval* BVFF. XIII. t. 34.

Sp. 135. F. *Lynx*. L. BVFF. IX. t. 21.

Sp.

Sp. 136. F. *fusca* (bay). Ex America septentrionali haec noua species lyncis allata est.

Sp. 137. F. *Persica* seu *caracal* BVFF. IX. t. 24.

Genus XX. *Vrsus.*

Sp. 138. V. *niger* seu *arctos* L. BVFF. VIII. t. 31. 32.

Sp. 139. V. *polaris* seu *albus* BVFF. XV. p. 128. Species magnitudine et aliis characteribus a praecedente differt. Prioris tamen speciei quoque vrsi in Tartaria hyeme quandoque albescunt.

Sp. 140. V. *luscus* L. Ad eum pertinere *Mustelam gulonem* L. *le glutton* BVFF. XIII. p. 278. seu potius vnam eandemque speciem esse Cl. Auctor putat, quod, si figuram, quae apud KLEINIVM in quadruped. histor. tab. 5. et in Actis Nidrosiensibus *) exstat, cum figura EDWARDI t. 103. comparamus, vix concedere possumus.

Sp. 141. V. *racoon* s. *lotor* L. *Raton* B. VIII. t. 43.

Genus XXI. *Meles.* Vnguibus anticis longissimis et folliculo putorio ab vrso differt.

Sp. 142. M. *vulgaris* seu *Vrsus meles* L. BVFF. VIII. t. 7.

Sp. 143. M. *americanus*. Noua species ex freto Hudsonis.

Genus XXII. *Opossum* seu *Didelphis* L.

Sp. 144. O. *virginicus* s. *Didelphis marsupialis* L. *Sarigue* s. *Opossum* BVFF. X. t. 45. 46.

Sp. 145. *murinus* s. D. *murina* L. *la Marmose* BVFF. X. t 52. 53.

Sp. 146. O. *mexicanus*. *Cayopolin* BVFF. t. 55.

Sp. 147. O. *cauda abbreuiata* seu *Philander obscure*

*) vid. Vol. III. p. 121. comm. nostr Vol. XVI. p. 676.

re rufus in dorso, in ventre heluus, cauda breui et crassa BRISSON.

Sp. 148. O. *surinamensis* (*Phalanger* BVFF. XIII. t. 10. 11.) Est *Didelphis orientalis* PALLAS *Miscell. Zool.* p. 59. comm. nostr. XV. p. 243.

Sp. 149. O. *merianensis. Didelphis dorsigera* L. *Philandre de Surinam* BVFF. XV. p. 157.

Genus XXIII. *Mustela.*

Sp. 150. M. *vulgaris* seu M. *supra rutila infra alba* BRISSON. *la bellette* BVFF. VII. t. 29. *Mustela niualis* L.

Sp. 151. M. *erminea* L. *le roselet* BVFF. VII. t. 28. f. 1. quae, si hyemali tempore candida fit Var. β. LINNAEI seu *l'hermine* BVFF. VII. t. 29. f. 2. est.

Sp. 152. M. *putorius* L. BVFF. VII. t. 23.

Sp. 153. M. *furo* L.

Sp. 154. M. *martes* L. *Fouine* BVFF. VII. t. 18. (Nostratibus *Hausmarter*).

Sp. 155. M. *abietum.* Varietas prioris apud L. *la Marte* BVFF. t. 22. (*Steinmarter* Germanis.)

Sp. 156. M. *Zibellina* L. BVFF. XIII. p. 309.

Sp. 157. M. *piscator.* Ex America septentrionali, cum priori satis conuenit.

Sp. 158. M. *Madagascariensis. Vansire* BVFF. XIII. f. 21.

Sp. 159. M. *Pekan* BVFF. XIII. t. 42. ad quam speciem etiam ea, quam IDEM l. c. t. 43. *Vison* vocat, a Nostro refertur.

Sp. 160. M. *Guineensis. Tayra* s. *Galera* BVFF. XV. p. 155.

Sp. 161. M. *guianensis.* s. *barbara* L.

Sp. 162. M. *ichneumon* s. *Viuerra ichneumon* L. cum varietate β) quae *Viuerra indica* BRISSONII

SONII seu *Mangouste* BVFF. XIII. t. 19. est.

Sp. 163. M. *digitis quatuor*. *Surikate* BVFF. XIII. t. 8.

Sp. 164. M. *brasiliensis*. *Viuerra nasua* L. *Coati brun* BVFF. VIII. tab. 48. cum varietate, quae *Coati noiratre* BVFFONII l. c. tab. 47. seu *Coati mondi* MARGRAVII est.

Sp. 165. M. *foetens* seu *Yzquiepatle* HERNAND. an *Coase* BVFF. XIII. t. 38?

Sp. 166. M. *striata*. *Viuerra putorius* L. *Conepate* BVFF. XIII. t. 40.

Sp. 167. M. *Skunk*. *Chinche* BVFF. XIII. t. 39.

Sp. 168. M. *zorilla* (an *zorille* BVFF. XIII. t. 41?)

Sp. 169. M. *pedens* (*fizzler*) ex Capite bonae spei. Noua species.

Sp. 170. M. *zibetha* seu *Viuerra zibetha* L. *la Ciuette* BVFF. IX. t. 34. Huius varietas est *Zibet* BVFF. ib. t. 31.

Sp. 171. M. seu *Viuerra genetta* L. BVFF. IX. t. 36.

Sp. 172. M. *fossane* BVFF. XIII. t. 20.

Genus XXIV. *Lutra*. Genus hoc palmas et plantas pentadactylas et plantas palmatas habet.

Sp. 173. L. *maior* seu *Mustela Lutra*. L. BVFF. VII. t. 11. Varietatem maiorem nigri coloris ex obseruatione Cl. BANKS addit.

Sp. 174. L. *minor* s. *Mustela lutreola* L.

Sp. 175. L. *marina* s. *Mustela lutris* L. *Saricouienne*. BVFF. XIII. p. 319.

Tertia diuisio quadrupeda digitata continet, quae dentibus laniariis carent, sed duos incisores in vtraque maxillae habent. Herbiuora aut frugiuora sunt (*Glires* L).

Genus

Genus XXV. *Cauia.* Genus hoc ad *mures* LINNAEVS retulit. Palmis tetradactylis, plantis tridactylis instruitur. Aures eius breues sunt, ac cauda caret vel abbreuiatam tantum habet.

Sp. 176. C. *inquieta.* *Mus porcellus.* L. *cochon d'Inde* BVFF. VIII. t. 1.

Sp. 177. C. *petrea:* *Aperea* BVFF. XV. p. 160.

Sp. 178. C. *maculata.* M. *paca* L. BVFF. X. t. 43.

Sp. 179. C. *longirostris.* M. *aguti.* L. BVFF. VIII. t. 5.

Sp. 180. C. *oliuacea.* *Akouchi.* BVFF. XV. p. 158.

Sp. 181. C. *Iauensis.* M. *leporinus.* L.

Sp. 182. C. *Capensis* PALL. Misc. zool. p. 30. Spicil. Fasc. II. t. 2. 3. vid. Comm. Vol. XV. p. 241. 493.

Sp. 183. C. *moschata.* *Rat musqué* BVFF. X. p. 2.

Genus XXVI. *Lepus.*

Sp. 184. L. *vulgaris* s. *timidus* LINN. BVFF. VI. t. 38.

Sp. 185. L. *Sibiricus* seu *alpinus*, qui hyeme albescit.

Sp. 186. L. *cuniculus* LINN. BVFF. VI. t. 50. 51. Varietates eius sunt. 1) L. *angorensis*, *Lapin d'Angora* BVFF. VI. t. 53. 2) L. *moscouiticus*, quae species cutaneam plicam in dorso, aliamque sub gula habet, in quae caput retrahere potest. In plica dorsali foramina sunt, per quae lux ad oculos venire potest. Singulare hoc animal ad figuram et descriptionem Cl. EDWARDI, quae in museo Britannico asseruatur, hic descriptum et depictum est.

Sp. 187. L. *Brasiliensis* LINN. *Tapeti* BVFF. XV. p. 162.

Sp. 188.

Sp. 188. L. *baikal* seu *Cuniculus, insigniter caudatus, coloris leporini.* Nou. Com. Petrop. V. t. 11. *Tolai* BVFF. XV. p. 138.

Sp. 189. L. *Capensis* LINN. *).

Genus XXVII. *Castor.*

Sp. 190. C. *fiber* L. BVFF. VIII. t. 36.

Sp. 191. C. *moschatus* s. *zibethicus.* L. *Ondatra* BVFF. X. t. 1. (S. G. GMELIN *Reise durch Rusland.* T. I. p. 28.)

Sp. 192. C. *longirostris* s. *moschatus* L. (*desman* BVFF. X. t. 2.)

Genus XXVIII. *Hystrix.*

Sp. 193. H. *cristata* L. *Porc - epic.* BVFF. XII. t. 51. 52.

Sp. 194. H. *macroura* L. **).

Sp. 195. H. *Brasiliensis* seu *prehensilis* L. An *Coendou* BVFF. XII. t. 54.? quae cum sequente magis conuenit.

Sp. 196. H. *Canadensis* s. *dorsata* L. *Vrson* BVFF. XII. t. 55.

Genus XXIX. *Marmota.* Species, quae ad hoc genus pertinent omnes palmis tetradactylis, plantis pentadactylis, auriculis breuioribus, cauda pilosa mediocri, vel abbreuiata praeditae sunt, et a LINNAEO Ill. *muribus* annumerantur.

Sp. 197. *alpina* seu *Mus marmota* L. BVFFON VIII. t. 18. Animal, quod idem Cel. BVFFON sub nomine *Bobak* XIII. t. 18. describit est *marmota Vcranica, campestris.*

Sp.

*) Addi potuisset *Lepus pusillus* quem Cl. PALLAS in Comm. Petrop. Vol. XIII. p. 531. descripsit. Vide Comm. Vol. XVIII. p. 625. it. LINN. mant. II. p. 522.

**) Hanc dubiam esse speciem et forte animal laesum Ill. BVFFON asserit.

Sp. 198. M. *marilandica* ſeu *Mus monax* L.

Sp. 199. M. *canadenſis.* Noua ſpecies.

Sp. 200. M. *germanica.* *Mus cricetus* L. *Hamſter* BVFF. XIII. t. 14. 16.

Sp. 201. M. *caſanenſis.* *Souslik.* BVFF. XV. p. 144. 195. 205 *).

Sp. 202. M. *lapponica* ſeu *Mus lemmus* L. *lemming* BVFF. XIII. p. 314.

Sp. 203. M. *auriculis carens* ſ. *Mus citellus* L. *Zieſel* BVFF. p. 139 **).

Sp. 204. M. *podoliae.* *Zemni* BVFF. p. 142.

Sp. 205. M. *circaſſienſis.* Noua ſpecies a SCHOBERO in MÜLL. *Ruſſ. ſamlung.* VII. p. 124. deſcripta.

Genus XXX. *Sciurus.*

Sp. 206. S. *vulgaris* L. BVFF. VII. t. 32. cuius duae varietates ex freto Hudſonis et ex inſula Ceylon adduntur.

Sp. 207. S. *zeylanicus* RAII, quem Cl. Auctor in *zoologia Indica* t. 1. depinxit.

Sp. 208. S. *Bombayenſis* cum varietate colore purpureo, flauo et aurantio variegata. Noua ſpecies.

Sp. 209. S. *cinereus* L. *le petit gris* BVFF X. t. 25. cuius minor quoque varietas extat.

Sp. 210. S. *niger* L. cum varietate ex griſeo et nigro variegata.

Sp. 211. S. *variegatus* L. *Coquallin* BVFF. XIII. t. 13.

Sp. 212. S. *elegans* ſeu *flauus* L.

Sp. 213. S. *braſilienſis* ſ. *aeſtuans* L.

Sp. 214. S. *mexicanus* SEB. T. I. tab. 47.

Sp. 215.

*) An *ſuslick* GMELIN l. c. p. 31.?
**) Haec ſpecies etiam in Ruſſia *ſuslick* vocatur.

Sp. 215. S. *palmarum* L. *Palmiste* BVFF. X. t. 26. huius varietas est S. *barbaricus* seu *getulus* L. *Barbaresque* BVFF. X. t. 27.

Sp. 216. S. *terrestris* seu *striatus* L. *le Suisse* BVFF. X. t. 28.

Sp. 217. S. *pinguis* seu *Glis* L. *le Loir* BVFF. VIII. t. 24.

Sp. 218. S. *hortensis* f. *Mus quercinus* L. *le Lerot* BVFF. VIII. t. 25.

Sp. 219. S. *auellanarum* seu *Mus auellanarius* L. *le Muscardin* BVFF. VIII. t. 26.

Sp. 220. S. *vela faciens* (*sailing*) f. *Sagitta* L. *petaurista* PALL. *Misc.* t. 6. *).

Sp. 221. S. *volans* L. *Polatouche* BVFF. X. t. 21. Huius varietas est *Mus volans* L.

Genus XXXI. *Ierboa.* Comprehendit hoc genus eas species *murini* generis, quae pedibus anticis breuissimis, posticis longissimis, grallarum pedibus similibus et cauda elongata, in apice pilosa, instructae sunt.

Sp. 222. I. *aegyptiaca* f. *Mus iaculus* L. *Gerbo* BVFF. XIII. p. 141. **).

Sp. 223. I. *sibirica.* Est: *Cuniculus pumilio saliens cauda longissima* Nou. Com. Petrop. V. tab. 9. f. 1.

Sp. 224. I. *torrida.* f. *Mus longipes* L.

Sp. 225. I. *lanata. Tarsier* BVFF. XIII. t. 9.

Genus XXXII. *Rattus* seu *Mus.*

Sp. 226. M. *niger* f. *rattus* L. BVFF. VII. t. 36.

Sp. 227. M. *fuluus.* Est R. *syluestris* BRISSON. et *Surmulot* BVFF. VIII. t. 27.

Sp. 228. M. *aquaticus* f. *amphibius* L. *le Rat d'eau* BVFF. VII. t. 43. Plantae minime palmatae sunt.

Sp. 229.

*) vid. comm. Vol. XV. p. 242.

**) Vide quoque S. G. GMELIN *Reise durch Rußland*, T. I. p. 26.

Sp. 229. M. *musculus* L. *la Souris* BVFF. VII. t. 39.
Sp. 230. M. *agrestis* s. *syluaticus* L *le Mulot* BVFF. VII. t. 41. Varietas eius in America occurrit.
Sp. 231. M. *messor* (*harvest.*) Noua species in Anglia messis tempore copiose occurrens.
Sp. 232. M. *orientalis* s. *striatus* L.
Sp. 233. M. *cauda breui* s. *terrestris* L. *le Campagnol* BVFF. VII. t. 47.*).
Sp. 234. M. *gregarius* L.

Genus XXXIII. *Sorex*.

Sp. 235. S. *foetidus* s. *araneus* L. BVFF. VIII. t. 10.
Sp. 236. S. *aquaticus* BVFF. VIII. t. 11.
Sp. 237. S. *minutus* L.
Sp. 238. S. *murinus* L.
Sp. 239. S. *brasiliensis* BVFF. XV. p. 160.
Sp. 240. S. *mexicanus*. *Tucan* BVFF. XV. p. 159.

Genus XXXIV. *Talpa*.

Sp. 241. T. *europaea* L. BVFF. VIII. t. 12. Varietas flaua in America septemtrionali occurrit.
Sp. 242. T. *sibirica* s. *asiatica* L. *Taupe d'orée* BVFF. XV. p. 145.
Sp. 243. T. *radiata*. s. *Sorex cristatus* L.
Sp. 244. T. *cauda longissima*. Noua species.
Sp. 245. T. *fulua* s. *Sorex aquaticus* L.
Sp. 246. T. *rubra* SEB. T. I. t. 32. f. 2.

Genus XXXV. *Erinaceus*.

Sp. 247. E. *vulgaris* s. *europaeus* L. BVFF. VIII. c. 6.
Sp. 248. E. *asiaticus*, *Tendrac* BVFF. XII. t. 56. et *Tanrec* EIVSD. ib. t. 57.
Sp. 249. E. *guianensis* s. *inauris* L.

*) add. *Mus paludosus* LINN. Mant. 2. p. 522. muri terrestri similis, ad Sueciae fossas viuens.

Sectio quarta sistit *quadrupeda digitata*, quae incisoribus plane carent.

Genus XXXVI. *Bradypus*,

Sp. 250. B. *tridactylus* L. *l'Ai* BVFF. XIII. t. 5. 6.

Sp. 251. B. *didactylus* L. *l'Vnau* BVFF. XIII. t. 1.

Genus XXXVII. *Dasypus*.

Sp. 252. D. *tricinctus* L. *Apar* f. *Tatu à trois bandes* BVFF. X. p. 206.

Sp. 253. D. *sexcinctus*. *l'Encoubert*. BVFF. X. t. 42.

Sp. 254. D. *octocinctus* f. *septemcinctus* L. *Tatouette* BVFF. X. p. 212.

Sp. 255. D. *nouemcinctus* L. *Cachicame* BVFF. X. t. 37.

Sp. 256. D. *cingulis duodecim*. *Kabassou* BVFF. X. t. 40. An *vnicinctus* L. Var. *α*.?

Sp. 257. D. *cingulis octodecim* f. *vnicinctus* L. var. *β*. *Cirquinçon* BVFF. X. t. 42.

Quinta sectio continet *quadrupeda digitata*, quae omnibus dentibus carent.

Genus XXXVIII. *Manis*.

Sp. 258. M. *cauda elongata* f. *tetradactyla* L. *Phatagin* BVFF. X. t. 35.

Sp. 259. M. *cauda abbreuiata* f. *pentadactyla* L. *Pangolin* BVFF. X. t. 34. *).

Genus XXXIX. *Myrmecophaga*.

Sp. 260. M. *maior* f. *iubata* L. *Tamanoir* BVFF. X. t. 29.

Sp. 261. M. *media* f. *tetradactyla* L. *Tamandua* BVFF. X. p. 144.

Sp. 262.

*) An *Manis* pedibus anticis pentadactylis, posticis tetradactylis; vid. Phil. Transact. Vol. LX. p. 36. huius varietas. Vocatur in India occidentali *Alangu*.

Sp. 262. *minor* f. *didactyla* L. *Fourmillier* BVFF. X. t 30.

Speciem a Cl. PALLAS Misc. zool. p. 64. (vid. Com. nostr. Vol. XV. p. 243.) descriptam omittit, cum eius descriptio ad fetum tantum facta sit.

Tertius *quadrupedum* ordo *pinnatorum* scilicet sequentibus generibus compositus est.

Genus XL. *Trichecus* f. *Rosmarus*.

Sp. 263. T. *arcticus* f. *Rosmarus* L. *Morse* BVFF. XIII. t. 54.

Sp. 264. T. *indicus*. *Dugon* BVFF. XIII. t. 56.

Genus XLI. *Phoca*.

Sp. 265. P. *vulgaris* f. *vitulina* L. *Phoque* BVFF. XIII. t. 45.

Sp. 266. P. *maior*. *Le grand Phoque* BVFF. XIII. p. 345.

Sp. 267. P. *hirsuta*.

Sp. 268. P. *pileata*.

Sp. 269. P. *psalterium* (harp). Omnes hae tres species ex CRANZII *historia Groenlandiae* desumtae sunt.

Sp. 270. *minor*. BVFF. XIII. t. 53.

Sp. 271. P. *vrsina* L.

Sp. 272. P. *leonina* L. BVFF. XIII. p. 351.

Genus XLII. *Manati* pedibus anticis pinnatis, posticis in caudam depressam desinentibus.

Sp. 273. *Manati* f. *Trichecus manatus* L. BVFF. XIII. t. 57.

Obscurum animal, *simia marina* a STELLERO dictum, aliudque *beluga*, quod ad phocas accedit, omittimus.

Vltimus tandem quadrupedum ordo *alata* continet, et vnicum *vespertilionis* genus (*Genus* XIII.) sistit, quod manus palmatas volitantes habet.

I. Huius generis ſequentes ſpecies *cauda carent.*

Sp. 274. V. *ternatanus* ſ. *vampyrus* L. *la Rouſſette* et *Rougette* BVFF. X. t. 14. 17. Minorem quoque eius varietatem Cl. PENNANT vidit.

Sp. 275. V. *ſpectrum* L. *Vampire* BVFF. X p. 55.

Sp. 276. V. *naſo lanceolato.* ſ. *perſpicillatus* L. *fer de lance* BVFF. XIII. t. 33.

Sp. 277. V. *naſo foliaceo. la feuille* BVFF. XIII. p. 227. V. *ſoricinus* PALL. *Miſc.* t. 5. *).

Sp. 278. V. *cordatus* ſ. *Spasma* L.

II. *Caudati.*

Sp. 279. V. *peruuianus* cum *varietate minore.*

Sp. 280. V. *capite canino.* BVFF. X. t. 19. f. 1. 2.

Sp. 281. V. *ſenegalenſis* BVFF. X. t. 18.

Sp. 282. V. *barbatus* BVFF. X. t. 20. f. 2.

Sp. 283. V. *Nou-Eboracenſis.* Noua ſpecies.

Sp. 284. V. *ſtriatus* BVFF. X. t. 20. f. 3.

Sp. 285. V. *moluccenſis* ſ. *Cephalotes* PALL. Spicil. Faſc. III. t. 1. com. Vol. XV. p. 493.

Sp. 286. V. *ferrum equinum* BVFF. VIII. t. 17. et 20.

Sp. 287. V. *noctula* BVFF. VIII. t. 18. f. 1.

Sp. 288. V. *ſerotine* BVFF. VIII. t. 18. f. 2.

Sp. 289. V. *Pipiſtrelle* BVFF. VIII. t. 19. f. 2.

Sp. 290. V. *Barbaſtelle* BVFF. VIII. t. 19. f. 1.

Sp. 291. V. *vulgaris* ſ. *murinus* L. BVFF. VIII. t. 16.

Sp. 292. V. *auritus* L. *oreillard* BVFF. VIII. t. 17.

*) vid. comm. noſtr. Vol. XV. p. 242.

XIII. CA-

XIII.

CAROLI A LINNÉ Syſtema Naturae ex editione duodecima, in epitomen redactum et praelectionibus academicis accommodatum a IOHANNE BECKMANNO, prof. oeconom. ordin. etc. Tom. I. Regnum Animale. Gottingae. Sumtu viduae Vandenhoeck. 1772. 8. pagg. 240. praeter praef. et indicem. Tomus II. Regnum Vegetabile. ib. eod. pagg. 356. index plagg. 2¼.

Indicamus ſolum Lectoribus noſtris hunc librum, atque ipſas Cl. Auctoris rationes addimus, quae mouerunt Noſtrum, vt hoc opus ſuſciperet. Nimirum cum pretium maius, tum magna moles ingensque rerum naturalium ſyſtematis Linnaeani copia ſuaſerunt Ei, vt tironibus ſeruire, atque hinc inde quaedam decerpta iis tradere inſtitueret: quibus vterentur, donec ſatis verſati vlteriores naturae terminos attingere valerent. Reſecuit ſynonyma, ſpecies, quarum vſus non adeo magnus, itemque genera minus cognita. Recepit contra prolegomena omnia, catalogos generum, cum characteribus contractis, ſpecies vel in vita communi vtiles, vel alio modo memoria dignas, maximeque indigenas. Praeterea numeros ſyſtematis Linnaeani retinuit, adſcripſitque numerum ſpecierum omnem cuilibet generi; additis quibusdam nominibus germanicis. Terminologiam hiſtoriae naturalis, cuius prima pars, terminologia conchyliologiae iam proſtat, proxime etiam ſe editurum eſſe promittit.

XIV.

Lehrbuch einer Naturhiſtorie; zu einem gemeinnützigen Gebrauch, wie auch zu Vorleſungen in Schulen eingerichtet und geſammlet von ADAM DANIEL RICHTERN. Direct. Gymnaſ. Zittau. *Leipzig, bey Johann Gottfried Müller.* 1772. 8. 24 *Bogen.*

i. e.

Compendium hiſtoriae naturalis, ad vſum ſcholarum conſcriptum et collectum ab ADAMO DANIELE RICHTERO.

Laudamus non ſolum Cl. Auctoris inſtitutum atque operam, verum etiam maximopere commendamus, vt in gymnaſiis ſcholisque inferioribus hiſtoria naturalis, haec adeo vtilis neceſſariaque diſciplina magis colatur, atque iuuentuti ſtudioſae fundamenta indicentur, vt de amoenitate, et vſu huius ſcientiae perſuaſa in poſterum eam vlterius proſequatur, atque ita incremento augmentoque huius ſcientiae magis conſulatur. Offert hic Cl. Auctor breuem, atque explicationibus aptum libellum, de omnibus corporibus naturalibus ſuccincte differentem, ita quidem, vt, expoſitis rerum naturalium generibus ſignisque diſtinctiuis, de earum vſu, natura aliisque proprietatibus, locis natalibus plerumque ſatis bene agatur: vt ita, et diſcentes breuem quandam habeant normam, et docentes, quid addant, interdum etiam emendent, reperiant. Omnibus enim numeris Cl. Auctor completum libellum tironibus vix neceſſarium eſſe putat, facileque, quam rogat, veniam accipiet, ſi in minoris momenti rebus interdum quidam irrepuerint errores.

Omnem

Omnem libellum in quatuor partitur partes; quarum prior de regno minerali exponit, in quo WOLTERSDORFII ſyſtema maxime ſequitur, additis, quae recentioribus inuenta ſunt temporibus: altera pars regnum vegetabile complectitur, vbi, expoſita breui partium hiſtoria, claſſes ad LINNAEI ſyſtema enumerat; omiſſis tamen pluribus generibus, omnibus ſpeciebus, nominibus Latinis, quae, quamvis plura in indicibus addiderit, commodius certe vnicuique plantae appoſuiſſet. Tertia parte continentur animalia, excepto homine, cuius conſiderationem tradit pars quarta. Sequitur etiam in regno animali plerumque Linnaeanum ſyſtema, ita tamen, vt definitiones alias interdum addat. Hominis conſideratio breuem et anatomiam et phyſiologiam offert.

In ipſa tractandi ratione ERXLEBIVM, cuius elegantiſſimum compendium proxime indicabimus, BECKMANN, SCOPOLI et VNZERVM ſequitur. Atque haec in genere indicata ſufficiant, cum neque in minoribus erroribus, quos doctoris eruditio facile corriget, neque in aliis paſſim inſperſis, lectu dignis obſeruationibus, vlterius nos retinere posſimus.

XV.

Toilette de Flore, ou eſſai ſur les plantes et les fleurs, qui peuvent ſervir d'ornément aux dames; conténant les différentes manières de préparer les eſſences, pommades, rouges, poudres, fards et eaux de ſenteurs: auquel on a ajouté différentes récettes pour enlever toutes ſortes de taches ſur le linge, et ſur les étoffes etc. En deux parties. Par M. BV-

M. BVC'HOZ, D. en M. à Paris. 1771. chez Valade, avec préface, 8vo. 237. pag.

i. e.

Conſideratio plantarum, quae mundo muliebri inſeruire poſſunt, auctore Cl. BVC'HOZ M. D.

Sexui ſequiori indicare remedia, quibus venuſtatem conſeruare, eamque formoſiorem reddere poſſit, immo conſilia ad corrigendos defectus et varii generis maculas addere, placuit hoc in libello Cl. BVC'HOZ. Sed, ſi veritatem fateri liceat, multa inſunt huic libro, quae vel experientiae lumine careant, vel feminis cognitu difficillima eſſe videantur.

p. 1. Opuſculum ipſum in duas partes diuiſum eſt, quarum prima plantas ordine alphabetico enumerat, quae in menſis ornatis mulierum ſuperbire ſolent, et quae formulas pharmaceuticas ſecundae partis ingrediuntur. Etenim plantae, quae laetis floribus et viuidis coloribus ſeſe commendant, a ſexu amábili ſedulo conquiruntur: et hanc ob cauſſam Noſter magnum earum numerum recenſuit, neque minorem earum exhibet, quae morbis illius medentur; ex quibus tamen multae adiectae ſunt, quarum vſus vel obſoletus, vel nondum certo confirmatus eſt.

p. 63. Excipit primam hancce partem altera, quae methodum, varia medicamenta cosmetica parandi, delineat. Inuenies hic ſat amplam copiam balneorum, eſſentiarum, pigmentorum, vnguentorum pommadinorum, puluerum, aquarumque deſtillatarum, quibus feminae pulchritudinem, ridiculo ſaepe euentu, conſeruare et alere ſtudent.

Ad

Ad calcem Cl. Auctor adiecit supplementa, p. 219. quibus continentur remedia, ad delendas ex linteis et aliis texturis maculas: his accedit methodus, diuersa tabaci sternutatorii genera conficiendi, illique bonum et gratum odorem conciliandi.

XVI.

Nova physico medica.

Societates scientiarum duae, quae *Philadelphiae* in America boreali, per aliquot annos floruerunt, die 2 ianuar. 1769. coniunctae sunt. Praeest semper huic societati scientiarum is, qui prouinciam gubernat. Inter socios eiusdem exteros reperimus Cll. viros LINNAEVM, BVFFONIVM, BERGIVM, HAHNIVM, cet. Colligit praeterea haec societas corpora naturalia, instrumenta et exemplaria. Sociorum sex classes constitutae sunt, quarum prima geographiam, mathematicam, physicam et astronomiam spectat, altera anatomiae et medicinae rationem habet, tertia historiam naturalem et chemiam attinet, quarta negotia et mercaturam curat, quinta mechanicae et architecturae se dicat et sexta persequitur oeconomiam. Commentaria vulgantur quidem; attamen grauitas et numerus eorum dirigunt vulgationem, eamque vel accelerant, vel retardant. Primam eius partem, cuius titulum nunc communicamus *), iam vulgarunt.

Societas *Bruxellensis*, non multum antea academia Caesareo regia scientiarum elegantiorum literarum et bonarum artium designata **), conuentu suo, die 13 aprilis 1773. habito, praemia, tribus quaestionibus dicata, distribuit.

Pri-

*) paulo infra, p. 368.
**) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 716.

Primum, quaeſtioni: *quinam fuerunt nationis Belgicae ante ſeptimum ſeculum veſtitus, quaenam lingua* etc. *) proprium, Cl. RONDEAU medicinae doctor, et *l'acceſſit* Cl. HEYLEN philoſophiae Profeſſor acceperunt.

Alterum praemium Cl. MVNNICHYSEN, et *l'acceſſit* Cl. GODART medicinae doctores obtinuerunt. Quaeſtio erat haec: *quodnam eſt remedium efficaciſſimum et paratiſſimum erucas arboribus plantisque inimicas deſtruendi* etc. **).

Tertium, dicatum quaeſtioni, *quaenam ſint plantae in Belgio noxiae, quae venenata ſua indole hominibus aeque ac beſtiis officiant* etc. ***) Cl. CAELS medicinae licentiatus deportauit.

His peractis et in ordinem redactis rebus *Eadem* academia tres rurſus quaeſtiones ad annum 1774, cum viris eruditis communicauit; quas liceat hic commemorare, etiamſi, ſaltem quaedam, non omnino ad nos pertinere videantur.

Prima eſt: *quaenam ſunt praecipuae mutatiotiones, quae ex conſtructione magnarum abbatiarum, apud Batauos ſeculo ſeptimo, et ex invaſione Normannorum ſeculo nono in moribus, politia et conſuetudine populorum huius prouinciae productae ſunt?* (*Quels ſont les principaux changémens, que l'établiſſement des grandes abbayes aux Pays-Bas dans le 7e ſiecle et l'invaſion des Normands dans le 9e ont apportés aux moeurs, à la police et aux vſages des peuples de cette contrée?*)

Altera quaeſtio eſt ita formata: *quasnam mutationes litora praecipuorum fluviorum per Batauiam defluentium ſubiere, per quaenam ſtudia ad imperium* CAROLI QVINTI *usque incolae quaeſiuerunt, hos fluuios navigationi aptiores reddere, vel ad varias urbes*

*) v. idem Volum. p. 152. **) v. ibid.
***) ibid. p. 153.

vrbes atque diuerſa loca derivare? (Quels changémens ont ſubi les lits des principales rivieres, qui arroſent les Pays-Bas: quels ſont les travaux, qu'on a entrepris en différens tems jusqu'au regne de CHARLES QVINT, *soit pour rendre ces rivieres plus navigables, ſoit pour établir une communication entre elles et différentes villes ou divèrs cantons.)*

Tertia eo redit: *Conducitne diſtributio agrorum in circulos, in Angliâ vſitata, agrorum novae adaptationi; quonam generatim optimo et efficaciſſimo modo terrae hae noviter adaptatae poſſunt fertiles reddi? (La pràtique des enclos adaptée en Angleterre, eſt-elle avantageuſe aux défrichémens, quel eſt en général, le moyen le plus promte, le plus efficace de fertiliser les terres nouvellément défrichées?)*

Qui praemia haec, ſingulum viginti quinque aureorum, ambiant, elaborationes, Latine, Flammandice, vel Gallice conſcriptas, ante 16 iulii 1774. Cl. GERARD, Secretario huius academiae perpetuo, tradant.

Regia academia ſcientiarum atque literarum elegantiorum *Berolinenſis* praemium theſeos *ſuper arſenicum* *) Cl. MONNET tribuit; *l'acceſſit* vero auctor elaborationis latinae, hoc dicto notatae: *Jehova ſuper mea* etc. obtinuit.

Academia ſcientiarum Electoralis Moguntino *Erfordienſis*, experientiſſimum IOANNEM ERNESTVM NEVBÂVER et excellentiſſimum IOANNEM ERNESTVM IMMANVELEM WALCH *) ſodales ordinarios phyſicae claſſis ſibi aſſociauit.

In Academia *Gryphiswaldina* experientiſſimus atque excellentiſſimus CHRISTIANVS EHRENFRIED

*) vid. comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 355.
**) vid. comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 705.

FRIED WEIGEL facultati medicae adiunctus et horto botanico praefectus est.

Lipsiae experientissimus et excellentissimus IOANNES CAROLVS GEHLER *) physiologiae professoris ordinarii munus auspicatus est die 5 septembr. 1773. programmate *de prima fetus respiratione* et oratione *de physiologia comparata.*

Ibidem B. HAVBOLDO **) CHRISTOPHILVS BENEDICTVS FVNCKIVS successit, et Physices professor publicus ordinarius Lipsiae est factus. Adiit hoc munus Vir excellentissimus disputatione et programmate de *ascensu fluidorum in tubis capillaribus, commentatione prima et secunda* et oratione die 31 iulii 1773 habita: *de physices ad vitam communem vsu.*

Numerum medicorum, rei rusticae dicatorum, potentissimus Rex Sueciae insigniter auxit. Quilibet eorum stipendium annuum sexcentorum imperialium obtinens, id attendere debet, vt obstetrices iuste instituantur exerceanturque. Holmiae quoque tres medici cum stipendio annuo quadringentorum thalerorum designati, qui curam pauperum medelamque suscipiant, dicuntur.

Ienae die 24 iulii 1773. experientissimus atque excellentissimus CHRISTIANVS THEOPHILVS MAYER medicinae doctor et professor extraordinarius publicus vigesimo septimo aetatis anno phthisi pulmonali exstinctus est.

Gedani

*) vid. comm. nostr. vol. hoc. p. 156.
**) vid. ib. vol. XVIII. p. 358.

Gedani Celebris phyſices Profeſſor MICHAEL CHSISTOPHORVS HANOW, aetate confectus exeunte anno 1773. deſiit viuere.

Argentorati nimis praematura morte erepti ſunt Cll. viri WEIGEN et FRIED*), arti obſtetriciae inprimis dicati finiente ſeptembri, 1773.

Monetam, memoriae b. L. B. A SWIETEN ſacram, Auguſtiſſima et Clementiſſima Imperatrix Romanorum MARIA THERESIA excudi iuſſit. Conſpicitur in parte aduerſa imago magni huius viri, induti veſtibus praefecti Ordinis Regii Sancti, Steph. circa quam haec verba leguntur: GER. L. B. V. SWIETEN *Ord. S. Stephan. Com. A. Con. Aul. Arch. Co. Bib. P.* In parte auerſa apparet illud ſuperbum monumentum, in aede aulica patrum Auguſtinorum exſtructum, cuius non multum ante mentionem fecimus**), et ita inſcriptum: MARIA THERESIA Auguſta memoriae GER. Lib. B. VAN SWIETEN. *Nat.* 7. *mai.* 1700. *denat.* 18 *iun.* 1772. *Ob doctrinam et integritatem.*

Pariſiis iam litterae publicae ſalubres (*gazette de santé*) a ſalutaribus (*gazette ſalutaire*) prorſus diuerſae prodeunt. Auctor earum doctor regens facultatis Pariſinae dicitur, qui ſimplici ſcribendi genere cum lectoribus res medicas communicat. Nec minus et ſcripta noua, disputationibus exceptis, ibi inſeruntur. Ac potiſſimum quidem Cl. Auctor in occupatione inuentorum nouorum ex phyſica et hiſtoria naturali verſabitur.

Gothae

*) vid. comm. noſtr. Vol. XV. p. 553.
**) vid. ib. Vol. XVIII. p. 543.

Gothae excellentiſſimus atque experientiſſimus IOANNES ANDREAS BIEBER, deliciis botanicis captus, iam per multos annos foliorum exſiccationi, macerationi et praeparationi infixus, eorum ſceleta iam exhibet, quae bonitate atque elegantia Ruyſchianis haud cedunt. Quae vero, prouti ad notitiam botanices et plantarum collectioni neceſſaria, ita hiſtoriae naturalis cultoribus grata fore acceptaque ſperat: quorum quidem decadem chartae papyraceae nigrae cum nominibus Latinis Linnaeanis et Germanicis appoſitis, quibuslibet Lipſienſi nundinis, amicis duorum et dimidii thalerorum pretio offert.

Haec in prima decade continentur: Acer Pſeudo-Platanus, Acer campeſtre, Pyrus, Crataegus torminalis, Salix caprea, Tilia Europea, Populus tremula, Populus alba, Populus balſamifera, Buxus ſempervirens.

XVII.

Index ſcriptorum phyſico medicorum, quae anno 1771. prodierunt.

Catalogue hebdomadaire: etc. Année. 1771. 8.

Philoſophical transactions, giving ſome account, of the preſent undertakings, ſtudies and labours, of the ingenious in many conſiderable parts of the world. Vol. LX. for the year. 1770. Lond. 4. c. fig.

Transactions of the American philoſophical ſociety held at Philadelphia, for promoting vſeful Knowledge Volume I. ib. 4.

Medical obſervations and inquiries by a ſociety of Phyſicians in London. Vol. IV. ib. 8. c. fig.

Eſſais

Essais and observations physical and literary, read before the philosophical society of Edinburgh. Edinb. 4. c. fig.

Histoire de l'academie royale des sciences, année 1769. avec les mémoires de mathematiques, et de physiques, pour la même année. Tirés de régistres de cette academie. à Paris. 4. c. tab. aen.

Recueil des pieces, qui ont remporté le prix de l'academie royale des sciences. Tom. VIII, qui contient une partie des pieces de 1753. celles 1756 et 57. et le reste de celles de 1760. ib. 4. (*Auctore* DE LA LANDE).

Choix de meilleurs mémoires de mathematique et de physique de la societé royale de Montpeillier. ib. 4. (*Est novus titulus libri iam vulgati. v. comm. nostr. Vol. XVIII. p.* 545.)

Séance publique de l'academie des sciences. à Besançon. 4.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandsche maatschappye der weetenschappen te Haarlem XIII. Deel. Te Haarlem. 8. c. fig.

Verhandelingen uitgegeeven door het zeeuwsch genootschap der weetenschapen te Vlissingen. Tweede Deel. Te Middelburg. 8. mai. c. f.

Histoire et mémoires de la societé formée à Amsterd. en faveur des noyés. à Amsterdam. 8. Voll. 3.

Kongl. Vetenskaps academiens handlingar, for aor 1771. Vol. XXXII. Stockh. 8. c. fig.

Der Königlich Schwedischen Academie der Wissenschaften Abhandlungen aus der Naturlehre, Haushaltung, der Mechanick, auf das Jahr 1771.

Aus den Schwedischen übersezt, *von* ABRAH. GOTTHELF KAESTNER. *31ster Band. Hamb. u. Leipz.* 8. *m. K.*

Zwiefaches Universalregister über die ersten XXV Bände, von den Abhandlungen aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanick, der Königl. Schwedischen Academie der Wissenschaften, nach der deutschen Uebersetzung des Herrn Hofraths KAESTNERS *gefertiget, Leipzig.* 1771. 8.

Atti dell' academia delle scienze di Siena detta de fisico critichi. Tomo IV. In Siena. fol. c. f.

Acta philosophico - medica societatis academicae scientiarum principalis Hassiacae. Giessae Cattorum. Francof. et Lips. 4.

Auserlesene medicinische, anatomische und botanische Abhandlungen, der Römisch - Kayserl. Akademie der Naturforscher. 10ter Theil. Nürnberg. 4. *m. K.*

Histoire de l'academie royale des sciences et belles lettres année. 1768. à Berlin. 4. c. f.

Berlinische Sammlungen. 4ter Band. ib. 4. (Auctore Cl. MARTINI.)

Neues Hamburgisches Magazin. 10ter Band. Hamb. 8.

Novi commentarii societatis Regiae scientiarum Gottingensis. Tom. II. Gotting. 4. c. f.

Deutsche Schriften der Königl. Societät der Wissenschaften zu Göttingen. 1ster Band. ib. 8. *m. K.*

Physicalisch - oekonomische Bibliotheck, worinnen von den neuesten Büchern, welche die Naturgeschichte, Naturlehre, und die Land- und Stadtwirthschaft betreffen, zuverläßige und vollständige Nachrichten ertheilet werden. III. Band. ib. 8. (Auctore Cl. BECKMANN.)

Neue

Neue Sammlungen auserlesener Wahrnehmungen, aus allen Theilen der Arzneywissenschaft. Aus den Französischen übersetzt. Fünfter Band, oder 14ter Band der ganzen Sammlung. Strasburg. 8. *m. K.*

Observations curieuses sur toutes les parties de la physique, extraites des meilleurs mémoires. à Paris. 8. c. f. Vol. I – IV. (*Iam prodiit* 1719. *huius libri pars prima Auctore* P. BOUGEANT *eodem titulo, multaque continet recentiorum conaminibus magis correcta.*)

Auszüge aus den besten ausländischen Wochen und Monathsschriften für das Jahr 1771. *XIII. und XIV Theil. Hanau.* 8.

Mannichfaltigkeiten. Eine gemeinnutzige Wochenschrift, des 2ten Jahrganges 3tes und 4tes Vierteljahr. Berlin. 8. *mai.*

Schlesischer Landwirth in Patriotischer Freyheit. Breslau. 8. *mai.*

The farmer's letters to the people of England, to which are added occasional tracts on Husbandry and rural oeconomies. Lond. 8. mai. (*Auctor est* ARTHVR YOVNG *et editio tertia.*)

Monathliche Beschäfftigungan für einen Baum- und Pflanzen-Gärtner bey Wildnissen, Pflanzungen, Pflanzschulen, Obstbäumen, Spalieren, Orangerien und Gewächshäußern, auch Forsten mit Kupfern, als eine Zugabe zum fünften Theil des Hausvaters. Hannover. 8.

Der Arzt der Frauenzimmer. Eine medicinische Wochenschrift. Erster Band. Leipz. 8.

Bemerkungen der Churpfälzischen physicalisch-oeconomischen Gesellschaft von Jahre 1770. *Erster und andrer Theil. Mannheim.* 4.

Abhandlungen und Erfahrungen der fränckisch-physicalischen - oeconomischen Bienengesellschaft auf das Jahr 1771. *Nürnb.* 8.

Mémoires et observations recueillies par la societé économique de Berne. Part. I - IV. pour l'année 1770. à Berne. 8.

Abhandlungen und Beobachtungen der oekonomischen Gesellschaft in Bern. 1769. *Bern.* 8. *mai.*

Berliner Beyträge zur Landwirthschafts - Wissenschaft, sowohl aus der Theorie, als Erfahrung, 1 - 5*tes Stück. Berlin.* 8. *mai.*

Anzeige von der Leipziger oekonomischen Societät in der Ostermeße 1771. *nebst Auszügen bey derselben eingelaufenen halbjährigen Nachrichten. Dreßden.* 8.

Schriften der Leipziger ökonomischen Societät. Erster Theil. ib. 8. mai. *m. K.*

Encyclopédie oeconomique ou système général d'oeconomie rustique, d'oeconomie domestique et politique. Ouvrage extrait des meilleurs livres, qui ont paru iusqu' à ce iour sur ces matieres, traités chacune, par des personnes instruites, principalement, par une constante expérience: le tout revu par quelques membres de la société oeconomique de Berne. Tom. VIII-XI. Yverdon. 8. mai.

Der Königl. Großbritt. Churfürstlich Braunschweig Lüneburgischen Landwirthschaft Gesellschaft Nachrichten von Verbeßerung der Landwirthschaft und des Gewerbes. Zweyten Bandes 5*te Sammlung. Zelle.* 8.

Ueber

Ueber die Abstellung des Herrendienstes. Braunschw und Hildesheim. 8.

Betrachtungen über das heutige Gartenwesen, durch Beyspiele erläutert. Leipz. 8. (Est translatio Anglici libri: *observations on modern gardening, qui prodiit. Londini.* 1767. per Cl. ZEIHER.)

Der wohlunterrichtende Gärtner, welcher nicht nur von den Obst- und Küchengarten, vornehmlich der Baumzucht, zuverläßigen Unterricht ertheilet, sondern auch viele neue Versuche entdecket. Nach der neuesten vielvermehrten Auflage, aus dem Französischen übersetzt, und auf den deutschen Erdstrich practisch eingerichtet. Bayreuth und Leipzig. 8.

Vom Getreidemagazinen, von Lebensmitteln, und von dem Unterhalte des Volcks. Franckf. am Mayn. 8.

Treugemeinte Aufmunterung des Baden Durlachischen Landmannes zu der Bienenzucht; wobey die großen Vortheile derer Magazinkörbe, vor denen bishero gewöhnlichen einzelnen Behältnissen gezeiget werden. Carlsruhe. 8. *m. K.*

Die nützliche Biene oder Anweisung, wie man zu allgemeinen Besten eines Landes, die Bienen vermehren, erhalten, und benützen könne; aus unterschiedlichen Büchern, und eigner Erfahrniß zusammen getragen. Franckf. und Leipz. 8.

Kurzgefaßte Beschreibung verschiedener Maschinen, und eines Koch und Bratofens zum Gebrauche und Nutzen der Oeconomie zu Closterbergen, in Großen errichtet. Leipzig. 8. *m. K.*

Traité de la nature et de l'utilité des pommes de terre. Par un ami des hommes. à Lausanne. 8. (*Auctor dicitur* LAYNEL.)

Traité des bois et des différentes manières de les semer, planter, cultiver, exploiter, transporter et conserver; nouvelle édition. à Paris. 8. Voll. 2.

Patriotische Anleitung zur Verbeßerung des Ackerbaues. Leipz. 8.

Zur Aufnahme der Landwirthschafft. Zweyte und verbeßerte Auflage. Rostock. 4.

Eiusdem libri altera pars. ib. 4.

Eine Anleitung für die Landleute, in Absicht auf die Beförderung der Fruchtbarkeit, durch die Vermischung verschiedener Erdarten, und geschickte Bearbeitung des Landes. Zürch. 8.

Sichere Anleitung, wie man bey diesen theuren Zeiten wohlfeil, und gut leben könne. Anspach. 8.

Forstcalender oder Anweisung für die Förster, was sie das ganze Jahr durch zu beobachten und zu verrichten haben. Rostock. 8.

Allgemeiner Landwirthschafts-Calender, auf das Jahr 1721. Zweyter Jahrgang. Stuttgard. 4.

Le bon jardinier almanach pour l'année Bissextile 1772: conténant une idée générale de quatre sorte de jardins, les regles pour les cultiver, la manière de les planter et celle d'élever les plus belles fleures. à Paris. 12.

Histoire naturelle générale et particulière, avec la déscription du Cabinet du Roi. Tom. XVII. à Paris c. f. (*Auctore* Cl. BVFFON.)

La nature considérée, sous ses différens aspects: ou lettres sur les animaux, les végétaux et les minéraux etc. 1 cahier à Paris. 12.

La nature considérée sous ses différens aspects; ou lettres sur les animaux, les végétaux et les

miné-

minéraux; conténant des obſervations intéreſſans ſur l'hiſtoire naturelle, les moeurs, et le caractère des animaux, ſur la minéralogie, la botanique etc. et vn detail de leurs différens uſages dans l'oeconomie domeſtique et rurale. Sécond cahier. ib. 12.

Natuurlyke hiſtorie of uytvoerige beſchryving der dieren, planten en mineralien, volgens het ſamenſtel van CARL LINNAEVS. Te Amſterdam. Eerſte Deel. XV Stück. 8.

Neue phyſicaliſche Beluſtigungen. 2ten Bandes. 1ſte Abtheilung. Prag. 8. *mai. m. K.*

Synopſis of quadrupeds. Cheſter. 8. c. f. (*Auctore* THOM. PENNANT.)

Mémoires de l'éléphant, écrits ſous sa dicté et traduits de l'Indien, par un Suiſſe. à Paris. 8.

Verſuch einer teutſchen Nomenclatur der Linnäiſchen Gattung zur Ueberſetzung der generum plantarum LINNAEI. *Erfurth.* 8.

Index plantarum horti botanici Halenſis. Hal. Magdeb. 8. (*Auctore* PHIL. CASP. IVNGHANSS.)

Faſciculus plantarum cum novis generibus et ſpeciebus. Lisabon. 4. c. f.

Mineralogiſche Beluſtigungen zum Behuf der Chymie und Naturgeſchichte des Mineralreichs. Sechſter und letzter Theil. Leipz. 8. *m. K.*

Sammlung der beſten und neueſten Reiſebeſchreibungen in einem ausführlichen Auszuge. Neunter Band. Berlin. 8.

Allgemeine Reiſen zu Waſſer und zu Lande. 20ſter Band. Leipzig. 4. c. f.

Voyage autour du monde par la frégate du Roi la Boudeuse et la flûte, l'étoile en 1766. 1767. 1768. 1769.

1769. à Paris. 4. c. f. (*Auctore* DE BOUGAINVILLE).

The farmer's tour through the eaſt of England, being the regiſter of a iourney through various countries of this kingdom, to enquire into the ſtate of agriculture with other ſubjects, that tend to explain the preſent ſtate of English husbandry. By the Author of the farmer's letters and the tours through the Nord and ſouth of England. In four Volumes. London. 8.

A tour in Scotland 1769. Cheſter. 8. (Auctore Cl. PENNANT.)

Reiſe durch Sicilien und Groſsgriechenland. Zürich. 8. (*Auctor* Cl. RIEDESEL *dicitur et varia continget, ad hiſtoriam naturalem ſpectantia.*

De la fermentation des vins et de la meilleure manière de faire l'eau de vie: mémoires qui ont concouru pour le prix propoſé en 1766. par la societé royale de l'agriculture de Limoges. à Lyon et à Paris. 8.

Abhandlung von Potaſchſieden und Verſuche zur Beſtimmung des wahren Gehalts verſchiedener Pflanzen zur Potaſche. Dreſsden. 8.

Beſchreibung dreyerley bequemer Hausapothecken, aus Tiſſots Anleitung für den gemeinen Mann. Bremen. 8.

Pharmacopoea Helvetica, in duas partes diviſa, quarum prior materiam medicam botanico-phyſico-hiſtorico medice deſcriptam; poſterior compoſita et praeparata; modum praeparandi, vires et vſum exhibet. Scitu et conſenſu gratioſi collegii medici Baſileenſis digeſta, praefatus eſt ALBERTVS DE HALLER: Accedunt ſyllabus medicamentorum in claſſes

ses diuisus et duo indices necessarii, primus morborum et curationum; alter trilinguis Lat. Germ. Gall. Basileae. fol.

Pharmacopée de Londres traduit de l'Anglois de M. PIMPERTON avec des notes. à Paris 4.

Laboratoire de flore: ou chymie champêtre végétale conténant la manière de faire, avec les plantes, les liqueurs, les ratafiats, les essences, les huiles, les eaux cosmetiques et officinales etc. pour servir de suite à la Toilette de flore. à Paris. 12. (*Auctor creditur* Cl. BVCHOZ.

Dictionnaire anatomique. Vol. I et II. à Paris. 8.

Briefe eines Arztes an die Frauenzimmer, oder Regeln der Kunst, die Gesundheit und Schönheit zu erhalten. Aus den Englischen. Leipz. 8.

Plan über die Einrichtung der Gesundheitsversicherungs - Gesellschaft. Aus den Französischen. ib. 4.

Dictionnaire portatif de santé 4. ed. auct. à Paris. 8.

Le médécin des hommes depuis la puberté jusqu'à l'extrème vieillesse. ib. 12.

Le médécin des dames, ou l'art de les conserver en santé ib. 12.

Physicalische Abhandlungen über die Schädlichkeit der Federbetten. Berlin. 8.

Die Haushaltungskunst im Kriege und in der Theurung, nebst den dazu gehörigen Policeyanstalten, und einer Anzeige der vornehmsten Pflanzen und Gewächse, die statt des Brodtes zur Nahrung dienen können. Stuttgard. 8.

Aufmunterung und Anleitung zur Verfertigung guten und schmackhaften Brodtes. Zürch. 8.

De la salubrité du Coffé. à Genéve. 12.

Der Einwohner in Franckfurt am Mayn, in Abſicht auf ſeine Fruchtbarkeit, Mortalität und Geſundheit geſchildert. Franckf. 8. m. K.

Dictionnaire de diagnoſtic, ou l'art de connoître les maladies et de les diſtinguer exactément les unes des autres. à Paris. 12.

Nachricht von der Kriebelkranckheit welche im Herzogthum Lüneburg, 1770. et 1771. *graſſiret, und wie ſelbige geheilet worden. Zelle.* 8.

Diſſertation ſur les vapeurs et les pertes de ſang. à Paris. 12.

Avis aux meres ſur la petite vérôle et la rougeole, ou lettres de M. de ***. ſur la manière de traiter et de gouverner les enfans dans ces maladies, ſuivie d'une queſtion propoſée, à MM. de la societé royale des ſciences de Montpellier. à Lyon et à Paris. 12.

Some remarks on CADOGAN's diſſ. on the gout and all chronic diſeaſes jointly conſidered. Lond. 8.

Manuel du ieune chirurgien, conténant toutes les vérités anatomiques, phyſiologiques et prâtiques, dont la connoiſſance conſtitue le véritable chirurgien et un precis de pharmacie chirurgicale, avec quelques formules des plus communes des remédes internes et les doſes des médicamens, ſimples et compoſés. Nouvelle édition augmentée d'une pharmacopée chirurgicale, théorique et prâtique, avec des notes et des éclairciſſemens ſur chaque compoſition; une introduction dans laquelle on examine les indications curatives particulières, qui demandent l'uſage des médicamens, et ou l'on fait connoître la nature et l'efficacité

cité de différens ſimples, dont on ſe ſert. Tom. I et II. à Paris. 12.

Dictionnaire vétérinaire des animaux domeſtiques. ib. 8. c. f.

Gründliche Anleitung, worinnen die ſo gefährliche als höchſtſchädliche Seuche bey dem Hornvieh erklärt wird, nebſt Entdeckung der Uebel dieſer Seuche, und vollkommenen Heilungsart derſelben: Aus den allerneueſten franzöſiſchen Beobachtungen der école vétérinaire, *in das Deutſche überſetzt. Wien.* 8.

Bewährte Arzneymittel für das Rindvieh, Schweine, wie auch Gänſe und Hüner. Franckf. 8.

Anweiſung zur Abwartung des Hornviehes, in Abſicht der Seuche von einem Landmanne an der Niederweſer. Bremen. 8.

Neuvermehrtes Viehbüchlein, darinnen zu finden allerhand bewährte Hauſsarzneymittel, die Kranckheiten des Rindviehes, Schaafe, Ziegen, Schweine etc. Schleitz. 8.

Lebensordnung für das Rindvieh. ſ. l.

Mélanges curieux et intéreſſans des divers obiets relatifs à la phyſique, à la médécine et à l'hiſtoire naturelle, à Avignon. 12. mai. (*Auctore* Cl. HAGVENOT).

Obſervations ſur la phyſique, ſur l'hiſtoire naturelle et ſur les arts. Tom. II. à Paris.

Anatomique et chirurgical traité d'après les meilleurs maitres anciens et modernes en médécine et en chirurgie. ib. 8. Voll. 2.

Manuel des médécins: ou recueil d'aphorismes tirés des ouvrages d'HIPPOCRATE et de CELSE. Ouvage tres utile aux chirurgiens. ib. 12.

Secrets

Secrets utiles et éprouvés dans la prâtique, de la médécine et de la chirurgie, pour conserver la santé et prolonger la vie etc. Ouvrage utile à tous les chirurgiens, sages-femmes, curés etc. ib. 12.

Medicinisches und chirurgisches Handbuch für angehende Wundärtzte, und andere Liebhaber der Arzneywissenschaft. Aus dem Englischen übersetzt. Franckfurt und Leipzig. 8.

Sammlungen von Beobachtungen aus der Arzneygelahrheit. Dritter Band. Nordlingen. 8. (Auctore PHIL. AVGVST. GESNER.)

Aduersaria medico practica. Vol. II. Pars I. II. III. Lips. 8. c. f.

Offenbahrung natürlicher Einsichten verschiedener Heimlichkeiten, die Wesenheit des Magnets und aller magnetischen Anziehungskraft, wie auch die verborgene und noch nicht gründlich genug erkannte Heimlichkeit des Feuers betreffend. 8. s. l.

Unterricht von Pferden, Kühen, Schaafen und Schweinen, wie man dieselben warten und aufziehen muß, ingleichen von ihren Kranckheiten u. s. w. Erster Theil auf Königlichen Befehl herausgegeben von P. E. ABILDGAARD D. M. *Kopenhagen und Leipzig* 8. *m. K.*

Commentatio epistolaris de insitione variolarum, ad auunculum suum, aeterne colendum, virum illustrem et celeberrimum D. GEORG. GOTTLOB RICHTER, qua simul de quinquagenarii doctoratus secularibus sacris et septuagesimo octauo natali die pie gratulatur IO. FRIDERICVS ACKERMANN. Kilonii. 8.

10.

10. FRID. ACKERMANN commentarius obſeruationum phyſico aſtronomicarum et meteorologicarum. Kilon. 4. c. f.

EIVSD. diſſ. de morbo et ſectione fulmine nuper aduſti. ibid. 4.

EIVSD. diſſ. inaug. obſeruationes quasdam chirurgicas complexa. Reſp. *Adolph. Frid. Vogel.* ib. 4.

Anmerckungen über das Bierbrauen von D. CARL BENIAMIN ACOLVTHEN *auf Semmichau. Budiſſin.* 8. *m. K.*

AEPINI *zwo Schriften von der Aehnlichkeit der electriſchen und magnetiſchen Kraft, und von den Eigenſchaften des Tourmalins. Aus den Lateiniſchen ins Deutſche überſetzt. Gräz.* 8. mai.

Obſervations on the external vſe of lead, with ſome general remarks on topic medicines. By IOHN AITKIN. Lond. 8. mai.

EIVSD. eſſays on ſeveral important ſubiects in ſurgery, chiefly on the nature and cure of fractures. ib. 8. mai.

An experimental enquiry concerning the cauſes which have generally been ſaid to produce putrid diſeaſes. By WILL. ALEXANDER. ib. 8. mai.

CHRIST. ALLARDI diſſ. de reſpirationis mechanismo. Groning. 4.

P. C. AMMANNI quadrans aſtronomicus deſcriptus, examinatus inſpeculo vranico Ingolſtadienſi. Aug. Vindel. 4. c. f.

Diſſertations ſur la dilatation des artères et ſur la ſenſibilité, appuyées de pluſieurs expériences, faites ſur les animaux vivans, aux quelles on a ioint deux obſervations, ſur l'hydropiſie du peritoine. Par M. ARTHAVD Lic. en médéc. à Paris. 8. mai.

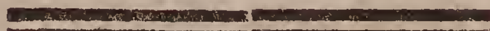
Sécond mémoire sur l'action d'un feu égal violent et continué pendant plusieurs iours sur un grand nombre de terres, de pierres et de chaux metalliques essayées pour la plupart telles, qu'elles sortent du sein de la terre. Lu à l'academie royale des sciences le 7 et 11 mai. 1768. Par M. D'ARCET ib. 8. mai.

An essay on the diseases most fatal to infants. To which are added rules to be observed in the nursing of children: with a particular view to those, who are brought up by Hand. By GEORG. ARMSTRONG. Lond. 8. (*Editio prima prodiit.* 1767. *Ibidem.*)

Mémoire sur la maladie epizootique du pays Laonnois. Par M. AVGIER DV FOT. à Laon. 8.

Antidote ou examen du mauvais livre, superbement inprimé, intitulé: Voyage en Sibérie Par l'Abbé CHAPPE D'AUTEROCHE. Amsterdam. 8.

Reliqua proxime.

Con-

Contenta in hac parte.

X. *Ver-*